Pregovori Beograda i Prištine

Teški kao Trepča

Stranački život i smrt: SPS

Ko bi reko da će i to da se desi

BiH 4 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 150 DEN; CG 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF cena 200 RSD

9 770353 802002 01305

VREME

broj 1345

13. oktobar 2016.

INTERVJU: MIŠA GLENI

moderator razgovora između srpskog i albanskog premijera

ZAŠTO JE VUČIĆ MILJENIK ZAPADA

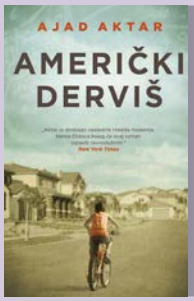

AKCIJA

NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE Laguna

Knjige za 299 dinara!

U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI" U SRBIJI
Ponesite ovaj primerak „Vremena"
u neku od knjižara „Delfi" i kupite
jedan od deset naslova sa ovog spiska
po specijalnoj ceni od 299 dinara.
Akcija traje od 17. septembra do 21. oktobra 2016.

Ajad Aktar:
AMERIČKI DERVIŠ

Kultna knjiga o mladom Amerikancu pakistanskog porekla koji počinje da otkriva sopstveno nasleđe, o muslimanima u SAD i o odnosu islamskog sveta i Zapada, zbog koje je Ajad Aktar proglašen literarnim naslednikom Haleda Hoseinija.

Đina Majer:
LIMUNOVI NA MESEČINI

Ljubavna priča iz burnih dvadesetih godina prošlog veka u Nemačkoj, izvrsno rekonstruisana epoha u kojoj su se neobično preplitali zamršeni tokovi tadašnje političke i umetničke scene, i dirljiva povest o odnosu majke i ćerke.

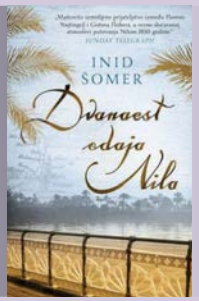

Aleks Kapi:
PO CENU SNOVA

Roman zasnovan na istorijskim činjenicama, o bivšem mladom pacifisti koji radi na izgradnji atomske bombe, bivšoj buntovnoj pevačici koja postaje saveznička špijunka u fašističkoj Italiji i nekadašnjem Šlimanovom asistentu na iskopavanju Troje koji postaje najveći falsifikator svih vremena.

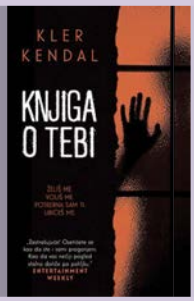
Inid Šomer
DVANAEST ODAJA NILA

Hipnotičan i senzualan roman o izmišljenom prijateljstvu slavnog pisca Gistava Flobera i ratne heroine iz Krimskog rata Florens Najtingejl, koji zajedno krstare Nilom 1850. godine.

Kler Kendal:
KNJIGA O TEBI

Klarisa sve više strahuje od svog kolege Rejfa jer on ne želi da je ostavi na miru, ne prihvata njeno odbijanje, manipuliše i plete oko nje sve opakiju mrežu. Zastrašujući psihološki triler o opsesiji i moći.

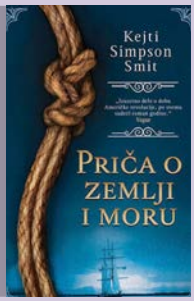
Dženi Kolgan:
DOBRO DOŠLI U ROUZINU PRODAVNICU SLATKIŠA IZ SNOVA

Lili je celog života vodila prodavnicu slatkiša, a sada je stara i nemoćna. Svoje poslednje tajne poveriće unuci. Šarmantan i nostalgičan „roman s receptima".

Kejti Simpson Smit:
PRIČA O ZEMLJI I MORU

Roman iz doba Američke revolucije s životnim pričama jednog gusara, njegovog pobožnog tasta i crne robinje, koji su uhvaćeni u vrtlog rata, porodičnih veza, otmica, ropstva i ljubavi.

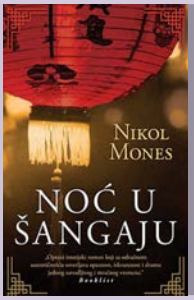
Leonardo Padura:
JESENJI PEJZAŽ

Roman najboljeg kubanskog pisca krimića, dobitnika nagrada „Hemet" i „Rejmond Čendler". Prva knjiga iz serijala o detektivu Mariju Kondeu u čijoj pozadini je priča o revoluciji, ilegalnom tržištu umetnina i kubanskoj svakodnevici.

Kamila Šamsi:
BOG U SVAKOM KAMENU

Kroz priču o sudbini jedne engleske arheološkinje koja počinje u leto 1914. i odvija se na potezu Turska-London-Pešavar, Kamila Šamsi priča o drevnoj i savremenoj istoriji, susretima i prožimanjima Istoka i Zapada, o kolonijalizmu, prijateljstvu, ljubavi i izdaji.

Nikol Mones:
NOĆ U ŠANGAJU

Godine 1936. jedan američki pijanista postaje šef crnačkog džez orkestra u Šangaju, gradu u kojem, u senci sukoba kineskih nacionalista i komunista, vladaju glamur, kocka, mafija i muzika, a onda se zaljubljuje u mladu komunistkinju. Japanska agresija prekida šangajski belepok, a njihovu ljubav stavlja na iskušenje.

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:

Delfi knjižara "Momo Kapor", Stanoja Glavaša br. 1, Beograd
Delfi knjižara, Immo Outlet centar, Gandijeva br. 21, Beograd
Delfi knjižara "SKC", Kralja Milana br. 48 (ulaz iz Resavske), Beograd
Delfi knjižara, Knez Mihailova br. 40, Beograd
Delfi knjižara, Makedonska br. 12, Beograd
Delfi knjižara, Bulevar kralja Aleksandra br. 146, Beograd
Delfi knjižara, Bulevar kralja Aleksandra br. 92, Beograd
Delfi knjižara, Vareška br. 4, Beograd
Delfi knjižara, Požeška br. 118a, Beograd
Delfi knjižara, TC Zira, Ruzveltova br. 33, Beograd
Delfi knjižara, Terazije br. 38, Beograd
Delfi knjižara, Glavna br. 20, Beograd
Delfi knjižara, Mirka Tomića br. 88, Kruševac
Delfi knjižara, Korzo br. 8, Subotica
Delfi knjižara, Zmaj Jovina br. 12, Novi Sad
Delfi knjižara, TC Rodić, Sremska Mitrovica
Delfi knjižara, Voždova br. 4, Niš
Delfi knjižara, TC Kalča, lam. E, lok. 11, Niš
Delfi knjižara, Kralja Petra I br. 12, Kragujevac
Delfi knjižara, Kneza Miloša br. 33, Valjevo
Delfi knjižara, Omladinska br. 16/1, Kraljevo
Delfi knjižara, Gradsko šetalište bb, Čačak
Delfi knjižara, TC Aviv Park, Miloša Obrenovića br. 12, Pančevo
Delfi knjižara, Stari korzo br. 2, Požarevac
Delfi knjižara, TC Big Shopping Center, Sentandrejski trg br.11, Novi Sad
Delfi knjižara, Trg Svetog Save br. 46, Užice
Delfi knjižara, TC VIVO shopping PARK, lokal A10, Stevana Ivanovića bb, Jagodina
Delfi knjižara, TC Zemun park, autoput za Novi Sad br. 124-126, Beograd
Delfi knjižara, Vojvode Milana br. 4, Gornji Milanovac
Delfi knjižara, TC Aviv park Zrenjanin Ul. Bagljaš Zapad br. 5, Zrenjanin
Delfi knjižara, Trg Sv. Teodora Vršačkog br. 5, Vršac
Delfi knjižara, TC Aviv Park, Živka Davidovića br. 86, Beograd
Delfi knjižara "Miloš Crnjanski", Vase Čarapića br. 2-4, Beograd
Delfi knjižara, TC Shoppi, Segedinski put br. 88, Subotica
Delfi knjižara, Bulevar Mihajla Pupina br. 181, Beograd
Laguna Klub čitalaca, Resavska br. 33, Beograd

VREME
BROJ 1345
13. oktobar 2016.

04 Zoom: Napokon, gol za Vučića
06 Intervju: Miša Gleni
10 Pregovori Beograda i Prištine: Teški kao Trepča
15 Nuspojave: Ne naginji se kroz prozor
16 Stranački život i smrt: Ko bi reko da će i to da se desi

19 **Pravosuđe:**
Ćutanje i tužilačko statiranje

22 Politika gonjenja: Kosturi u ormanu
24 Evropske integracije Srbije (11): U svemu je ekonomija
26 Politička klima 2016: Energetski menadžment
28 Emocionalno zlostavljanje dece: Pretnje, ucene i očekivanja
30 Festival duvan čvaraka: Gadan pičvajz
33 Lisica i ždral: Mali Makluan

KULTURA

34 Intervju: Jelena Lengold
36 Pozorište: Cinična eksploatacija poniženih

38 **Sarajevski festival:**
MESS ili čudo normalnosti

40 Film *Jesen samuraja*: Gorak presedan
41 Nova festival: Bez predubeđenja
42 Kultura obrazovanja: Medeničina deca
43 TV Manijak: REM u Skupštini Srbije

SVET

44 Migrantska kriza: Mora i zidovi
48 Antonio Gutereš, novi generalni sekretar UN: Prihvatljiv za sve

51 **Poljska:**
Moja materica, moja stvar

MOZAIK

54 Beše jednom Nolit: Vrhunac i pad
58 Sport: Srpski bejzbol u Japanu
59 Navigator: Igračka pljačka
60 Strip: Fotografije iz zbirki čitalaca
62 Vreme uživanja: Brada

Dr Nebojša Stefanović, čija policija nije zaštitila građane u Savamali, nije tužilaštvu dostavio ono bez čega ono ne može dalje da postupa. Stefanović, i sam odgovoran, ne radi svoj posao, u čemu ga očito podržava premijer Vučić
PIŠE: TATJANA TAGIROV

Više od sličnosti u koncepciji dva festivala, zajedničko Bitefu i MESS-u jeste težnja da u svojim sredinama čuvaju, neguju i stalno proširuju vidike građanskog, urbanog društva
PIŠE: MARINA MILIVOJEVIĆ-MAĐAREV

Pre nešto više od 10 godina u poljskom Lođu je osvanulo 14 velikih bilborda sa slikama abortiranih fetusa pored fotografija krvlju poprskanih leševa iz ratova. Novinar "Njujork tajmsa" je tom prilikom napisao: "Izložba personifikuje jedan agresivni, dobro finansiran, rastući konzervativni pokret širom Evrope"
PIŠE: JELENA JORGAČEVIĆ

Fotografija na naslovnoj strani: Danilo Peternek/ Tanjug

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnici glavnog urednika
Jovana Gligorijević, Momir Turudić

sekretarijat
Jovana Prešić

redakcija
Dejan Anastasijević, Muharem Bazdulj, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić (kultura), Zora Drčelić, Slobodan Georgijev, Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović, Jasmina Lazić, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković (foto), Milan Milošević, Teofil Pančić, Saša Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
korektori: Nikola Dragomirović, Ana Ćuk Dragomirović, Stanica Milošević

internet izdanje
www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

SAVET ZA ŠTAMPU
Brzo, besplatno, pravično.

DRAGOLJUB ŽARKOVIĆ

Napokon, gol za Vučića: Premijer se nije dao povesti za srboljubnim dušebrižništvom koga su prizivali ljudi iz njegovog bliskog okruženja

Duh trgovine kaže da bi Srbi napravili odličan posao da ključeve rudnika i prerađivačkih kapaciteta ustupe Albancima, ali ovde nije reč o trgovini već o politici, kako to uvek biva kada je o Kosovu reč

SPUŠTANJE LOPTE: RAZVEJAVANJE MITA O KOSOVU

Rekao bih da je Aleksandar Vučić ovaj put imao ozbiljne konsultacije. To pokazuje činjenica da nije razgovarao s Tomislavom Nikolićem, zvanim "Crvena linija", niti s patrijarhom koji se, kad ne zna šta da kaže, posluži nekom biblijskom mudrošću, ovaj put nešto u smislu "ko se mača laća, od mača će poginuti" i u tom smislu i pravcu.

Vučić je na konferenciji za novinare prvo razvejao špekulaciju o nekom mitskom kosovskom bogatstvu (procene idu do 200 milijardi evra) nazvavši sve to "pričom za malu decu".

Drugo, otkrio je da u srpskom delu "Trepče" radi od 650 do hiljadu i nešto radnika. Mada, po mojim saznanjima, verovatno ih na platnom spisku ima zbilja preko tri hiljade, kako tvrde oni koji bi da u celu priču ubace i socijalnu demagogiju.

Pre neku godinu upoznao sam izbeglicu iz Like, mučenika koji je iz tiganja skočio u vatru, i koga je nevesela izbeglička sudbina u "Oluji" po maršruti osmišljenoj od ondašnjih vlasti dovela u Kosovsku Mitrovicu. Zaposlio se u "Trepči", a da nikada tu nije radio, ali je primao platu i kad se vratio u Liku i dolazio je svaka tri meseca po tu crkavicu. Češće da dolazi nije se isplatilo. Plata je bila mala, ali stabilna. Iz srpskog budžeta.

U "Trepču", s obe strane Ibra, kao treće, niko skoro 35 godina nije uložio ni dinara. Procenat metala u rudi smanjen je na oko jedan odsto. Brda pirita rastu. Tu se masovno truju ljudi koje je sirotinja naterala da žive na tim brdima.

Ozbiljan srpski privrednik mi kaže da celu "Trepču" niko razuman ne bi, u ovom stanju, platio više od 40 miliona evra, jer je profit neizvestan čak i nakon dugotrajnih i masivnih investicija.

Duh trgovine kaže da bi Srbi napravili odličan posao da ključeve rudnika i prerađivačkih kapaciteta ustupe Albancima, ali ovde nije reč o trgovini, već o politici, kako to uvek biva kada je o Kosovu reč.

Prethodnim redovima ovog teksta hteo sam reći da je ovaj put Aleksandar Vučić racionalno reagovao i nije se dao povesti za srboljubnim dušebrižništvom koga su prizivali ljudi iz njegovog bliskog okruženja

Naime, Vlada Srbije donela je odluku o poništavanju svih pravnih posledica akata i radnji privremenih institucija samouprave u Prištini koji se odnose na pravni i faktički položaj "Trepče" AD. To ne znači baš ništa koliko i njihov zakon o "Trepči".

Na pitanje novinara da tačno objasni šta ta odluka Vlade Srbije zapravo znači, Vučić je u utorak, nakon sednice vlade, rekao da to znači da smo mi njih (kosovske vlasti) i "zvanično obavestili da to nije njihovo, i da ne mogu da donesu odluku da je nešto njihovo".

Na insistiranje novinara da pojasni kako će to zapravo u praksi da izgleda i šta se sada menja, Vučić je istakao:

"Upravo se ništa ne menja! Samo nam prave probleme. I zato smo tražili razgovore. Kako će oni da uđu u Leposavić u našu zgradu 'Trepče'? Sve to je njihova marketinška odluka, potpuno nerazumna odluka", poručio je Vučić.

Na ponovno pitanje novinara da pojasni kako će svoju današnju odluku Vlada Srbije da sprovede, premijer je istakao: "Evo ovako!"

"Oni hoće nešto naše, mi kažemo – ne može. Bude li neko pokušao da nešto uradi na silu, mi mu to nećemo dozvoliti. Onemogućićemo ga da dođe silom da uzima. Nadam se da ste razumeli", poručio je Vučić novinaru.

On je rekao da je ovakvu odluku Vlada Srbije bila prinuđena da donese, "jer želimo da 'Trepča' nastavi da radi".

"Ne mogu da razumem zašto su Albanci ovo uradili. Šta time žele da dobiju? Ne misle valjda da će u naš kombinat na severu da ulaze silom? Da kažu da je sva imovina njihova? Pa nije", rekao je Vučić.

Kako je istakao, "niko to ne može da nam otme".

"Ne može da se dira u pravo svojine", istakao je Vučić.

On je upitao da li je moguće da su Albanci tako nešto uradili zbog njihovih unutarpolitičkih pitanja.

"Pa šta je sad ja trebalo da uradim? Da dođem ovde sa srpskom zastavom?", zapitao je premijer Srbije.

Foto: NSPM

"U 'Trepči' imamo dva rudnika, dva na severu koja su otvorena, Belo Brdo i Crnac, oba se većim delom nalaze na teritoriji centralne Srbije", rekao je premijer.

On je ocenio da je odluka kosovskih vlasti o "Trepči" zapravo politička odluka koja samo može da donese štete Trepči i Srbiji.

Odgovarajući na pitanje novinara o eventualnim posledicama po bezbednost zbog ovakve odluke, Vučić je rekao:

"Ako neko misli da pošalje Rosu (specijalne jedinice kosovske policije) na sever, ja ga molim da to ne radi, da o tome ni ne razmišlja", istakao je Vučić.

OD 5 PREMA 0 PA UNAZAD: KAKO IZBEĆI PORAZ

Premijer Srbije izjavio je danas i da je on odlučio da se o pitanju "Trepče" ne traži vanredna sednica Saveta bezbednosti UN, jer još nije ugrožen mir. On je rekao da je to jedina tačka predloga Kancelarije za Kosovo i Metohiju koju nije prihvatio.

"Na Savet bezbednosti UN se ide ako je ugrožen mir. Ja mislim da to još nije slučaj. Odluka Prištine jeste opasan potez, ali još nije ugrožen mir", podvukao je on.

Vučić je naglasio da će Vlada pokušati da iskoristi sve mogućnosti razgovora i dijaloga za rešavanje problema.

Premijer je izjavio i da Vlada nije uputila nikakvo pismo Evropskoj komisiji u vezi s "Trepčom", kao što je objavljeno u medijima. Vučić je precizirao da je najavljeno da je u pripremi pismo, ali da ono nije upućeno, niti je on potpisao bilo kakav dopis Evropskoj komisiji u vezi sa "Trepčom".

"Nećemo ići na arbitražu, ne može Srbija da ide na arbitražu s Kosovom, jer bi time priznala Kosovo", rekao je premijer Aleksandar Vučić i dodao da je "Trepča" "naša, u našem, posedu i državini", te da nećemo dozvoliti "da nam je otmu".

Upitan o konkretnim koracima koje će država preduzeti da zaštiti "Trepču", radnike, i imovinu, premijer je rekao da to neće biti arbitraža, ali da postoje "neke druge vrste arbitraže".

"Nisam prihvatio taj predlog, jer nisam cirkuski premijer, i zato što meni ne treba da urličem na televiziji noseći srpsku zastavu i objašnjavajući svima kako sam veliki Srbin, a da rezultat na semaforu bude 0:1", kazao je Vučić.

"Samo to mogu da kažem onima koji sanjaju svoje ratničke snove", poručio je Vučić.

Razumevanje za ovakav Vučićev stav pokazao je, do nastanka ovog teksta, i deo opozicije.

"Meni je žao zbog toga što se na takav način, kada vam saradnici govore na drugačiji način nego vi, smanjuje kredibilitet države u celini", kaže Gordana Čomić iz DS-a.

Slično mišljenja ima i lider LDP-a:

"Nemoguće je da bez sankcija direktor kancelarije za KiM iznese tako neodržive političke stavove – o ultimatumu EU, o želji da nam se otme imovina na KiM i tako ugrozi budućnost čitave zemlje", rekao je Čedomir Jovanović.

ĐETIĆI NA GLASANJU: MUK S TERAZIJA

U nedelju će biti održani izbori u Crnoj Gori. "Vreme" će u narednom broju objaviti izveštaj s ovih izbora, a čini mi se da će Milo Đukanović, uz veće ili manje koalicione sporazume i nagodbe, ponovo sačuvati vlast.

Opozicija dobrim delom "srbuje", što jeste privlačno za dobar deo glasača u Crnoj Gori, ali ideju o obnovljenoj državi Srbije i Crne Gore teško je većinski prodati, kao i povlačenje priznanja Kosova i odustajanje od ulaska u NATO.

Prosečan glasač verovatno to smatra radikalizacijom položaja države i komplikovanjem sopstvenih života. Čini mi čak da je strateški cilj opozicije tek ulazak u parlament u dovoljnom broju kako bi se iznudilo referendumsko izjašnjavanje o ulasku u NATO.

Ono što je i golim okom primetno to je slab entuzijazam "terazijskih Crnogoraca" koji su u svakoj prilici do ove, što aforizmima, što pesmama, pa, bogami, i parama, a najviše onim prvim, pokušavali da utiču na izbornu volju građana.

Sada, kada su Milo Đukanović i Aleksandar Vučić najbolji prijatelji, izdalo ih je pesničko nadahnuće. A o parama i da ne govorim. ¶

ZAŠTO JE VUČIĆ

Zanimljivo je i da Vučić i Rama imaju koordinisan nastup prema EU, što nije ostalo neprimećeno. Za evropske lidere je važno da Vučić ostane na putu evropskih integracija i da se održi dijalog sa Prištinom, a ozbiljnu ulogu ima i izbeglička kriza, zbog geografskog položaja Srbije. Potrebna im je njegova saradnja. Trenutno imamo Bregzit, imamo Italiju koja je u vrlo teškoj situaciji, katastrofu u Grčkoj, bezbednosne pretnje... Sve to Vučiću daje prilično manevarskog prostora, jer bez obzira na njegove autokratske tendencije, Zapadu sada nikako ne odgovaraju nestabilnost i haos na Balkanu

Među strancima koji se predstavljaju kao eksperti za Balkan svega nekolicina zaslužuju taj epitet, a jedan od njih je svakako Miša Gleni, koji je kao dopisnik britanskog "Gardijana" i Bi-Bi-Sija proveo dobar deo karijere u regionu i napisao tri knjige o raspadu Jugoslavije. U poslednje vreme se intenzivno bavi istraživanjem globalnog organizovanog kriminala, a njegov bestseler "Mekmafija" objavljen je i kod nas. Ovih dana Gleni je ponovo na Balkanu, kao gost Beogradskog bezbednosnog foruma, gde će u četvrtak, na dan kada ovaj broj "Vremena" izađe iz štampe, moderirati razgovor predsednika vlade Srbije Aleksandra Vučića sa premijerom Albanije Edijem Ramom.

"VREME": Da vam je neko pre deset-petnaest godina rekao da ćete biti moderator srpsko-albanskog dijaloga u kome će Srbiju predstavljati Aleksandar Vučić, šta biste odgovorili?

MIŠA GLENI: Bio bih zadovoljan. Činjenica da dvojica premijera razgovaraju u Beogradu svedoči da je za tih petnaest godina postignut stvaran napredak. A zatim, ne bih bio iznenađen, jer sam i pored toga što sam poslednjih godina ređe dolazio, pratio šta se dešava u regionu. Posle dvadeset godina intenzivnog bavljenja Balkanom, čovek ne može prosto da ode i sve zaboravi. Održavam kontakte sa mnogim ovdašnjim prijateljima, tako da sam u toku.

Ipak ste u jednom trenutku otišli?

Pa, nakon završetka sukoba na Kosovu učinilo mi se da sam pomalo ustajao i da nemam ništa novo da kažem, a došlo je i do pada interesovanja zapadnih medija za balkanske teme. Paradoksalno je što sam konačno prelomio da odem nakon što je Zoran Đinđić ubijen. To je bio

MILJENIK ZAPADA

depresivan događaj koji je izazvao veliku štetu, jer je Đinđić bio najdinamičniji političar u ovom delu Evrope i bolje je od drugih shvatao kao stvari funkcionišu. A zatim, taj atentat me je podstakao da pokušam da istražim bliske veze između organizovanog kriminala i politike koje su uspostavljene posle pada komunizma i tokom ratova u bivšoj Jugoslaviji. Svi znamo da su organizovane kriminalne grupe iz Srbije, Hrvatske, Bosne i sa Kosova tesno sarađivale sve vreme tokom rata.

Nisu sarađivale samo kriminalne grupe, nego i vojske. Ratko Mladić je u svom dnevniku opisao kako je prodavao Hrvatima municiju u zamenu za naftu.

Upravo na to sam i mislio. Imali smo ljude koji su se danju navodno borili za svoj narod i pucali po drugom narodu, a noću trgovali sa komandantima suprotstavljene strane. Interesantno je da je Jugoslavija tokom rata postala glavno evropsko čvorište za šverc narkotika, žena i cigareta za zapadnoevropsko tržište. Organizovani kriminal se vrlo brzo prilagodio globalizaciji i iskoristio rat u Jugoslaviji za sticanje profita. Za mene je bilo fascinantno koliko je taj rat uticao na globalnu ekspanziju kriminala; moglo bi se reći da je imao centralnu ulogu. Putevi heroina, kokaina i druge švercovane robe koja je prolazila kroz bivšu Jugoslaviju odveli su me u Centralnu Aziju, Japan, Južnu Ameriku i, naravno, u Moskvu. O tome sam pisao u "Mekmafiji".

Time nisam mislio da kažem da su balkanski kriminalci veliki igrači na globalnom nivou, kao što se ponekad tvrdi u medijima i u filmovima. U južnoj Italiji i na Korzici, na primer, ogranci tradicionalne mafije kao što Koza Nostra, Ndrageta i Kamora su veoma snažni i praktično su kooptirali politički i ekonomski sistem, dok u Južnoj Americi narko-karteli i dalje igraju glavnu reč. Reč je o tome da je rat u bivšoj Jugoslaviji omogućio dosad neviđeno povezivanje različitih kriminalnih grupa i uspostavljanje globalnog korporativnog modela koji ima značajan udeo u svetskoj ekonomiji. »

Srpski premijer je shvatio da se narodu sviđa odlučnost, i to je njegova glavna karakteristika. Doduše, u njegovom slučaju je više reč o stilu nego o politici. Vučićevu politiku je ponekad teško definisati, jer jedno govori, a drugo radi, a povremeno sa istom odlučnošću zastupa kontradiktorne stavove

Kako god bilo, izgleda da ovdašnji organizovani kriminalci u miru ne funkcionišu ništa lošije nego što je to bio slučaj u ratu.

Tako je to nasleđe je opstalo. Ispostavilo se da organizovani kriminal lako pušta korenje, ali ga je teško iskoreniti. Da bi se to učinilo, potrebne su tri stvari: čvrste institucije, zdrava privreda i politička volja. Ta tri preduslova su bila problematična još u vreme komunizma, ali nedostaju i danas. Ključna stvar je graditi institucije, ne samo na jugoistoku nego i na istoku Evrope. Naročito u novije vreme, kada imamo slučajeve da vlasti nakon dobijenih izbora kroje Ustav po svojoj meri, masovno instaliraju partijske kadrove u pravosuđe, privredu i medije i podvrgavaju institucije svojoj volji.

Mislite na takozvani model liberalne demokratije koji promoviše mađarski premijer Viktor Orban?

Mislim da nije on skovao taj termin, nego jedan od njegovih saradnika. U svakom slučaju, liberalna demokratija je kontradiktoran pojam, oksimoron koji služi da legitimizuje nedemokratski način vladavine i zato mi je odvratan. Ono što je naročito zabrinjavajuće, a ne važi samo za Balkan i Istočnu Evropu, jeste tendencija da se institucije zamenjuju jakim liderima; narod se u teškim vremenima tako oseća sigurnije. Umesto da u pravosuđu, policiji, carini imate ljude koji nepristrasno rade svoj posao, imate osobe koje znaju da neće zadržati posao ako se vlast promeni. To je danas prisutno do neke mere u Hrvatskoj, u delovima Bosne, u Makedoniji...

I u Srbiji imamo jakog lidera...

Tačno. Mislim da je to posledica toga što je nakon pada Slobodana Miloševića u Srbiji bila prilično haotična situacija, naročito posle Đinđićeve smrti, pa sve do odlaska Koštunice sa političke scene. Vučić je shvatio da se narodu sviđa odlučnost, i to je njegova glavna karakteristika. Doduše, u njegovom slučaju je više reč o stilu nego o politici. Vučićevu politiku je ponekad teško definisati, jer jedno govori, a drugo radi, a povremeno sa istom odlučnošću zastupa kontradiktorne stavove.

I pored toga, izgleda da ga u Briselu i vodećim zapadnim zemljama podržavaju.

To treba sagledati u kontekstu trenutne situacije u Evropskoj uniji i višestruke krize koja je potresa. U EU danas nemaju ni dovoljno vremena ni kapaciteta da se ozbiljno usredsrede na Balkan. Vučić projektuje sliku o Srbiji koju oni žele da vide i time je osvojio njihovo poverenje, naročito u slučaju nemačke kancelarke Angele Merkel. Zanimljivo je i da Vučić i Rama imaju koordinisan nastup prema EU, što nije ostalo neprimećeno. Za evropske lidere je važno da Vučić ostane na putu evropskih integracija i da se održi dijalog sa Prištinom, a ozbiljnu ulogu ima i izbeglička kriza, zbog geografskog položaja Srbije. Potrebna im je njegova saradnja.

Trenutno imamo Bregzit, imamo Italiju koja je u vrlo teškoj situaciji, katastrofu u Grčkoj, bezbednosne pretnje... Sve to Vučiću daje prilično manevarskog prostora, jer bez obzira na njegove autokratske tendencije, Zapadu sada nikako ne odgovaraju nestabilnost i haos na Balkanu. Međutim, cela ta računica važi samo ako višestruka kriza u EU ne postane egzistencijalna.

Upravo taj termin – egzistencijalna kriza – nedavno je upotrebio predsednik Evropske komisije Žan-Klod Junker kada je govorio o situaciji u EU.

Vučić svakako zna da će Srbija jednog dana morati da prizna Kosovo, ali je politički nezamislivo da to izgovori. U međuvremenu, važno je održati taj mehanizam komunikacije, iako on povremeno zapada u krizu, kao sada zbog Trepče

Retko se slažem sa onim što Junker govori, ali egzistencijalni strah je svakako prisutan.

Važno je i nešto što Junker u tom govoru, koji je inače bio veoma dugačak, uopšte nije pomenuo, a to je proširenje. Iako je podrška evropskim integracijama još prilično jaka u regionu, "proširenje" u EU u poslednje vreme toliko izbegavaju da izgovore da se stiče utisak da je postala opscena.

Zapadni Balkan je relativno malo

područje, tu živi oko dvadeset miliona ljudi. To je samo mali procenat od ukupne populacije EU, i ne bi trebalo da bude problem apsorbovati ga. Međutim, imate tu famu da su Bugarska i Rumunija prerano primljene i ona se sada prenosi i na druge kandidate. Međutim, ako malo bolje pogledate, videćete da praktično nijedna zemlja koja je u poslednjih dvadeset godina primljena u EU nije sasvim ispunila uslove.

A zatim, širom Evrope imate populiste koji igraju na kartu ksenofobije i podstiču strah od najezde stranaca. To se naročito videlo u Britaniji, kada su pobornici Bregzita bezočno lagali da će Turska za pet godina ući u EU pa će se sedamdeset miliona Turaka preseliti u Englesku. To samo pokazuje koliko je proces proširenja lako pretvoriti u sredstvo zastrašivanja biračkog tela. U situaciji kada desni populisti, kao što je Nacionalni front u Francuskoj, Alternativa za Nemačku i Slobodarska partija u Austriji rastu, kad su preuzeli vlast u Mađarskoj i Poljskoj, a prete da isto učine u Švedskoj, Finskoj i Danskoj, postaje razumljivo što se političari sa centra ustežu da govore o proširenju. Zbog toga će evropski put Srbije, kao i ostalih kandidata za članstvo u EU, biti veoma dug i naporan.

Kad ste već pomenuli Bregzit, to možda i nije tako loše za proces proširenja. Aktuelna premijerka Tereza Mej se tokom kampanje zalagala da Britanija ostane u EU, ali pod uslovom da se proces proširenja potpuno obustavi. Ovako bar neće moći da ga blokira.

Kao prvo, Tereza Mej je bila prilično usamljena u tom stavu, a kao drugo, ne verujem da se iskreno zalagala za ostanak u EU, nego je samo verovala da će ta strana pobediti. Bregzit će se loše odraziti na proširenje, jer je Britanija snažno podržavala taj proces. Sa druge strane, očekujem da će otpor proširenju u Francuskoj, Holandiji i Danskoj nastaviti da raste.

Perspektiva članstva u EU je i dalje faktor koji podstiče reforme i održava stabilnost na Balkanu, a članice su u Solunskoj deklaraciji jasno obećale da će ceo region jednog dana ući u EU. Kakve bi mogle biti posledice ukoliko to obećanje izbledi, ili bude povučeno?

Evropska perspektiva je od ključne važnosti. Bez nje, zemlje u regionu bi za početak bile prinuđene da iznova definišu svoje ekonomske i političke odnose sa EU i o tome vode duge i mučne pregovore. Zatim, uticaj EU u regionu bi oslabio, što bi otvorilo prostor za druge igrače, kao što su Turska, Rusija i Kina, a mislim da to nikako nije u interesu EU.

Na kraju, to bi svakako povećalo opasnost od izbijanja oružanih sukoba. Kada je reč o tome, ne spadam među pesimiste koji tvrde da bi bez evropske perspektive sukobi bili neminovni. Ipak, čovek mora da se seća ratova iz devedesetih.

Mnogi ih se sećaju, ali je u međuvremenu stasala cela generacija koja rat ne pamti, ali je odrasla slušajući izrazito nacionalističke interpretacije o tome zašto je do rata došlo i kako je izgledao.

To je vrlo opasno. Sećam se da sam tokom rata često putovao na relaciji Beograd–Zagreb–Sarajevo i da sam uočio da su ljudi veoma brzo izgubili predstavu o tome šta se dešava "sa druge strane". Decenijama stvarane kulturne, političke pa i ljudske veze se u ratu veoma brzo kidaju, a posle rata ih je teško ponovo uspostaviti. Obrazovanje je veoma važno, i znam da postoji nekoliko projekata za stvaranje interpretacije istorije koja bi bila prihvatljiva za sve, ali ne znam da li se primenjuju.

Trenutno imamo situaciju da se pripadnici elita, a naročito političari, često sreću i razgovaraju, ali se komunikacija teško prenosi na niže nivoe. Imamo to i u slučaju dijaloga Beograda i Prištine koji je pokrenula Ketrin Ešton. Potrebno je mnogo političke volje da se normalizacija sprovede po vertikali.

Kad ste već pomenuli taj dijalog, on je već neko vreme u zastoju, najpre zbog političke krize na Kosovu, a ovih dana problem je Trepča i imovina srpskog Telekoma. Sem toga, kritičari kažu da uprkos silnim briselskim razgovorima iza zatvorenih vrata nije došlo do poboljšanja odnosa između dve zajednice i da možda treba menjati način na koji se dijalog vodi, jer je netransparentan.

Mislim da su se odnosi ipak znatno poboljšali u odnosu na stanje od pre ne-

■ Liberalna demokratija je kontradiktoran pojam, oksimoron koji služi da legitimizuje nedemokratski način vladavine i zato mi je odvratan. Ono što je naročito zabrinjavajuće, a ne važi samo za Balkan i Istočnu Evropu, jeste tendencija da se institucije zamenjuju jakim liderima

koliko godina i da dijalog svakako treba da se nastavi, uprkos manjkavostima koje ste pomenuli. Vučić svakako zna da će Srbija jednog dana morati da prizna Kosovo, ali je politički nezamislivo da to izgovori. U međuvremenu, važno je održati taj mehanizam komunikacije, iako on povremeno zapada u krizu, kao sada zbog Trepče. Sem toga, neophodno je da i EU vidi da postoje stvarni pokušaji da se odnosi normalizuju i da se njena reč sluša.

To je posebno važno u aktuelnoj kriznoj situaciji, jer Evropa od Drugog svetskog rata nije bila suočena sa ovolikim opasnostima. Imamo ceo vatreni prsten koji je okružuje, od Sirije i Iraka pa do Ukrajine, imamo izbegličku krizu i veoma krhke političke sisteme i slabe lidere u mnogim zemljama EU. Za sada samo Angela Merkel izgleda kao neko ko ima kapacitet da te probleme rešava. Kada je reč o Balkanu, važno je podržati političare koji, u okruženju koje je mnogo nestabilnije nego što je bilo u vreme jugoslovenskih ratova, rade na normalizaciji odnosa i održanju stabilnosti. Treba graditi jake i funkcionalne institucije kako bi se ta stabilnost održala. ¶

DEJAN ANASTASIJEVIĆ

TEŠKI KA

Ako bismo morali da sumiramo izjave Aleksandra Vučića sa konferencije za novinare u vezi sa Trepčom u jednu reč, ona bi bila – nemoć. Nemoć vlade Srbije da bilo šta preduzme po pitanju usvojenog zakona u kosovskom parlamentu

"Danas je Vlada Srbije prihvatila predlog Kancelarije za Kosovo i Metohiju u njenom najvećem delu i mi smo danas doneli odluku o poništavanju svih pravnih posledica akata i radnji privremenih institucija samouprave u Prištini, koji se odnose na pravni i faktički položaj Trepče a.d.", rekao je u utorak na konferenciji za novinare predsednik vlade Aleksandar Vučić. Ovo je bio odgovor na prošlonedeljno usvajanje Zakona o Trepči u parlamentu Kosova, kojim se Trepča organizuje kao akcionarsko društvo, i u kome će 80 odsto akcija imati Vlada Kosova, a 20 odsto će biti podeljeno zaposlenima.

Izgledalo je kao da je rukovodstvo u Srbiji zatečeno ovom odlukom kosovskog parlamenta. Direktor Kancelarije za KiM Marko Đurić je rekao da se nacrt ovog zakona "pojavio niotkuda", mada su kosovski poslanici još u junu podneli Nacrt zakona o Trepči, s obzirom na to da je, prema odluci Posebne komore Vrhovnog suda u Kosovu, poslednji rok za predaju plana o organizaciji Trepče bio 1. novembar 2016.

Usvajanje ovog zakona izazvalo je buru u Srbiji. Njime se, kako je rekao Đurić, "predviđa nacionalizacija Trepče, potpuno oduzimanje Srbiji, lišavanje Srba svojinskih prava, upravljačkih prava. To je

O TREPČA

NEKAD BILO:
"Trepča radi, Beograd se gradi"
Foto: Draško Gagović

grubo kršenje CEFTA sporazuma, Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, i nezapamćeno bezakonje u najavi". Reagovali su predstavnici Srba na Kosovu – poslanici u Skupštini i ministri u vladi Kosova, tako što su "zamrznuli" svoje funkcije – ali nisu dali ostavku. Reagovala je i opozicija u Beogradu. "Sve je to Aleksandar Vučić potpisao, sve to piše u Briselskom sporazumu. Ko je kriv, on. Odgovoran čin bi bio da podnese ostavku, a ne da nas laže i ubeđuje da je to ponovo svetska zavera protiv Srbije", rekao je Zoran Živković iz Nove stranke. Boško Obradović iz Dveri se zapitao gde su sada Vučićevi prijatelji i strani savetnici Bler, Štros Kan, Fratini, DSS je zatražio da se prekine dijalog sa Prištinom, a pokret DJB je saopštio da "nezakonit i pljačkaški akt Prištine" ne bi bio moguć "da vlada i premijer ne pokazuju potpunu nesposobnost u pregovorima sa Evropskom unijom i Prištinom".

Iako je dobro znano da predsednik vlade svako malo zakazuje konferencije za novinare, bilo da postoji neki povod ili ne, javnost u Srbiji je sačekala nekoliko dana dok Vučić nije izašao na konferenciju povodom dešavanja oko Trepče. No, kada je to uradio, bilo je jasno zbog čega se, neuobičajeno za njega, tako dugo nije oglašavao. Ako bismo morali da sumiramo izjave sa konferencije u vezi sa Trepčom u jednu reč, ona bi bila – nemoć. Nemoć vlade Srbije da bilo šta preduzme po pitanju usvojenog zakona u kosovskom parlamentu. Pričao je Vučić da je odluka Prištine "za nas pravno i politički ništavna", da želi da se sve vrati na razgovore sa Prištinom, molio da niko ne razmišlja da pošalje kosovsku policiju ROSU na sever, da "nećemo dati" da se na silu uđe u zgradu Trepče u Leposaviću, ali je na pitanje novinara kako to misli da sprovede, Vučić rekao: "Evo ovako kako smo uradili, *ništa više nije na nama*. Mi smo u posedu, mi smo u državini stvari, mi to imamo, samo je neko hteo da nam oduzme. Mi mu kažemo, ne damo ti, i mi smo to svoje već sproveli. Bude li pokušao na drugi način, to mu nećemo dozvoliti." (kurziv novinara).

Dakle, jedino što može vlada Srbije, to je i uradila – da više da to sve ne važi, da "mi to ne damo", i da ih sram bilo što otimaju naše: to su dometi vlade Srbije na Kosovu.

Nakon Vučićeve konferencije, oglasila se vlada Kosova: "Izjave premijera Srbije Aleksandra Vučića da će srpska vlada poništiti odluke Prištine o Trepči su nerazumne, i ta odluka neće imati pravnog i praktičnog efekta". Šef kabineta premijera Kosova Sokolj Havoli izjavio je ovim povodom da "postoji Zakon o Trepči, koji je donela Skupština Kosova, i to je zakon koji važi na celoj teritoriji i za sve građane, nezavisno od toga da li žive u južnom, zapadnom ili bilo kom drugom delu Kosova".

GOLGETER U OFSAJDU

A sve je počelo u sredu, petog oktobra, kada je Marko Đurić dramatično saopštio da je Srbija stavljena pred ultimatum, i da "do kraja nedelje treba da se izjasni da li prihvata ili ne prihvata 'nakaradan predlog sporazuma o telekomunikacijama'". Reč je o sporazumu o telekomunikacijama između Srbije i Kosova, koji je postignut 25. avgusta 2015, i kojim se rešava pitanje pozivnog broja za Kosovo, kao i poslovanje Telekoma Srbije na teritoriji Kosova. Valja podsetiti da su tada, u avgustu 2015, usvojeni sporazumi o energetici, telekomunikacijama, slobodi kretanja i o zajednici srpskih opština. Đurić je tada neke od sporazuma nazvao majstorskim, filigranskim radom, a da je, uz ta četiri sporazuma, posledično otvaranje EU poglavlja za Srbiju bio "peti gol koji je Srbija postigla u Briselu".

Elem, tadašnji "golgeter" iz Kancelarije za KiM, izjavio je petog oktobra 2016. da Srbija ne može da prihvati "neprincipijelne ultimatume", da se "nešto vrlo čudno desilo u Briselu", i da je "bukvalno u toku noći između četvrtka i petka potpuno promenjen papir koji je stajao pred nama na stolu". "Očigledno je da se neko sa strane, neko ko nije EU ni Priština, umešao da bi ove razgovore učinio neuspešnim, da bi postigao drugi politički cilj, da bi Srbiju izložio pritisku kojem dosad nije bila izložena", rekao je Đurić.

Prema njegovim rečima – a nešto slično je ponovio i Vučić na konferenciji šest dana kasnije – "Telekom bi bio prvi korak, a onda bi se to preslikalo i na energetiku, a po istom tom modelu bili bi oteti Gazivode i svi drugi elektroenergetski potencijali, i državna i društvena imovina. »

ALEKSANDAR VUČIĆ I MARKO ĐURIĆ: A šta da radim
Foto: Dimitrije Goll /Tanjug

Dakle, ili da to prihvatimo tako kako je ponuđeno, ili nema ništa od evrointegracija, od nastavka otvaranja poglavlja i svega ostalog, to je nešto što se iz podteksta vrlo jasno vidi", rekao je Đurić, i zapitao se: "Ako to što EU radi Srbiji nije ultimatum, kako se zove kada morate da sprovedete neku nametnutu obavezu, imate rok da je sprovedete i sankciju ako je ne sprovedete? Kako se to zove ako ne ultimatum?"

Međutim, portparolka Evropske komisije Maja Kocijančič je dan kasnije rekla da nema nikakvog ultimatuma, već da je reč samo o sprovođenju onoga što je dogovoreno. "Dijalog u kojem posreduje EU nema veze sa ultimatumima, nego je ovde reč o tome da su se Kosovo i Srbija dogovorili o uslovima pod kojima je Kosovo dobilo pozivni broj, a srpska kompanija je na Kosovu dobila potpuno dozvolu i privremenu jurisdikciju za postojeću mobilnu mrežu", rekla je Kocijančič, i dodala da je za EU "ključno da se primeni dogovor postignut u dijalogu".

Tanja Miščević, šefica Pregovaračkog tima Srbije u pregovorima sa EU, izjavila je da "pregovarački proces može biti zaustavljen zbog zastoja u dijalogu sa Prištinom o imovini Telekoma na Kosovu", a javio se i predsednik vlade Vučić, da "vadi fleke": "Ne bih govorio da je reč o ultimatumu, reč je o razgovorima koje smo vodili u Briselu. Nije mi drago što je Đurić izašao u javnost sa izjavom da se nalazimo pred ultimatumom – mene je doveo u najtežu situaciju jer ako to prihvatimo, biće da sam doneo nešto protiv svog naroda, a ako ne prihvatimo, bićemo direktno odgovorni za eventualno tešku političku situaciju", rekao je on.

RASULO

Ako za trenutak ostavimo po strani događaje na Kosovu i donošenje zakona o Trepči, ostaje izuzetno jak utisak potpune nekoordinisanosti unutar vlade i vladajuće koalicije po ovom pitanju. U subotu, osmog, i nedelju, 9. oktobra, Marko Đurić je imao čitav niz izjava povodom novog kosovskog zakona o Trepči, na čije je pobijanje predsednik vlade uložio dosta vremena tokom svoje konferencije za medije u utorak. Uzmimo samo nekoliko primera Đurićevih izjava.

"Vladi Srbije ću već u ponedeljak predložiti da hitno zatraži sednicu Saveta bezbednosti UN posvećenu otimanju Trepče i kršenju Rezolucije 1244, jer ako neće da o toj temi razgovaraju u Briselu, hoće u UN."

"Sasvim sigurno ćemo pomoći Fondu za razvoj Srbije koji je većinski akcionar Trepče da pokrene arbitražni postupak. Vladi su se javila neka od najvećih imena međunarodnog arbitražnog prava da dobrovoljno uzmu učešće u odbrani Trepče."

"Onaj ko udara na Trepču udara na same temelje Rezolucije 1244, jer se i u njoj eksplicitno pominje Trepča i njeno pravo da radi."

"Kosovske vlasti pokušavaju da se domognu imovine neprocenjive vrednosti, koja se meri milijardama evra."

Krenimo otpozadi. Poslednja citirana rečenica je biser sama za sebe, i ne treba je dalje komentarisati. Međutim, sledeća rečenica otpozadi, prosto i jednostavno, sadrži jednu masnu neistinu – nigde, ni na jednom mestu u tekstu Rezolucije 1244 Ujedinjenih nacija ne pominje se Trepča. Vučić je iskoristio konferenciju da "pohvali" Đurića, rekavši za njega da je "izuzetno sposoban i darovit mladi političar". Međutim, onda se osvrnuo na njegove predloge o sednici Saveta bezbednosti UN i o arbitraži, ukazujući da je njegova ocena o Đuriću-političaru taman toliko tačna koliko i njegova ocena o Draganu J. Vučićeviću, koji je, po Vučiću, "pristojan i častan čovek".

Dakle, Vučićevim rečima sa konferencije: "A šta da radimo, za dva dana imamo sednicu SB. Osim što bih trošio državne pare i platio kartu da odem do Njujorka, i još nekoliko ljudi zajedno sa mnom, šta bi nam to prošlo na SB? Pošto tu mnogi od vas, kao i mnogi Srbi, vole laži, o tome kako smo mnogo uspešni, pa kad od 15 imamo osam protiv nas, kažemo, pobednici smo. Genijalni smo. Je l to 'oćete, da imamo deset protiv nas, da bih mogao Srbima da crtam ko su mu prijatelji, a ko su mu neprijatelji. Da bih bio veliki rodoljub, a da mi Srbija bude u težoj poziciji. Šta je rezultat? To je pitanje na koje moj Marko nije imao odgovor, i rekao je, hvala, prihvatam to. Znači, idemo na sednicu SB zato što je ugrožen mir. Prvo, ja mislim da još nije ugrožen mir. Vrlo je opasan taj potez Prištine. Ne mislim da je ugrožen mir, a na sednicu SB idete kad je ugrožen mir. Da idemo u SB da budemo preglasavani, i da svi vide da smo prvu priliku iskoristili da to podignemo na taj nivo. Ne, iskoristićemo prvo sve mogućnosti razgovora, dijaloga", rekao je Vučić o ovoj ideji Đurića.

O arbitraži je bio još oštriji – na uporno insistiranje novinara Al Džazire da kaže koje će korake Srbija preduzeti, Vučić je iznervirano i skoro vičući odgovorio: "Pa neće država Srbija, ne može država Srbija da ide na arbitražu sa Kosovom, jer bi time država Srbija priznala Kosovo. Ne može, bre, ljudi! Postoje druge vrste arbitraže, neću sada da govorim o tome. Pustite državu da radi svoj posao. Pustite, radi država sve korake, i sve je predviđeno i taksativno nabrojano. Ne mogu ja, sine, da komentarišem svaki naslov u novinama. I neću da ga komentarišem, nema smisla. Svakome kome padne nešto na pamet, negde nešto kaže i napiše". (Naravno, novine su samo prenele Đurićevu izjavu).

Još jednu nedoumicu – o tome ko govori neistinu – izazvalo je i pismo koje je vlada Srbije navodno poslala Evropskoj komisiji. Naime, Milovan Drecun, predsednik skupštinskog Odbora za Kosovo i Metohiju, rekao je gostujući u Dnevniku RTS-a da problem Trepče ne može da se reši bez Srbije, da je Vlada Srbije "preduzela niz mera", među kojima je i pismo

Briselu, u kome je Vlada "objasnila štetne posledice odluke o Trepči – da za vladu Srbije zakon nije obavezujući i da se ne prihvata, jer Trepča ne može da se uzima na silu". Dakle, Drecun ne samo što je znao da je Vlada poslala pismo Evropskoj komisiji, već je znao i njegov sadržaj.

Međutim, na konferenciji u utorak, na pitanje Jovane Štetin sa TV N1, šta očekuje od Evropske komisije kao odgovor na pismo, Vučić je upitao svoje saradnike "Koje pismo?", pa odgovorio: "Ja još nikakvo pismo nisam potpisao, a znam da nije niko drugi u ime vlade Srbije. Ne da ja znam. Možda će ga biti, ali još ga nema. Pre toga ću razgovarati".

NEMA DOGOVORA

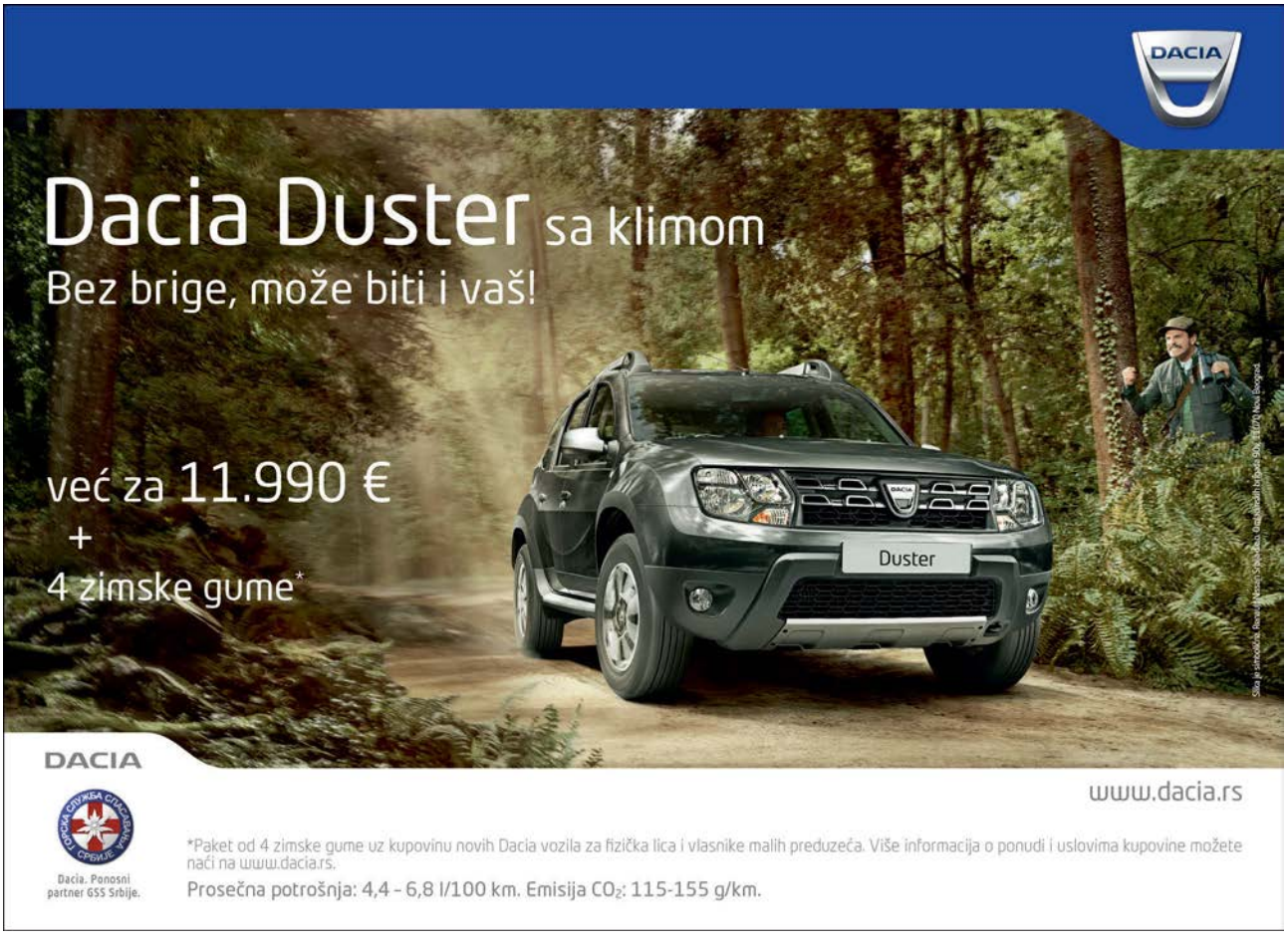
Daleko od toga da se Trepča prvi put našla na listi želja kosovskih Albanaca. Podsetimo, u januaru 2015. isto ovako brzometno se odigrala simultanka po pitanju Trepče, s tim što je rezultat po Beograd bio povoljniji. U ciglo pet dana, kosovska vlada je uputila predlog kosovskoj skupštini da usvoji zakon koji bi omogućio nacionalizaciju izvesnog broja preduzeća, između ostalog i Trepče, a potom i predlog da se iz tog istog zakona izuzme Kombinat "Trepča", zbog, kako je tada rekao premijer Kosova Isa Mustafa, "činjenice koja vladi nije bila poznata", a to je da je Trepča dužna 1,4 milijarde evra.

Međutim, samo nekoliko dana nakon toga, ambasador Velike Britanije u Prištini Jan Klif izrekao je ocenu koju i danas ponavlja Edita Tahiri, ministarka u vladi Kosova zadužena za dijalog sa Beogradom – da je sve što se nalazi na Kosovu imovina Kosova, i da po tom pitanju nema dogovora sa Beogradom: "Pitanje kombinata Trepča ne treba da bude tema dijaloga između Beograda i Prištine, već problem Trepče treba da se reši unutar Kosova. Ono što se nalazi na teritoriji Kosova je u vlasništvu Kosova. Trepča ne treba da bude tema dijaloga u Briselu", rekao je u februaru 2015. Klif.

Zvanični Brisel ne zanima mnogo ovo pitanje. Maja Kocijančič je u ponedeljak, 10. oktobra, izjavila da je "neophodno da i Beograd i Priština pristanu da se pitanje Trepče stavi na dnevni red dijaloga, kako bi o tome moglo da se razgovora za pregovaračkim stolom u Briselu". "Da bi se o nekom pitanju razgovaralo u okviru dijaloga, obe strane moraju da pristanu na to", izjavila je pokojnom Tanjugu Maja Kocijančič, dodajući da je EK "primila na znanje" da je Zakon o Trepči usvojen od strane Skupštine Kosova.

Iz ovog ugla deluju sasvim izlišno svi pokušaji srpske strane da dokaže svoje vlasništvo u Trepči, počev od poslednje izjave ministra energetike i rudarstva Aleksandra Antića, pa do izjava raznih državnih funkcionera unazad, godinama i decenijama – ako kosovski Albanci ne žele dijalog po ovom pitanju, EU to "prima k znanju" i zaključuje da dijaloga nema: ostaje na Srbiji da nešto uradi, a njen domet je, videli smo to iz Vučićeve konferencije, veoma blizu nule.

Antić je, dakle, na dan konferencije i sednice Vlade Srbije koja joj je prethodila, izjavio da "očekuje da će premijer Vučić izneti odgovarajući predlog za rešavanje problema vlasništva Trepče, kao i da će se formirati ekspertski tim koji će se za taj kombinat boriti punim pravnim sredstvima". On je dodao da je Fond za razvoj Republike Srbije većinski vlasnik Trepče sa 56 odsto udela u vlasništvu, kao i da će on "oformiti ekspertski tim", u kome »

će učestvovati "stručnjaci sa Pravnog fakulteta, Ekonomskog fakulteta i Rudarsko-geološkog fakulteta"

Godinama se već provlači i teza da se "otimanjem Kosova", "otima i imovina od 220 milijardi dolara". Sam Marko Đurić je ustvrdio da se samo u Trepči nalaze rezerve od 51 milion tona olova i cinka. Ako uzmemo da je trenutna cena oba ova metala oko 2000 evra po toni, ispalo bi da samo Trepča ima više od 100 milijardi evra u svojim dubinama. No, kako je primetio Mijat Lakićević na "Peščaniku", to nisu "rezerve olova i cinka": "Toliko iznose rezerve rude, a to je nešto sasvim različito od metala, olova i cinka, koji se iz te rude mogu dobiti. Pored toga, valja imati u vidu da ruda na Kosovu sadrži relativno nizak procenat metala, ispod svetskog proseka, što ekonomičnost eksploatacije omogućava samo kod visokih cena". Vučić je, pak, na konferenciji morao i ovu "brljotinu" Đurićevu da "pegla": "Pitanje je da li ima 51 milion tona olova i cinka, ali od toga računajte da je najmanje 85 odsto u južnom delu Mitrovice u koju nismo ušli na taj način čak ni 1998. U Trepči imamo dva rudnika koja su otvorena, Belo brdo i Crnac, oba se većim delom nalaze na teritoriji centralne Srbije i ventilacioni izlazi su im na teritoriji centralne Srbije, i tu možemo da računamo da se počastimo na rezerve oko četiri miliona tona, svakako ne veće."

DAJTE "TREPČU" KOSOVU: Protest rudara u Starom trgu, januar 2015.
Foto: AP

Neznano je otkud ove brojke, kada je još 2004. godine Nezavisna komisija za rudnike i minerale Kosova, kojom je upravljao UNMIK, u izveštaju Rajnera Hengstmana objavila je da je "Svetska banka procenila mineralne rezerve Kosova na 13,5 milijardi evra, od kojih je udeo Trepče i tamošnjih rudnika olova oko tri milijarde evra".

Isto tako je nepoznato i šta bi sa onim najavljivanim investitorima zainteresovanim za Trepču u poslednjih nekoliko godina. Prvo je 2013. tadašnji ministar rudarstva Bačević pominjao izvesne američke investitore, pa od toga nije bilo ništa. Željko Sertić je 2015, u svojstvu ministra privrede, nakon već pomenute brzometne simultanke sa početka te godine, "zastrašio" Prištinu: "Ukoliko Priština ostane pri svom stavu, Agencija za privatizaciju će pokrenuti proces privatizacije rudnika Trepča. Šest kompanija poslalo je pisma o namerama za kupovinu Trepče, a među njima su bile i četiri strane kompanije – iz Mađarske, Švajcarske, Kanade i SAD. To potvrđuje da su velike svetske kompanije svesne da je vlasništvo svetinja", rekao je tada Sertić, ne objasnivši zašto Agencija proces privatizacije nije pokrenula mnogo ranije, a potom, nakon silaska sa ministarske funkcije, nije rekao ni šta bi sa ovim velikim svetskim kompanijama koje su svesne da je vlasništvo svetinja.

NIŠTA OD BRISELSKOG SPORAZUMA

Nakon svega što se dogodilo i nakon svega što je izrečeno, nije izvestan nastavak razvijanja i implementacije Briselskog sporazuma, bar ne pod trenutnim uslovima. Mada, vredi se podsetiti i ocene Agrona Bajramija, glavnog i odgovornog urednika prištinskog dnevnika "Koha ditore", koji je krajem septembra ove godine dao intervju "Politici".

"Briselski dijalog više ne može ništa novo da nam da. Neke stvari iz tih sporazuma su fikcija i oni koji su ih pisali nisu očigledno mislili na narod. Nevolja je što većinu tih dokumenata nije moguće sprovesti u život ili ne u obimu u kome je to potpisano. Sve je to politička priča koja treba da zadovolji administraciju Evropske unije (...) Prošle godine u Beogradu rekao sam da nije dobra ideja da dve delegacije dogovor tumače kako im je drago: Beograd to vidi na jedan način, Priština na drugi, a EU najčešće nema svoje mišljenje. Rezultate te politike vidimo sada jer dve delegacije posle skoro dve i po godine ponovo razgovaraju o temama koje su već dogovorene kao što su registarske tablice", rekao je tada Bajrami.

Na pitanje novinara šta je potrebno da bi se Briselski sporazum napokon sproveo u delo, Bajrami je odgovorio: "Mora da se promeni model razgovora, jer dobar deo tih sporazuma nikada nije ni mogao da se sprovede. Obe strane su imale potrebu da u aprilu 2013. godine naprave neki dogovor i da se briselskoj administraciji to prikaže kao veliki uspeh. Srpska delegacija je govorila kako je spasla Kosovo, dok su zvaničnici iz Prištine kosovskoj javnosti isticali da su ubedili Srbiju da prizna nezavisnost Kosova, do neke mere. Tako će biti sve dok se ne napravi takav proces koji će obuhvatiti ne samo političare već i želju obe zajednice da se postigne dogovor koji ćemo svi poštovati."

Ne pomažu Briselskom sporazumu ni izjave iz Srbije, poput Đurićeve, da će Srbija ("mi!") "iskoristiti sva pravna, politička sredstva i sve demokratske, parlamentarne i vanparlamentarne metode borbe". A još manje ona iz januara 2016, da "Srbija ne priznaje niti će priznati oduku takozvanog Ustavnog suda u Prištini", i da njegovu odluku "smatramo internim aktom koji nema veze sa ovim dijalogom i ne proizvodi nikakve obavezujuće posledice za srpsku stranu".

Eto, devet meseci kasnije, Đurić, ali i Aleksandar Vučić, ponovo su mogli da upotrebe izraz da neka odluka Prištine "ne proizvodi nikakve posledice po srpsku stranu". Postavlja se samo pitanje još koliko puta će za to imati priliku. ¶

RADMILO MARKOVIĆ

TEOFIL PANČIĆ

Ne naginji se kroz prozor

Kada su u pitanju loše stvari, društva uveliko funkcionišu na nivou presedana: "Kad može on (da laže, krade, ubija etc.), zašto ne bih i ja?" Ili, recimo, ovako: ako državne novine mogu da se odriču svojih najboljih autora, zašto se državni fakulteti ne bi odricali svojih najboljih, najuglednijih, najomiljenijih, najperspektivnijih, najpropulzivnijih profesora? Da, naravno, mislim na Ivana Medenicu, barem kao primer i kao povod.

Neka onaj što dežura utorkom bude miran: ne znači ovo da je "Vučić" rešio da izbaci Medenicu s Fakulteta dramskih umetnosti, kao što jeste – neposredno ili posredno – izbacio Petričića iz "Politike" ili Olju Bećković sa televizije kao takve. I mnoge druge koji su i tokom spavanja stvorili više vrednosti za ovu zemlju nego "Vučić" u budnom stanju. Štaviše, zaista verujem da "Vučić" s konkretnim slučajem nema ništa. Zašto? Pa, prosto je: nije Ivan Medenica neko koga oni koji su "Vučić" percipiraju kao neprijatelja, mada ga svakako ne doživljavaju ni kao prijatelja; držim da drže da im je naprosto *pH neutralan*. Uostalom, nije li i sam Medenica – mašući izvesnim belim listićem – onomad makar mrvičak doprineo njihovom dolasku na vlast? Zar sad da mu tako vraćaju?!

Pokušaj "uklanjanja" Ivana Medenice s FDU nije samo osveta povređenih sujeta nego i deo najstarijeg srpskog kontinuiteta: borbe između ljubitelja promaje i buđi

Ko je onda, ili je možda bolje pitanje: šta je onda Ivana Medenicu, kroz neizbor u zvanje redovnog profesora (koje nekako prirodno pripada i mnogo, mnogo manjim "kalibrima" od njega) dovelo na rub otkaza na FDU, mada je jedan od najuglednijih savremenih srpskih teatrologa, i omiljen, autoritativan profesor koji ima gotovo nepodeljenu podršku studenata? S jedne stane, dakako, kolegijalne, ljudske, umetničke sujete: kao aktivan i zajedljiv, oštro pronicljiv i nepotkupljiv kritičar, Medenica se zamerio mnogima, i rešili su da mu osvetu serviraju hladnu: takva najviše boli. Međutim, uveren sam – mada je to jedna od onih stvari koje je zapravo nemoguće pozitivno, empirijski dokazati – da to nije cela priča i sva istina, da tu ima još nečega važnog, a što je s ovim povezano. Kao što je, s druge strane, povezano i s onom fuj i kakanom stvari zvanom politika, o da, i te kako. Ne zato što bi Medenica takvu vezu silno hteo, nego zato što je sam njegov teatrološki angažman proizvodi, bio on toga svestan ili ne (a mora biti da je svestan).

Šta pisac hoće da kaže? Osim povređenih a nezalečenih sujeta, još je nešto Medenica opako nagazio u ovih dvadesetak godina javnog prisustva i uticanja na tokove, ne samo pozorišne, nego i opštekulturne. Iako krajnje distanciran od svake "dnevne politike", kamoli od političkih partija, iako vrlo diskretan u bilo kojoj formi javnog angažmana mimo svoje uže i šire struke, iako, dakle, "politički bezopasan", Ivan Medenica u očima svojih protivnika postoji kao *javna opasnost prvog reda*. Znači li to da oni ne vide dobro, čak da haluciniraju? Ne, naprotiv: uveren sam da odlično vide i prepoznaju ono što ih ugrožava, to jest da Medenicu odlično procenjuju. I da im je zato na meti. Naprosto, bez njega bi lakše disali, komotnije bi se osećali u svojim malim, toplim brloščićima.

Dok je bio slobodni strelac, drčni kritičar koji ima moć upravljanja samo nad svojom tastaturom, I. M. se, bar uz škrgut zubima, još i mogao podneti. Ali nakon političkih (sic!) promena 2000, Medenica postaje jedan od onih koji aktivno i neposredno utiču na fundamentalnu promenu kulturnovrednosnog pejzaža zemlje, na *refresh* srpske kulture, na sistematsko otvaranje prozora čvrsto zaboravljenih u prethodnoj dekadi, na provetravanje koje je neprijatelj svake čađi i buđi. Postajući čovek s uticajem u važnim institucijama (ranije Sterijino pozorje, sada Bitef), Medenica ulazi među one koji imaju mehanizme za oblikovanje kulturne mape, a bogme i odlučnost da ih upotrebi, i znanje da to učini tako da nakon "upotrebe" povratak u pređašnje stanje ne biva nimalo jednostavan (evo, Pozorje se godinama gicalo i mučilo kako da poništi i satre njegov superioran koncept, i tek će sledeće godine u tom naporu ostvariti prvi zamašniji uspeh).

Pa dobro, čime on sve to izaziva? Kako se zove taj strašni toksin koji ubacuje u zdrave tokove "nacionalne kulture"? Hajde da pokušamo ovako: modernizam (visoki modernizam, postmodernizam...) kao osećanje sveta, na sceni i izvan nje; kosmopolitizam kao stanje svesti, koje nije "negacija" nacionalnog, nego njegovo svođenje na pravu meru; sklonost ka novom, drugačijem, istraživačkom, eksperimentatorskom, emancipatorskom – opet, u umetnosti (i pisanju o njoj) i izvan nje. Ukupno: "set vrednosti" koji je crvena krpa za svaki tupi palanački izolacionizam koji sebi tepa da je tradicionalizam.

I to je prava tema ovog teksta: Ivan Medenica je naprosto jedan u nizu, nastavljač svetlih "antitradicionalističkih" tradicija, deo jedne vertikale koja traje bar onoliko koliko i horizontala koja bi da je obori. Menjaju se u Srbiji (i zemljama njoj nalik) režimi i poretci, partije i vladari, dominantni i opresirani diskursi, ali to nekako uvek ostaje isto: na jednoj su strani oni koji bi da otvaraju prozore i kojima je zagušljivo i tesno kad nema strujanja vazduha, i oni drugi, koji bi da se zabarikadiraju, i koji su najsrećniji kada svi kolektivno udišemo kiseli vonj nepranih i neskidanih čarapa. Takvi su se međusobno nadmetali za svih onih Karađorđevića i Obrenovića, takvi su i u vreme komunizma vodili međusobne bitke unutar nominalno zajedničke (i jedine) partije, a tako je i danas. Jedni otvaraju prozor, drugi gledaju kako bi ih kroz taj prozor bacili, pre nego što ga opet zatvore. ¶

Ko bi reko da će i to da se desi

Koliko je SPS uzdrman? Da li je samo pitanje trenutka kada će se dodatno urušiti jer je "dinamika" unutar partije takva da ona bez vlasti i bez novca teško može da preživi u senci ogromnog koalicionog partnera kakav je SNS? Šta je ostalo od nekadašnje sile političkog života i da li ima u njoj nečega više od pukog tabloidnog prepucavanja

Politička sezona 2016/2017. nije dobro počela za partiju koju predvodi Ivica Dačić: početak jeseni, koja znači zasedanje parlamenta i ubrzavanje različitih političkih procesa, za SPS predstavlja neku vrstu pročišćavanja: potpredsednica Dijana Vukomanović napustila je partiju, Nenad Borovčanin, član Glavnog odbora izbačen je iz stranke, a Novica Tončev – jedini preostali lokalni lider SPS-a opomenut je pred isključenje.

Ovim događajima je prethodilo tabloidno prepucavanje pomenutih visokih funkcionera u štampi i na društvenim mrežama, a bilo je i šamara. Postizborne unutarpartijske svađe između direktorke marketinga Dunav osiguranja i "prve starlete" SPS-a Ivane Petrović i Dijane Vukomanović završene su fizičkim obračunom koji je zaustavio Branko Ružić pre nego što su nekoj od njih nastradali manikir i šminka. Nakon toga, Dijana se našla u verbalnom klinču sa Novicom Tončevim oko načina na koji treba organizovati vraćanje dugova koju ova nekada najbogatija partija u Srbiji ima, a sve se završilo šamarom na licu Nemanje Đorđevića, misterioznog prijatelja određenih krugova u SPS-u, kojim ga je častio Nenad Borovčanin u jednom od lokala kojima upravlja Đorđević u Beogradu.

U zbiru – prepucavanja, šamaranja, izbacivanja i napuštanja partije koja se uprkos solidnom rezultatu na izborima u aprilu 2016. bori za opstanak predvođena liderom koji se svako malo nađe bilo na udaru tabloida, bilo na udaru ljudi iz SNS-a i samog predsednika Vlade Srbije Aleksandra Vučića. Dačić je i u ovoj "situaciji" pokušao da se pokaže kao autoritet u stranci time što je zabranio članovima rukovodstva da se dalje oko ovih

ŽUTI KARTON: Novica Tončev
Foto: Nenad Đorđević /Fonet

A SAD SVAKO NA SVOJU STRANU: D. Vukomanović i I. Dačić
Foto: Rade Prelić /Tanjug

unutarpartijskih problema javno izjašnjavaju na posebnoj sednici održanoj u nedelju 9. oktobra i intervjuom tabloidu "Kurir" istog dana.

Lider SPS-a se ispovedio tabloidu koji je "pržio čorbu" oko njegove "miljenice" Ivane Petrović, dok je druge "priče" pokrivao konkurentski tabloid "Alo", koji je prvi javio o tuči Borovčanina i Đorđevića i koji je svesrdno prenosio stavove Dijane Vukomanović u vezi sa "karakterom" Novice Tončeva. Sada je Dačićevim intervjuom "Kuriru" priča zatvorena ili je on samo uspeo da na čas pomeri pažnju sa SPS-a u nadi da će bez dodatnih pritisaka sa strane uspeti da reši probleme u stranci.

Međutim, očevidno je da je SPS tvrđava opasno uzdrmana i da je možda samo pitanje trenutka kada će se dodatno urušiti i krenuti ka propadanju jer je "dinamika" unutar partije takva da oni bez vlasti i bez novca teško mogu da prežive u senci ogromnog koalicionog partnera u vidu SNS-a. I možda sve o tome saznamo sa društvenih mreža.

NOVA JESEN ISTI PROBLEMI

Dačić je čovek koji skoro dvadeset pet godina preživljava na političkoj sceni Srbije. Čovek koji je promenio statut partije u vreme dok je Slobodan Milošević bio živ i koji je neka vrsta disidenta u tom sistemu, pokazao je sposobnost da vodi partiju koja ima sedamdesetogodišnje nasleđe i sve manje resursa. On je uspevao da obezbedi nadu velikom partijskom sistemu da će SPS biti važan i u vreme vladavine DOS-a, DSS-a, DS-a i danas SNS-a. Uz pomoć nasleđene infrastrukture na lokalu, pozicija u sektoru bezbednosti i upravljanja velikim javnim preduzećima kao što su EPS, Srbijagas ili Dunav grupa i Galenika, Dačić je uspevao da za stranku obezbedi novac i uticaj.

Pre samo godinu dana, u jesen 2015. godine, kada je beogradski KRIK objavio snimke Dačića i nekih njegovih saradnika sa članovima narko-kartela, izgledalo je da je on u većim problemima nego kada je godinu i po dana ranije priznao da je imao sa njima kontakte, koje je u prvi mah negirao. Međutim, preživeo je, ali ipak opasno uzdrman.

U poređenju sa tim trenutkom ovo što se poslednjih nedelja dešava u SPS-u izgleda kao ujed komarca. Međutim, sasvim je moguće da će baš taj ujed na kraju biti i koban za partiju i Dačića. Odlaskom Dijane Vukomanović i izbacivanjem Nenada Borovčanin iz stranke je otišao dvojac koji je SPS-u davao drugačije lice i svojim karijerama van partije pokazivao da ta tvrda klijentistička tvorevina ima sposobnost da se menja i da za sebe obezbedi budućnost time što će dati prostor ljudima koji su u njoj videli mogućnost organizovanja istinske stranke levice.

Dijana Vukomanović važila je za "miljenicu" Ivice Dačića, on ju je pozvao i doveo u partiju, verovatno u trenutku kada je osećao da bi SPS mogao da se menja, da treba napuštati stare pozicije i probati da se u novim generacijama nađe podrška. Problem sa Dačićem je što za njega čini se jedino postoji politika preživljavanja, što nije mala stvar imajući u vidu okolnosti, ali nije dovoljno da se oko SPS-a razvije novi narativ. Dijana je, uz nezaobilaznu Slavicu Đukić Dejanović bila jedina vidljiva drugarica iz SPS-a, jedina žena iz stranke koja se deklarativno zalaže za ravnopravnost u svakom pogledu i to kada se pogleda unazad 25 godina nije mali domet, jer će se malo ko setiti neke važne žene iz SPS-a, osim Gorice Gajević.

Borovčanin je, čini se, iz istih razloga pristupio SPS-u posle bogate bokserske karijere, on je ostvaren i poznat, pa iskreno zvuči njegovo zalaganje za neke promene koje je pokušavao da sprovede dok je bio državni sekretar u Ministarstvu omladine i sporta.

Uz njih dvoje i uz Srđana Dragojevića, Nešu Galiju Milosavljevića i Predraga J. Markovića, SPS je u jednom trenutku zaista izgledao kao mesto gde se potencijalno dešava nešto politički zanimljivo, gde se možda stvara tle "leve ideologije" i da će Dačić, uprkos svemu, svom karakteru i brojnim kontroverzama koje ga prate, uspeti da sprovede tranziciju u pravu socijalističku stranku ravnopravnih ljudi koji se zalažu za pošteniji svet.

TAMNA STRANA MESECA

Međutim, ovaj Dačićev "ribrending" nije uspeo jer su navike rukovodstva išle u potpuno drugom pravcu. Za razliku od onoga što su oličavale pomenute osobe koje su u stranku besplatno unele deo svoje nesporne biografije, u SPS su ulazili i neki sasvim drugi. Tako smo dobili priču o bahatoj Ivani Petrović, koja je munjevito napredovala u stranci i sa 32 godine već bila kooptirana u Glavni odbor, a da niko nije nikada ni video ni čuo na javnoj sceni.

O njoj se više izveštavalo kao starleti, brzo je postala meta tabloida koji su obilato prenosili njene slike sa skupih letovanja koje je sama postavljala na društvenim mrežama. Saznalo se i da je radila kao osoba za saradnju sa medijima u Srbijagasu kod Dušana Bajatovića da bi je posle premestili u Dunav osiguranje na mesto direktorke marketinga.

I jedna i druga firma, u vlasništvu države, dugo godina su zabran za SPS, ali se sad neko iznutra odlučio da javnost upozna sa Ivanom Petrović, koja vozi crvenog mercedesa vrednog nekoliko desetina hiljada evra i živi, uopšte, na visokoj nozi. "Kurir" je objavio seriju tekstova o njenom načinu života, a brzo nakon toga je javljeno da je ona napala i izudarala »

FIZIČKI KONTAKT:
N. Đorđević i N. Borovčanin
Foto: arhiv i FoNet

Dijanu Vukomanović u centrali SPS-a na Studentskom trgu u Beogradu, jer je, kako je kasnije objašnjavala, "branila svoje dostojanstvo".

Javnost ni do danas nije saznala na koji način je mirna i blaga Dijana ugrozila dostojanstvo temperamentne Ivane Petrović, ali smo zato nedavno na društvenim mrežama mogli da vidimo kako se "obračunava" sa drugim visokim funkcionerom SPS-a Novicom Tončevim, koji važi za jednog od najbogatijih članova ove partije.

Dijana je njemu, na neki način, na Tviteru, zamerila što je "toliko" bogat, pitajući se kako to možeš da budeš socijalista i milioner. Iako Tončev nije "aktivan" na Tviteru, očevidno je brzo doznao za ove "prozivke" pa je u maniru čoveka sa sniženim osećanjem za pristojnost odgovorio Dijani da se i ne zna ko je ona, da ona postoji samo zato što joj je partija to dala i da ona niti ima nešto niti je nešto doprinela SPS-u.

Njihova debata se povela povodom informacije objavljene u "Blicu" da je SPS pred bankrotom, da duguje preko četiri miliona evra i da nekada najimućnija organizacija u Srbiji možda neće uspeti da finansijski preživi ovu godinu.

Tončev, preduzimač iz Božice, sela sa Vlasinskog jezera nadomak Surdulice, postao je u poslednja tri izborna ciklusa jedini preostali lokalni lider na kog SPS može da se osloni. On je dominantan u svojoj opštini i svoju je dominaciju često koristio da ismeva SNS i samog Aleksandra Vučića. Pored toga, njegov brat Ivica Tončev dugo je bio bliski saradnik Ivice Dačića mada niko nije razumeo po kom osnovu i na koji način. Njega su mediji povezivali sa različitim kriminalnim grupama, a posle dolaska na vlast SNS-a bio je jedno vreme važan šraf u upravi FK Crvena zvezda, koju je predvodio Slaviša Kokeza.

Tončevi važe za imućne ljude, nedavno je Novica otvorio i novi hotel u Nišu; njegova građevinska firma "Tončev gradnja" radi punom parom.

Ako je nekadašnji lider SPS-a iz Trstenika Raka Radović znao da kaže da SPS, kao i svaki dobar tim, u devedesetim godinama dvadesetog veka ima one koji daju golove, one koji grade igru i one koji krljaju, onda je to prevedeno na današnji kontekst nešto drugačije: ima onih koji bi trebalo da nude ideologiju jednakosti biračima, a ima i onih koji zarađuju na toj prodaji.

PESNICE I TVITOVI

Ako se za Tončeva zna šta radi i odakle mu, to se sa sigurnošću ne može reći za Nemanju Đorđevića, posredno važnu figuru u ovoj priči, koji osim pogrdnih nadimaka ima i veliku imovinu u Beogradu. Nekada omladinac, preuzimao je slobodni Radio B92, kasnije kao novinar TV Most, stanicu u vlasništvu Dušana Bajatovića, a poslednjih desetak godina Đorđević je u Beogradu poznat kao kafedžija, posebno po restoranu Sokače pored stadiona Polet na Dorćolu. Pored toga, on ima na desetine drugih lokala i dospeo je u ponovo u "centar pažnje" kada je Nenad Borovčanin, na mestu potpredsednika beogradske opštine Stari grad, najavio preispitivanje odluka o dodeli poslovnog prostora na toj opštini jer su se pojavile glasine da Đorđević ne samo što ima veliki broj lokala koje vodi, nego i da neke od njih izdaje za mnogo veći novac. Inače, poznato je da je Đorđević veoma bogat, ali nikome do kraja nije jasno na koji način se to on obogatio. Zna se, takođe i da ima "dobre veze". Borovčanin nije u to takao, već samo najavio da će se neke stvari preispitati, i došlo je do sukoba. Njih dvojica su se sreli u Sokačetu, palo je kratko prepucavanje koje je Borovčanin okončao šamarom, što je bilo na sreću, jer da je udario Đorđevića "kao bokser" ko zna kako bi ovaj završio. Pored toga, Borovčanin je od trenutka kada je ušao u vladu, govorio manje-više otvoreno o mnogim problemima u sektoru Ministarstva omladine i sporta, huliganizmu i potrebi obračuna države sa njima. Takođe, veoma je otvoreno komentarisao različite stvari u državi na društvenoj mreži Tviter, što se očevidno nije dopalo drugovima iz partije. Ali, teško je poverovati da je Tviter došao Borovčaninu glave, jer se zna da je Đorđević stari prijatelj i Dačića i Bajatovića i Aleksandra Antića, te se da predsednik SPS-a često boravi u Sokačetu, posebno u VIP salonu tog lokala.

ČUDA DA SE DESE

Sam Borovčanin, kao ni drugi akteri, nije želeo da komentariše sve ove događaje, ali izgleda da je u SPS-u došlo ne do ideološkog, nego do finansijskog razmimoilaženja. Pored toga, staro članstvo se osulo, nema novih lidera na lokalu, a Vučić je presekao standardne neformalne izvore finansiranja stranke pa se sada hvataju pozicije za dan posle. Dačić je u poslednjoj deceniji uspeo da ljudima koji su blizu vrha stranke i prijateljima obezbedi lagodan život, često primajući na sebe odijum javnosti i onih koji su moćniji od njega u političkom životu Srbije. No, čini se da sat odbrojava i da je rasulo u partiji potvrda da se dalje "tako ne može", jer biti na vlasti bez, a ne kontrolisati novac ni u jednoj sferi dovodi do laganog umiranja partije.

Dačić se oduvek najviše bojao opozicije i u poslednje četiri godine pristaje na sve samo da zadrži bar poziciju za sebe unutar vladajuće koalicije. Za Antića se odavno priča da je "Vučićev favorit za predsednika stranke", a Branko Ružić se isključio iz javnosti poslednjih meseci. Milutin Mrkonjić je odustao od ideje da bude nešto više od počasnog predsednika. U takvoj atmosferi, pitanje je da li je Dačiću preostao još koji politički život. Sigurno je da će on pre o tome da peva, nego da tvituje. ¶

SLOBODAN GEORGIJEV

Ćutanje i tužilačko statiranje

Dr Nebojša Stefanović, čija policija nije zaštitila građane u Savamali, nije tužilaštvu dostavio ono bez čega tužilaštво ne može dalje da postupa. Stefanović, i sam odgovoran, ne radi svoj posao, u čemu ga očito podržava premijer Vučić. Šefica svih tužilaca Dolovac protivustavno i protivzakonito ćuti, čak i na napade na sebi podređene koji bi (možda) da rade svoj posao, ali im izvršna vlast ne da

Dok Aleksandar Vučić i njegovi o istragama, optužnicama i sudskim postupcima pričaju, tužilaštvo u Srbiji šuti: točnije, republička javna tužiteljka Zagorka Dolovac se ne oglašava godinama, bez obzira na to što se u dvorištu njene nadležnosti događalo. Nije to ništa od vakta ove vlasti: isto se ona ponašala i za prethodne vlasti, kad iz kabineta tadašnje ministarke pravde Snežane Malović izbijala nije, da bi isto nastavila za vrijeme Vučićevih naprednjaka koji su ju ocijenili kao poslušnu tužiteljku koja neće talasati ni sada, kad što ni ranije nije, a pride naprednjačku vlast neće teretiti za još jednu stranačku čistku.

Ocjena preteška? Teško da je tako, ako se za analizu rada Zagorke Dolovac uzmu samo tri slučaja o kojima ona nikada – usprkos tome što je na vrhu tužilačke strogo hijerarhijske organizacije – nije rekla niti riječ: o smrti dvojice gardista na Topčideru (predistražni postupak traje više od deset godina), padu helikoptera u kojem je stradalo šestoro odraslih i jedna beba (nakon silnog čekanja, slučaj je završio obustavom u smislu "mir, mir, niko nije kriv"), te o skandaloznom rušenju objekata u Savamali od strane "kompletnih idiota", kad su maltretirani građani i kad se policija oglušila na njihove pozive da ih se zaštiti.

POLICIJA I TUŽILAŠTVO: Ni zaštite ni postupanja
Foto: Sava Radovanović /Tanjug

CENTAR PRIČE

Niti jednom prilikom se Zagorka Dolovac, republička tužiteljka nije oglasila, za razliku od premijera, ministra policije dr Nebojše Stefanovića, gradonačelnika dr Siniše Maloga (koji, očito, ne spada u "kompletne idiote" iz vrha gradske vlasti koje je premijer odavno već prozvao) i ostalih, koji su već dali pravorijek svim tim događanjima: helikopteri padaju svuda po svijetu, pa od toga ne prave problem ni premijerima niti njihovim porodicama oni koji ih mrze; Savamala je ionako cijena napretka oličenog u Beogradu na vodi, čije je "tri barake" trebalo srušiti danju i bez fantomki, a ne obrnuti, pa bi i premijer lično zajahao neki bager u toj plemenitoj raboti poklanjanja savskog amfiteatra arapskim prijateljima.

Treću stvar, tu smrt gardista na Topčideru, davno je još – i prije Zagorke Dolovac – uništio najprije onaj sudija iznikao u (ukinutom potom) vojnom pravosuđu, a zatim i razni sudski vještaci, a znamo: ako je do vještaka, krava je naša...

Zašto je Zagorka Dolovac u centru priče? Pa zato što je upravo ona na vrhu hijerarhije u kojoj je "svaki javni tužilac određen Republičkom javnom tužiocu i svako javno tužilaštvo Republičkom javnom tužilaštvu", kako to kaže Zakon o »

Zakonodavni okvir

Nadležnost Republičkog javnog tužioca pripisana je članom 29 Zakona o javnom tužilaštvu, koji kaže:

"Republički javni tužilac vrši nadležnost javnog tužilaštva u okviru prava i dužnosti Republike Srbije.

Republički javni tužilac nadležan je da postupa pred svim sudovima i drugim organima u Republici Srbiji i da preduzima sve radnje na koje je javno tužilaštvo ovlašćeno.

Nadležan je i da ulaže vanredna pravna sredstva u skladu sa zakonom; nadzire rad javnih tužilaštava i sprovođenje uputstava, prati i proučava praksu javnih tužilaštava i sudova; predlaže programe stručnog usavršavanja javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca; podnosi Narodnoj skupštini redovni godišnji izveštaj o radu javnih tužilaštava u Republici Srbiji i izveštaje koje zatraži nadležni odbor Narodne skupštine; vrši druge poslove određene zakonom. U poslovima iz svoje nadležnosti, Republički javni tužilac postupa neposredno i preko svojih zamenika."

Nadređenost neposredno višeg javnog tužioca nižem javnom tužiocu propisana je članom 16, koji kaže:

"Niži javni tužilac podređen je neposredno višem javnom tužiocu, a niže javno tužilaštvo neposredno višem javnom tužilaštvu. Osnovno javno tužilaštvo je niže u odnosu na više javno tužilaštvo, a više javno tužilaštvo je niže u odnosu na apelaciono javno tužilaštvo. Javno tužilaštvo posebne nadležnosti i apelaciono javno tužilaštvo je niže u odnosu na Republičko javno tužilaštvo. Svaki javni tužilac je podređen Republičkom javnom tužiocu i svako javno tužilaštvo Republičkom javnom tužilaštvu."

Nadalje, u članu 45 propisana je samostalnost javnog tužioca i zamenika javnog tužioca:

"Javni tužilac i zamenik javnog tužioca su u vršenju funkcije samostalni od izvršne i zakonodavne vlasti.

Javni tužilac i zamenik javnog tužioca dužni su da očuvaju poverenje u svoju samostalnost u radu.

Niko izvan javnog tužilaštva nema pravo da određuje poslove javnom tužiocu i zameniku javnog tužioca, niti da utiče na odlučivanje u predmetima.

Javni tužilac i zamenik javnog tužioca svoje odluke moraju da obrazlažu samo nadležnom javnom tužiocu."

javnom tužilaštvu (vidi okvir). Ta žena godinama nije rekla niti riječ o bilo kojem slučaju za koji je javnost zainteresirana – nema obraćanja javnosti, medijima, nema intervjua, nema ničega – usprkos tome što ju član 46 već spomenutog Zakona, u odredbi o nepristranosti, obavezuje ovime: "Funkcija javnog tužioca vrši se u javnom interesu radi obezbeđivanja primene Ustava i zakona, pri čemu se moraju obezbediti poštovanje i zaštita ljudskih prava i osnovnih sloboda. Funkcija javnog tužioca mora se vršiti nepristrasno." Takvim ponašanjem Dolovčeva, odnosno tužilaštvo u cjelini, ocjena je tužilaca različitih nivoa s kojima smo ovih dana razgovarali, štiti policiju, a tužilaštvo, tj. sebe, potkopava.

Nije ona prva, to traje godinama. Sjetimo se slučaja ubojstva Slavka Ćuruvije (suđenje je u toku, nakon što je istražnu ulogu preuzela državna komisija, a vidjet ćemo kako će sve to završiti), sporne smrti Dade Vujasinović (tu su najvidljiviji učinci različitih vještačenja), pa sve do smrti gardista na Topčideru, koji se nije mrdnuo s mrtve točke i u kojem imamo također različita vještačenja. Nekoliko izvršnih vlasti se tu promijenilo, bilo je tu i Ratka Mladića i mlađahnih sinova tad aktualnih generala koji su, navodno, bili umiješani u kriminal, a tužilaštvo – ma tko mu bio na čelu – nije odmaklo od početka. Predistražne radnje – na njihovu sramotu i na tugu roditelja stradalih mladića – nisu mrdnule s mrtve točke, a s obzirom na protek vremena, niti neće. Znaju oni koji se bave kriminalistikom i krivičnim pravom (pa tako i tužioci, sudije i advokati) da protekom vremena dokazi postaju sve nedostupniji, a oni dostupni blijeđi (svjedočenja pogotovo) i da će od cijelog tog slučaja jedina konstanta ostati onaj sudija već spomenuti, koji će bez obzira na svoju sramnu ulogu dočekati časnu penziju.

HELIKOPTER I PATKE

O "slučaju helikopter" već sve znamo: to nikakav pravosudni epilog dočekati

neće. Po mnogim tužilačkim mišljenjima, ali i mišljenju kritičke javnosti, na taj je slučaj stavljena točka već kad je svemoćni Aleksandar Vučić izjavio da "ne da" svoje ministre zdravlja i obrane Zlatibora Lončara i Bratislava Gašića. Što je, uz šutnju i tužilačko statiranje Zagorke Dolovac, moglo raditi nadležno tužilaštvo? Razvlačila se istraga, vojne komisije su za svaki slučaj donijele disciplinske mjere protiv svojih aktera (što je apsurdno izgledalo nakon tužilačke odluke), javnost je svaki puta na svoja pitanja dobijala osione odgovore od premijera. Kraj: obustava istrage, jer nitko nije kriv, sve ostaje na onim tabloidnim odvratnim pljuvačinama usmjerenima na posadu helikoptera, zbog čega nikome nije neugodno.

Pritom, stručnjaci kažu da bi – i da nije bilo ovako sramnih pritisaka Vučićevih na tužilački posao – bilo teško dokazati da je riječ o krivičnom djelu, naročito umišljajnom; najvjerojatnije bi bila riječ o nehatu. Kad je o lancu komandiranja riječ, tu je druga stvar. Tu bi se možda mogla naći i krivična odgovornost nadležnih, ali bi dvojica ministara zasigurno – da se moglo raditi nepristrasno, kako to Zakon traži, snosili barem moralnu, ako ne i političku odgovornost.

Epilog "slučaja helikopter": nema odgovornosti, nema slučaja, osim što se ovih dana javnost naslađuje zašto je postupajuća tužiteljka u tom slučaju Gordana Jovanović napustila tužilaštvo i prešla u notare, pa se i oko toga predu razne priče. Iako, upravo je ona pokazala neposlušnost odbijanjem da obustavi postupak, pa je ovih dana, u odgovoru Insajderu, Više tužilaštvo saopćilo: "Obaveštavamo Vas da je odluku da se ne pokreće postupak u formi službene beleške potpisala javna tužiteljka Višeg javnog tužilaštva

SAMOSTALNOST U NERADU: Zgrada Višeg javnog tužilaštva
Foto: Sava Radovanović /Tanjug

u Beogradu Nataša Krivokapić imajući u vidu da se radilo o složenom predmetu za koje je interesovanje javnosti bilo veliko, a da u praksi Tužilaštva ovo nije presedan niti je prvi put da tužilac preuzme na sebe odgovornost u komplikovanim i važnim predmetima i bude potpisnik konačne odluke donete u predmetu, zbog čega i nije bilo razloga da javni tužilac postupi shodno čl. 24 Zakona o javnom tužilaštvu i izda obavezno uputstvo."

Ukratko, ono što nije htjela potpisati zamjenica Jovanović, potpisala je viša javna tužiteljka, iznad koje je – jasno je već – vrhovnica Zagorka Dolovac. I sad smo kod rušenja u Savamali: i taj je slučaj premijer Vučić već presudio, a bune se samo oni koji su strani plaćenici, mrzitelji premijera i njegove porodice i protivnici svenarodnog i svedržavnog napretka. I tu šuti najprije Zagorka Dolovac i cijelo tužilaštvo, da bismo onda ipak saznali da se (navodno) nešto radi. Kad javnost pita što, tužilaštvo se obrecne na javnost da što ih se ima pitati, javit će se sami kad bude rezultata (kao u slučaju gardista, do danas *ič* od rješenja nemamo), da bi se čak i ime postupajućeg tužioca i broj predmeta označilo tajnom. Kad su legalisti ipak shvatili da to ne može biti tajna – jer, tužioci su javni, a ne partijski (tako bar piše u Ustavu i zakonima) – onda su na jedvite jade objavili ime tužiteljke. Kao da je s time sve završeno, sa pričama da je taj podatak povreda njenih prava na zaštitu ličnih podataka, da je svako suprotno ponašanje pritisak na pravosuđe (Vučić i Maja Gojković), iako nitko ne radi pritisak ni na postupajuću tužiteljku, niti na ostale koji se bave kriminalnim rušenjem u Savamali prije gotovo pola godine.

I dok se oko objavljivanja imena postupajuće tužiteljke lome koplja, dok dio pravosuđa napada povjerenika Rodoljuba Šabića, zaštitnika građana Sašu Jankovića, OEBS, građane i ljubitelje ljute patke koji ne pristaju na suspenziju (pravne) države u Savamali i ukidanje vladavine prava, Zagorka Dolovac i dalje šuti, iako je u ovom slučaju nadležno tužilaštvo i nadležna tužiteljka tek druga adresa na koju se treba obraćati. Naime, do dana današnjeg – a temeljem toga nadležno tužilaštvo može postupati – MUP Srbije nije dostavio tužilaštvu podatke koje je ovo tražilo.

I tu sve staje: Nebojša Stefanović, čija policija nije zaštitila građane u rušilačkom činu, nije tužilaštvu dostavio ono bez čega ono ne može dalje postupati. Stefanović, i sam odgovoran, ne radi svoj posao, u čemu ga očito podržava premijer Vučić. Šefica svih tužilaca Dolovac protuustavno i protuzakonito šuti, čak i na napade ne sebi podređene koji bi (možda) da rade svoj posao, ali im izvršna vlast ne da. Zakonsku odredbu treba čitati: Gospodar Vučić već je presudio, a Zagorka Dolovac i njeni podređeni tužioci svoje odluke moraju da obrazlažu samo nadležnom Gospodaru Vučiću. ¶

TATJANA TAGIROV

Kosturi u ormanu

Da je vojno pravosuđe 2004. postupilo po pravilima kriminalističkog zanata i pošteno, znali bismo odmah ko je ubio dvojicu gardista u kasarni na Topčideru. Ali tu su druge neke sile bile na delu, a o tome i dalje ništa ne znamo, niti ćemo saznati, kako stvari stoje

Ovih dana iz Amerike je stigla loša i očekivana vest: superveštačenjem slučaja dvojice gardista poginulih 5. oktobra 2004. kod objekta "Karaš" ispod Dedinja utvrđeno je da se nisu poubijali međusobno, što je 11 godina bila zvanična verzija, već da ih je ubilo treće lice. To smo, inače, slutili od samog početka i to je zaključila i nezavisna komisija na koju niko nije obratio pažnju – osim rodbine i njenih pravnih zastupnika. Pre toga je stigla podjednako loša i podjednako očekivana vest iz Holandije: pogibija Dade Vujasinović, novinarke "Duge", mogla je – kažu tamošnji stručnjaci koji su takođe radili superveštačenje, posle 22 godine – biti: ubijena, mogla je stradati nesrećnim slučajem i mogla je izvršiti samoubistvo. U oba slučaja – Dade Vujasinović i dva vojnika – uviđaji i veštačenja urađeni su kriminalno šljampavo; dokazni materijal je kompromitovan, kao i lica mesta; bio je jasno vidljiv nedostatak političke volje da se slučajevi reše – sve dok ne bude prekasno. Slično je bilo i sa ubistvima Slavka Ćuruvije, Milana Pantića i još nekim slučajevima, sve do najnovijih dana.

LJUDSKE I POLITIČKE ŽRTVE

Ostavimo sada po strani deset krvavih godina vlasti Miloševića i njegove kamarile; recimo samo da je ubistvo Željka Ražnatovića Arkana nominalno rasvetljeno, a počiniocu je omogućeno bekstvo; naručilac i organizator ostali su nepoznati do danas i to nikome naročito ne smeta.

Pođimo od ubistva Momira – Gavre Gavrilovića, visokog funkcionera Državne bezbednosti početkom avgusta 2001. godine. Taj slučaj je značajan jer njime počinje lanac zlokobnih događaja koji će na kraju kulminirati atentatom na Zorana Đinđića i pratećom akcijom "Sablja". Uveče istoga dana kada je posetio Kabinet predsednika SRJ (bivšem kolegi rekao je na stepenicama Palate federacije da je išao da traži posao) Gavru ubija nepoznati počinilac na parkingu u Ulici Džona Kenedija, kad je išao iz dućana. Istraga nije stigla nigde, ali je zato politička i prateća medijska scena uzavrela: ukratko, jedni (DSS i prateće snage) tvrdili su da su Gavru ubili oni iz DOS, jer da je navodno ispričao svašta o njima u Kabinetu predsednika, a i obećao je da će ispričati još i više, kažu. Šta je Gavra tamo rekao nismo doznali nikad, ali to je bio početak nepomirljivog sukoba DOS i DSS koji će trajati do kraja 2002. i odneti izvestan broj žrtava, ljudskih i naročito političkih, što je sve poznato.

Onda je – u sklopu pomenutih sukoba – došlo do oružane pobune Jedinice za specijalne operacije Državne bezbednosti, novembra 2001. Niko nije imao građanske i političke hrabrosti da pokrene postupak zbog očiglednog i skandaloznog krivičnog dela. Tek u nekoliko proteklih meseci počeo je da se vuče mlitav i bezvoljan postupak pred sudom, a kraj mu se ne vidi.

Posle akcije "Sablja" nastalo je kakvotakvo normalno stanje, sve do maja 2004, kada se Milorad – Legija Ulemek neočekivano predao vlastima u Beogradu. On je suđen i osuđen, ali niko nikada nije pitao da gde je bio 14 meseci, kod koga i od čega je živeo. Preko toga se prešlo sasvim olako, što zabrinjava.

BEZVOLJNO, MLITAVO, NIKAKO

Ubistvo – sada je sasvim izvesno da je o ubistvu reč – dvojice vojnika pod Dedinjem posebno je skandalozan slučaj. General u penziji Svetko Kovač, bivši načelnik Uprave bezbednosti i odličan

BEZ ISTINE DVANAEST GODINA: Ekshumacija ubijenog gardiste Dražena Milovanovića
Foto: N. Fifić

kriminalista, jasno je rekao da je lice mesta tog zločina bilo kompromitovano i kontaminirano. Vojno pravosuđe uporno je insistiralo da je jedan od njih ubio drugoga, pa onda sebe, iako je nezavisna komisija utvrdila da ih je ubilo treće lice, iz pravca objekta, što je sada i potvrđeno. Vojni istražni sudija Vuk Tufegčić istakao se protivrečnim i povremeno nepristojnim izjavama, ali bilo je očigledno da vojska ne želi rasvetljavanje tog zločina. A ako vojska neće – nema načina da se s njom izađe na kraj, kao što ćemo videti u slučaju pada helikoptera Mi-8 marta 2015, s tim da je u tom slučaju vidljiva sprega civilne vlasti i vojske. Ali o tome kasnije.

U slučajevima Slavka Ćuruvije i Milana Pantića (očigledna ubistva) i Dade Vujasinović (uzrok smrti nije utvrđen) istrage su išle mlitavo, uplašeno i preko volje; uloga Komisije Vučić-Matić za istraživanje tih ubistava bila je – svim hvalisanjima uprkos – samo propagandna. Ništa se u činjeničnom stanju i dokaznom materijalu nije promenilo u tim predmetima od 1994, 1999. i 2001. Odmah u jesen 2000. znali smo da bez koga ne bi bilo ubistva Ćuruvije, a sudi im se tek sad, kad je Miki Kurak, optužen za neposredno delo ubistva, strelac, bezbedan u Africi. Sve te slučajeve moglo se rešiti odmah – da je nekome bilo stalo, ali nije bilo stalo nikome – i bez *joint venture* komisija i prateće propagande. Da je vojno pravosuđe 2004. postupilo po pravilima kriminalističkog zanata i pošteno, znali bismo odmah ko je ubio ta dva momka. Ali tu su druge neke sile bile na delu, a o tome i dalje ništa ne znamo, niti ćemo saznati, kako stvari stoje.

To se nekada zvalo "politika gonjenja" i nju su sprovodili – po naređenjima političara – tužioci po liniji subordinacije. Kako se to danas zove, niko neće da kaže, ali je pojava ista: postupajući tužilac dobije od više instance obavezno uputstvo da odustane od krivičnog progona i on mora da posluša. Može, doduše, da o tome sačini službenu belešku i uvrsti je u spis (što mnogi i čine), ali to ne pomaže nimalo. Ima i neformalnih načina: postupajućem tužiocu skrene se pažnja na fin način da malo oladi ili da malo razvuče, ljudi su, dogovoriće se...

TRI SLUČAJA

Vratimo se, dakle, novijim danima. Imamo sada tri aktuelna slučaja: sukob žandarmerije i braće Vućić-Mali; pad helikoptera u martu 2013. (sedam mrtvih) i Savamalu. Imamo ih još, ali spadaju u sektor privrednog kriminala, kršenja Ustava i korupcije uopšte (Etihad, Beograd na vodi, poljoprivredna zemljišta itd.). Premijer Srbije Aleksandar Vučić, koji inače već mesecima (od rušenja u Savamali) grmi protiv "pritisaka na tužilaštvo", istoga dana (24. septembra 2014.) kada je do te ulične tuče došlo javno je na TV-u optužio žandarme iz Niša da su njegovog brata tukli "zbog prezimena u ličnoj karti"; šta je drugo preostalo tužilaštvu? Taj se slučaj vuče po sudu na opštu nelagodu, razvlači se i mrljavi očigledno, jer – ko će protiv Vučića i njegove porodice?

Slučaj pada helikoptera Mi-8 iz marta 2015. još je tužniji. Tužilaštvo je, posle nepristojno dugog vremena, zaključilo da nema mesta gonjenju. Pritom nikada nismo doznali zašto je taj helikopter pokušao da sleti tamo gde se ne može, umesto tamo gde se moglo. Kraljevo i Kragujevac imali su medicinske kapacitete da zbrinu petodnevnu bebu ("druge veroispovesti", kako je rekao Vučić i ušao u anale teologije); uostalom, medicinska ekipa iz Novog Pazara (koje je stradala uz bebu i posadu helikoptera) prvobitno je i bila krenula ka Kraljevu, ali je put bio presečen odronom. Komunikacija sa helikopterom išla je GSM telefonijom, umesto vazduhoplovnim VHF i UHF radio-vezama koje se snimaju rutinski. Ni sadržaj, ni listinge tih razgovora nikad nismo doznali. Postupajući tužilac dugo je odbijao da odustane od istrage i na kraju je dao otkaz.

Slučaj rušenja u Savamali (rano jutro 25. aprila 2016.) posebno je skandalozan, jer je te noći policija odbila da interveniše u očiglednom slučaju više krivičnih dela i prekršaja. Da bi se tako nešto (težak prekršaj pravila službe i krivično delo ako nastupe posledice) desilo, potreban je bio "samo jedan telefonski poziv" (jedan iskusni kriminalistički inspektor). Ali, taj poziv morao je da dođe barem sa nivoa kabineta ministra unutrašnjih poslova, ako ne i sa neke više instance. Nepobitno je utvrđeno da je policija imala naređenje da ne izađe na teren. Uporno suočavan sa pitanjima na tu temu (od novinara koji ga "mrze") premijer Vučić nervirao se sve više i upadao u protivrečnosti, kao što smo svi videli toliko puta. Tužilaštvo već skoro šest meseci sedi na predmetu i "istražuje", javljajući se povremeno sa zahtevima da ih se ostavi na miru da se "ne vrši pritisak", što i Vučić i njegovi stalno govore. Pa dobro: ovaj slučaj je barem jasan i dade se rasvetliti za dan-dva – ako bi policiju pustili da radi. Nije nikakav problem pronaći maskirane počinioce; nije problem ni da oni kažu koji su ih to "kompletni idioti" poslali da to rade; još manji je problem ustanoviti ko je policiji naredio da ne radi svoj posao.

Ali tužilaštvo nikako da pokrene tužilačku istragu i naredi policiji šta da radi. Umesto toga, oni cvile da su "pod pritiskom" javnosti, a premijer im tercira. Je li to "politika gonjenja" na nov način? ¶

MILOŠ VASIĆ

U svemu je ekonomija

Nastala kao zajednica za ugalj i čelik, kasnije kao ekonomska zajednica, Evropska unija je pre svega zasnovana na ekonomskim principima, a gotovo sva poglavlja tiču se ekonomije, direktno ili indirektno. Već iz naziva više od polovine pregovaračkih poglavlja to je i očigledno. Tri od tih 19 tiču se oporezivanja, ekonomske i monetarne politike i statistike. Obuhvaćeni su poglavljima 16, 17 i 18

Foto: pexels.com

Do sada samo u deset nastavaka ovog feljtona razmotrili 16 poglavlja na putu Srbije ka Evropskoj uniji. Ovde predstavljamo još tri i time prelazimo polovinu puta. Srbija je pak na tom putu znatno sporija i za deset meseci od početka pregovora otvoreno je četiri poglavlja – 23. Pravosuđe i osnovna prava, 24. Pravda, sloboda i bezbednost, 32. Finansijska kontrola i 35. Ostala pitanja. Najavljeno je da bi uskoro mogla da budu otvorena još tri – 5. Javne nabavke, 25. Nauka i istraživanje i 26. Obrazovanje i kultura. O prvom smo već ranije govorili, o ostalima ćemo nekom drugom prilikom. Vratimo se porezima.

Poglavlje 16 u pristupnim pregovorima sa EU tiče se oporezivanja. U ovom procesu oporezivanje se sastoji iz dva dela, pa je, osim usklađivanja nacionalne poreske politike sa načelima EU, neophodno izvršiti i reformu Poreske uprave. Kada je o prvom reč, na nivou EU ne postoji obaveza usklađivanja svih vrsta poreza. Ono je obavezno samo u oblasti poreza na dodatu vrednost (PDV) i akciza na energente, duvanske proizvode i alkohol. Ova dva načela deo su indirektnog oporezivanja. Osim indirektnog oporezivanja, poresku politiku EU čini i direktno oporezivanje, za koje su nadležne države članice, dok pravni okvir EU obuhvata samo određene njegove aspekte, kao što su oporezivanja dohotka od štednje fizičkih lica i poreza na dobit.

POREZI

Ukoliko se proizvodi proizvode u EU ili uvoze iz trećih država, podložni su akcizama koje se plaćaju državi članici u kojoj je roba puštena u promet, po stopi koja važi u toj državi. Zakonodavstvo EU propisuje odredbe o proizvodnji, posedovanju, kretanju i nadzoru akciznih proizvoda. Kriterijumi koje nalaže EU po pitanju PDV-a u Srbiji su uglavnom ispunjeni. Naime, njegova standardna stopa po zakonodavstvu EU ne može biti niža od 15 odsto, a države članice mogu da primenjuju jednu ili dve snižene stope koje ne smeju da budu niže od pet odsto. Najnižu standardnu stopu PDV-a u EU od 15 odsto ima Luksemburg, dok je sa druge strane najviši u Mađarskoj, Švedskoj i Danskoj i iznosi 25 odsto. Inače, u Srbiji je 30. septembra usvojen novi pravilnik o obliku, sadržini i načinu vođenja evidencije o PDV-u i o obliku i sadržini pregleda njegovog obračuna, a njegova primena počeće 1. januara 2017. godine. Ovim pravilnikom menja se način evidencije poreza, pa će tako zloupotrebe biti svedene na minimum.

Osim pravnih tekovina koje se odnose na porez na dodatu vrednost, važne su i one koje se odnose na administrativnu saradnju između država članica, pružanje uzajamne pomoći, izgradnje operativnih kapaciteta i kompjuterizaciju. Cilj ovih odredaba je pravilno funkcionisanje unutrašnjeg tržišta u oblasti oporezivanja, i instrumente za sprečavanje izbegavanja plaćanja poreza unutar EU i onemogućavanje poreskih prevara.

Jedna od obaveza Srbije je i reforma Poreske uprave. Ona predviđa institucionalne, kadrovske i organizacione promene definisane u Programu transformacije Poreske uprave za period 2015–2020. godine. Ove promene trebalo bi da doprinesu efikasnosti i efektivnosti sistema. Reforma Poreske uprave predviđena je i Programom ekonomskih reformi za period 2016–2018. S tim u vezi, a u cilju pooštravanja poreske kontrole, Poreska uprava raspisala je javni konkurs za prijem viših poreskih inspektora i inspektora za terensku kontrolu koji će biti raspoređeni na ukupno 68 pozicija. Najviše u Novom Sadu i Beogradu.

EVROPA

Tri osnovna načela koja nalaže zakonodavstvo u okviru pregovaračkog poglavlja 17 Ekonomska i monetarna politika, odnosne se na zabranu privilegovanog

Foto: flickr.com

EFIKASNOST I EFEKTIVNOST:
U 2017. nove poreske politike smanjiće zloupotrebe

pristupa javnog sektora finansijskim institucijama, potpuno nezavisnu Narodnu banku Srbije i poštovanje kriterijuma za usvajanje evra i po njihovom ispunjenju pristupanje evrozoni.

Prema pravilima koje politika u ovoj oblasti nalaže, od država članica se očekuje da koordiniraju svoje ekonomske politike koje podležu Paktu o stabilnosti i rastu u oblasti finansijskog nadzora. Kada Srbija postane punopravna članica, biće u obavezi da postupa u skladu sa kriterijumima iznetim u Ugovoru o funkcionisanju Evropske unije, kako bi blagovremeno usvojila evro kao valutu. Dok ne usvoje jedinstvenu valutu EU, nove države članice učestvuju u ekonomskoj i monetarnoj uniji kao države članice uz odstupanje od prava na korišćenje evra i tretiraju svoje kretanje kursa kao pitanje od zajedničkog interesa.

Principi koje u nacionalnom zakonodavstvu treba uskladiti sa evropskim tiču se statuta centralne banke koji treba da bude usaglašen sa ugovorima Evropskog sistema centralnih banaka i Evropske centralne banke.

Najviši stepen integracije koji su države članice dosad postigle predstavlja Evropska monetarna unija (EMU), čije je uspostavljanje predviđeno Ugovorom iz Mastrihta 1992. godine. EMU podrazumeva koordinaciju fiskalnih politika, sprovođenje zajedničke monetarne politike i usvajanje zajedničke valute, evra. Uspostavljanje EMU označilo je početak dublje ekonomske integracije među zemljama članicama EU i teklo je kroz tri faze. Prva faza otpočela je 1990. godine, a poslednja, treća, okončana je uvođenjem evra u opticaj 1. januara 2002. godine. Evro se kao zvanična valuta upotrebljava u 19 država članica, kao i na Kosovu i u Crnoj Gori.

STATISTIKA BEZ GREŠKE

Ukoliko želite da uporedite svoju platu sa platom državljana neke od zemalja EU ili, na primer, to koliko bolje ili gore živite u odnosu na njih, ili "koliko nam dobro ide", ne morate da verujete političarima na reč, već to možete sami da proverite na sajtu Evropskog zavoda za statistiku – Eurostata. Za to nije potrebno da Srbija postane članica EU, jer mnogi podaci već postoje u sistemu. Međutim, promene koje bi uspešni pregovori i članstvo u EU trebalo da proizvedu doprineli bi kvalitetu, dostupnosti i verodostojnosti svih ovih podataka.

Eurostat funkcioniše tako što države članice EU prikupljaju statističke podatke koje analizira zvanična statistička institucija te države i prosleđuje ih Eurostatu, koji ih dalje sistematizuje i objedinjuje u cilju omogućavanja pouzdane i efikasne komparacije. Pored te primarne funkcije, Eurostat je usmeren i ka koordinaciji poboljšanja statističkih sistema u zemljama koje nisu članice EU, a posebno u zemljama kandidatima za članstvo. Dakle, i Srbije.

Pregovori u okviru poglavlja 18 koje se odnosi na statistiku obuhvataju usklađivanje pravnih propisa sa pravnom tekovinom EU iz ove oblasti. One obuhvataju brojne metodološke priručnike i uputstava u raznim statističkim domenima, kao što su poljoprivreda, ekonomska i monetarna politika, demografske i socijalne statistike i istraživanja.

Kvalitetna baza statističkih podataka iz različitih oblasti života veoma je značajna za donošenje odluka kako na nivou EU tako i na nivou država članica. Takođe, transparentni podaci i statistika trebalo bi da doprinesu validnoj proceni stanja u društvu i državi. Na taj način moguće je predvideti dalji razvoj nekih događaja, ali i poštovanje osnovnih načela na kojima EU počiva.

DOKLE SMO STIGLI

Za sva tri poglavlja koja smo ovde razmotrili tokom 2014. i 2015. godine odrađeni su eksplanatorni i bilateralni skrininzi. Međutim, strateška dokumenta i dalje ne postoje ili bar nisu poznata javnosti. Nije poznato ni to kada bi ova poglavlja mogla da budu otvorena.

Mnogo toga u pristupnim pregovorima Srbije sa Evropskom unijom označeno je kao "službeno", a samim tim i nedostupno svima osim pregovaračima. Tako niz informacija ostaje skriven od građana, uprkos tome što ih se pregovori direktno tiču. ¶

KATARINA STEVANOVIĆ

Projekat "Pristupni pregovori sa Evropskom unijom: 35 koraka do cilja" sufinansiran je iz budžeta Republike Srbije – Ministarstva kulture i informisanja. Izneti stavovi ne izražavaju nužno stavove organa koji je dodelio sredstva.

Vrbas – primer za celu Srbiju

Kako su dva inženjera, uz pomoć lokalne samouprave, krenuli od nule i napravili zaokruženi sistem koji se brine o utrošku komunalne energije, koliko su uštedeli svojoj opštini i sa kojim problemima su se potom suočili

Svaki dobar domaćin u pola noći tačno zna koju sve imovinu poseduje, u kakvom je ona stanju, koliko mu treba novca da je održava, koliko troši na grejanje, struju, vodu, šta je hitno da se popravi, šta može da se odloži za bolja vremena, i sve tome slično. Nažalost, država Srbija, pokazuje se to već decenijama, nikako ne može da se nazove dobrim domaćinom – ogroman je problem bio da se uopšte pobroje svi njeni zaposleni, a kamoli koju imovinu ima, koliko ona troši, gde su moguće uštede, gde se pare i energija rasipaju...

Inženjeri Željko Zečević i Nikola Vujović bili su i više nego svesni da je u Vrbasu pre sedam-osam godina situacija bila vrlo slična. Radeći u Direkciji za izgradnju, sve vreme su se susretali sa istim problemima – velika potrošnja i rasipanje energije u javnim zgradama i javnoj rasveti, kao i loše održavanje. Suočeni sa stalno istim problemima, došli su na ideju: treba uvesti sistem koji će da dovede u red komunalnu energetiku. I, krenuli su, od nule. Od jedne javne zgrade do druge, obišli su sve javne objekte i svaku prostoriju u njima – izmerili ih, popisali sve potrošače električne energije, svako sijalično grlo, svaki utikač, svaki prozor. Skupili su potrebne podatke, koristeći vlastite resurse, od telefona i automobila, pa nadalje. Naravno, sve ovo paralelno sa obavljanjem svog redovnog posla u Direkciji.

"Slabo je ko shvatao šta mi to i zašto radimo, a radili smo maltene poluilegalno. Skoro niko nije znao da se mi i time bavimo. To je trajalo dve-tri godine", kaže za "Vreme" Željko Zečević.

Za te dve-tri godine, oni su bukvalno "peške" i bez naknade obavili posao koji treba da radi država – popisali i analizirali stanje, sve sa ciljem uspostavljanja sistema energetskog menadžmenta i njegovog uvođenja u institucije. Istovremeno sa Nikolinim i Željkovim pionirskim poduhvatom, na nivou opštine u toku je bilo donošenje Strategije razvoja za period 2010-2015. Priča o energetskom menadžmentu našla je svoje mesto u Strategiji, zahvaljujući i stečenom početnom razumevanju članova opštinskog veća i odbornika. U julu 2011. je osnovana Kancelarija za energetski menadžment (KEM), koja je poverena Direkciji za izgradnju.

"Ta Strategija 2010. je bila prekretnica", kaže Nikola Vujović. "Nakon toga smo učestvovali na projektu 'Exchange 3', na kome smo konkurisali sa delom naših ciljeva iz Strategije. Taj projekat je prošao, zajedno sa još dve opštine, Kulom i Bačkom Palankom. Izvršeni su energetski pregledi javnih objekata, delimično je napravljen katastar javne rasvete, napravljen je informacioni sistem, a urađene su i brojne obuke za ključne učesnike u sistemu energetskog menadžmenta", dodaje on.

Potom su se stvari dalje razvijale. Energetski menadžment je nadograđen programom energetske efikasnosti i energetskom sertifikacijom – među prvima u zemlji su dobili sertifikat ovlašćene organizacije za izdavanje energetskih pasoša i tu uslugu su izneli na tržište. Napokon je došla i pomoć lokalne samouprave: nabavljena je oprema za termovizijsko snimanje, *blower door* aparat koji meri zaptivenost objekata (narodski: gleda gde "vuče promaja" u svakoj prostoriji), data-logere temperature, kvaliteta izduvnih gasova, kojim se meri koeficijent korisnog dejstva kotla...

Milan Glušac, predsednik opštine Vrbas, kaže da su i njega ljudi čudno gledali kada je insistirao da se Kancelarija opremi neophodnim aparatima. "Prethodna garnitura nije prepoznala značaj Kancelarije, ali i ja sam, u pokušaju da je izgradimo i opremimo, naišao na mnoge kritike, od svojih najbližih saradnika pa nadalje. Opština je bila u teškoj situaciji, jedan i po budžet je bio potrošen unapred, samo za javnu rasvetu smo imali nasleđeni dug od 30 miliona dinara. Međutim, ja sam gurao tu priču, govorio sam da će se sve to isplatiti. Čak je bilo momenata gde su mi ljudi govorili 'šta stalno pričaš o toj energetskoj efikasnosti?'. Nerazumevanje ljudi. Posle su već i digli ruke", kaže za "Vreme" Milan Glušac.

Upornost inženjera, praćena podrškom lokalne samouprave, napokon se isplatila. Kancelarija je iskontrolisala sve javne objekte, snimila probleme – stolarija, krov, grejanje... Nakon tog popisa su sve uneli u softver, uz dogovor sa menadžmentom svih javnih objekata da mesečno javljaju utroške struje, grejanja i drugih relevantnih podataka. Sada je sistem uspostavljen i sve je na "jedan klik" daleko – koja je potrošnja, koji koraci moraju da se preduzmu... Stvar je došla dotle da su javne ustanove koje je Kancelarija "popisala", počele da zovu KEM i da im traže podatke o svojim sopstvenim objektima. U 2015. Kancelarija je uvela standard ISO 50001 za upravljanje energijom, koji "pokriva" oblast komunalnog energetskog menadžmenta. Time je Vrbas postao jedna od retkih opština u Evropi, a prva i jedina opština u Srbiji sa tim standardom.

Ujedno, opština je donela Odluku za unapređenje energetske efikasnosti, koja je jedinstvena u zemlji – za razliku od postojećih odluka u drugim opštinama, koje govore samo o unapređenju energetske efikasnosti u sistemu javnog osvetljenja, Odluka opštine Vrbas ide u dubinu: zalazi u objekte. Po rečima Vujovića i Zečevića, ta odluka je "alat koji pravi prvi filter

Milan Glušac, predsednik opštine Vrbas
Foto: Marko Rupena

da se ne bi pravile gluposti sa nesagledivim posledicama za buduće korisnike tih objekata – ne dozvoljava se da neko ko nije stručan donosi odluku o tome koji će energent da bude u upotrebi, kakva kotlarnica, a kakvi prozori, da li će da se predimenzioniše objekat, to se sve usmerava na ljude od struke. Mi to s ponosom ističemo da ta odluka treba da bude uzor za sve ostale opštine. Javno je dostupna za svakoga ko želi da je uzme, da je dopuni, nadogradi, da i nama kaže čime bismo mogli da je unapredimo..."

Takođe, obeležene su sve bandere javne rasvete, a opština je iz sopstvenih sredstava, između ostalog, zamenila rasvetu u jednom naseljenom mestu. Kombinovana rasveta, natrijum pod visokim pritiskom i LED, donela je uštedu od 47 odsto. I tu dolazimo do ključnog mesta u priči: kolike su uštede napravljene? Kako kažu inženjeri Vujović i Zečević, bez velikih budžetskih investicija, dakle, prevashodno energetskim menadžmentom, promenom navika i kontrolama, u odnosu na baznu 2009. godinu ušteda energije u sektoru javnih zgrada bila je 17 odsto, odnosno, oko deset miliona dinara.

"Nama je žao što druge opštine u Srbiji, ili Ministarstvo, ne kopiraju sistem koji je napravljen u Vrbasu. Voleli bismo da i druga opština može da kaže da godišnje štedi deset miliona. A ako Vrbas može sa 25.000 stanovnika da uštedi deset miliona, zamislite koliko mogu Beograd, Novi Sad, ili čitava Srbija da uštede. Nažalost, u Ministarstvu nije bilo interesovanja. Interesovao se Pokrajinski sekretarijat za energetiku, ljudi su dolazili, ali iz Ministarstva – niko", kaže Željko Zečević.

Predsednik opštine Glušac ističe da Vrbas stoji svima na raspolaganju. "Ko god je zainteresovan, ja sam nudio drugim opštinama da bez ikakve naknade dođu i vide o čemu je reč. Video sam da ostali predsednici opština nemaju ni formirane kancelarije, niti znaju šta je u pitanju. Ta priča može i mora da zaživi i u drugim opštinama, jer se radi o njima samima, jer će na taj način imati ogromne uštede – ta sredstva mogu da iskoriste za druge namene, za sport, kulturu...", kaže Glušac, i dodaje da postoji želja da bude otvorena regionalna kancelarija, gde bi se vršila obuka za celu Srbiju, ali i okruženje – za sve one koji su zainteresovani.

I tu dolazimo do problema. Opština Vrbas je, zajedno sa još tri opštine u Srbiji, dobila šest miliona švajcarskih franaka donacije od švajcarske organizacije za razvoj SEKO za unapređenje energetske efikasnosti javnih objekata. Reč je o zameni stolarije, fasade, energetskoj zaštiti objekata – praktično nastavak onoga čime se Kancelarija već uveliko bavi. Osim ovoga, postojala je namera da se iz donacije podrži i osnivanje regionalnog centra, koji i Glušac i Zečević i Vujović navode kao sledeći korak – praktično, "izvoz" dobre ideje, kvalitetnog rada i uvođenja sistema i u ostale opštine u Srbiji. Međutim, taj predlog nije naišao na podršku ni u resornom ministarstvu pa je Vrbas, uprkos drugačijim nagoveštajima, dobio isto novca kao i druge, lošije rangirane lokalne samouprave.

Da stvar bude još gora po inženjere iz Kancelarije, postupajući po dopisu Ministarstva finansija, Skupština opštine Vrbas je u januaru 2016. ukinula Direkciju za izgradnju, jer je procenjeno da "ne može biti uspešno tržišno orijentisana", što je bio zahtev Ministarstva finansija. Kancelarija je tako prešla u Opštinsku upravu, što je značilo da više nema prava da nastupa na tržištu. Ovime je opština uskraćena za dosta novca koji joj je donosila Kancelarija prodajući svoje usluge na tržištu – od elaborata i energetskih pasoša, do iznajmljivanja opreme. Ujedno, "kao nagradu", inženjerima Zečeviću i Vujoviću su plate, usklađujući se sa opštinskim, smanjene za po trećinu – sada tvorci sistema energetskog menadžmenta u Vrbasu primaju plate koje su ispod republičkog proseka. Rešenje vide u formiranju nekog oblika organizovanja – agencije, preduzeća, ili nečeg trećeg – koji će im omogućiti da nastave da se bave energetskim menadžmentom, jer su prelaskom u opštinu dobili i mnoge druge poslove zbog kojih ne mogu dovoljno da se posvete Kancelariji. Prema rečima predsednika opštine Glušca, opština razmatra rešenja koja će omogućiti nastavljanje uspešne prakse kojom je Vrbas postao lider u Srbiji u oblasti energetskog menadžmenta.

Na potezu su opština i Ministarstvo.¶

RADMILO MARKOVIĆ

HEINRICH BÖLL STIFTUNG

RES Foundation
Partnerships
for Resilience

Stavovi izneti u članku ne predstavljaju nužno stavove Fondacije Hajnrih Bel i RES fondacije

Pretnje, ucene i očekivanja

Kada je reč o porodičnom nasilju, na ovim stranicama smo se do sada najčešće bavili partnerskim nasiljem i fizičkim zlostavljanjem dece. Ovog puta, pažnju posvećujemo emocionalnom zlostavljanju dece, pa prenosimo delove iz knjige dr Olge Hadži Antonović "Malo dete – velika zagonetka".

"Granicu između vaspitavanja i zlostavljanja nije lako odrediti, pa pozivamo roditelje da razmisle i provere (na vreme) da li u njihovom načinu postupanja i odnosa sa decom ima i elemenata zlostavljanja.

Zlostavljanje podrazumeva stalno ponavljanje određenih postupaka koji ugrožavaju normalan emocionalni razvoj deteta.

Mogućnosti zanemarivanja i zlostavljanja dece su vrlo raznovrsne i po načinu i po intenzitetu, i kreću se od fizičkog, moralnog, vaspitno-emocionalnog zanemarivanja do emocionalno-telesnog i seksualnog zlostavljanja. Emocionalno zanemarivanje i zlostavljanje daleko je češće u svakodnevnom životu od fizičkog i seksualnog.

NAJPODMUKLIJI VID NASILJA

Emocionalno zlostavljanje je najpodmuklije, pa i najopasnije po razvoj deteta. Ono postepeno u detetu ubija osećanje da je željeno i voljeno, osećanje sopstvenog identiteta, sigurnosti, stvarnosti i odnosa sa svetom. Detetu se raznim postupcima i rečima svakog dana uliva osećanje da je ono krivo i odgovorno za sve neprijatnosti, neuspehe i nezadovoljstva roditelja, da je samim svojim rođenjem počelo da ugrožava život porodice.

Malo dete ne može da sagleda nelogičnost i nerazložnost ovih primedbi i optužbi – ono počinje da se oseća krivim, a ponekad svojim ponašanjem čak i podstiče ovo zlostavljanje.

Pažljivo osluškivanje sebe i sopstvenih reči, posmatranje svojih postupaka, sagledavanje svojih osećanja koja dovode do određenih postupaka i odmeravanje učestalosti ovih postupaka ili reči, mogu roditelje upozoriti i pomoći im da na vreme nešto promene.

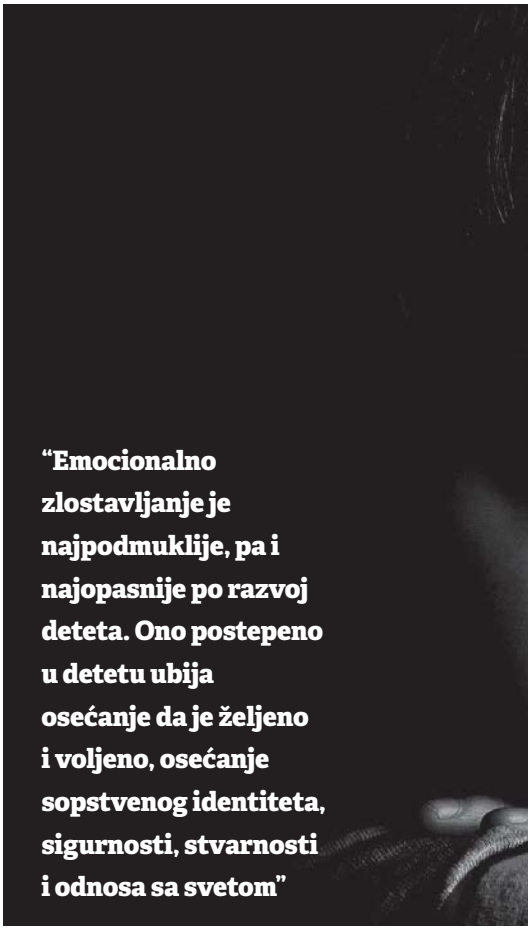
POGRDNA IMENA

Pre izvesnog vremena jedan tata doveo je svog osmogodišnjeg sina na pregled. Problem koji je u prvom razgovoru izneo odnosio se samo na slab uspeh u školi i nekoliko slabih ocena, uprkos velikoj kontroli i pomoći koju mu pruža u učenju. Dečak je upućen na psihološko testiranje i pošto je ustanovljeno da je bistar, mio i prijatan, usledio je duži razgovor sa ocem (majka je umrla nepune dve godine ranije). Otac je vrlo nezadovoljan sinom. Zamera mu slab uspeh u školi i stalno mu ponavlja da je lenj i glup, zamera mu što je fizički slab, što ne ume da se tuče, što ne voli da gleda boks, što neće da ide na karate, zamera mu što se ne mazi dovoljno i ne umiljava njegovoj budućoj ženi... Naziva mališana zlikovcem (sve to pred detetom) zato što neće da piše 'prijateljima', tj. nekim strancima koje su upoznali na letovanju i koji su im dali svoju adresu. 'On bi bio u stanju da pusti prijatelja da se udavi, da mu ne pruži ruku (?!), tako će jednog dana i mene da ostavi na cedilu i da ode i da mi ne piše i da se ponaša kao zlikovac prema ocu koji će za njega žrtvovati tolike godine svog života, ja to neću da dozvolim, videće on...'

Dečak deluje zaplašeno, kaže da je kriv što je lenj, što je nepažljiv, što ne sluša dovoljno oca, što... Poruke koje dete stalno dobija su da je nesposobno, glupo, lenjo, bezosećajno, zlikovac i ono počinje da se oseća krivim za očevo neraspoloženje, nezadovoljstvo, nesreću, oseća se nesigurnim hoće li ga otac zadržati, nevoljenim jer 'ne zaslužuje očevu ljubav', ne ispunjava njegova očekivanja, ne zadovoljava njegove želje. Da li je ovde reč o vaspitavanju i brizi o detetu ili o zlostavljanju koje dete ozbiljno ugrožava?

VELIKA OČEKIVANJA

Preterano nerealni zahtevi i očekivanja od deteta, koji naravno ostaju nezadovoljeni, izazivaju veliko nezadovoljstvo kod roditelja (ne isključujemo babe i dede) i obično tokom vremena prelaze u zlostavljanje. Oni dovode do neželjenih posledica pošto trajno emocionalno ugrožavaju dete koje ne može da stekne sigurnost u sebe, u svoje sposobnosti, osećanje samopouzdanja, jer su roditelji stalno nezadovoljni njime.

"Emocionalno zlostavljanje je najpodmuklije, pa i najopasnije po razvoj deteta. Ono postepeno u detetu ubija osećanje da je željeno i voljeno, osećanje sopstvenog identiteta, sigurnosti, stvarnosti i odnosa sa svetom"

Vrlo je mali broj roditelja koji sami dođu do pomisli: 'Možda mi suviše tražimo od njega, možda ono to ne može, a mi mislimo da neće, pa se ljutimo i kažnjavamo ga.' Ne samo što se ljute nego se osećaju neuspešni kao roditelji zato što ne postižu ono što su naumili.

Preterani zahtevi i očekivanja, kao i neskriveno nezadovoljstvo koje sledi, obično počinju vrlo rano. 'Ona mi tera inat, u parku neće da se igra sa decom, nego bi samo da trči i skače', kaže mama devojčice koja još nema tri godine; 'On je strašno spor u oblačenju i zakopčavanju dugmadi' (dečak od četiri godine); 'Ne zna da mi prepriča šta je naučila u obdaništu, šta je ručala, gde su ih vodili u šetnju' (tri godine); 'Uvek se isprlja, čepa pantalone na kolenima, ne ume da pazi' (četvrta godina) itd.

Roditelji ne vode računa o sposobnostima deteta na određenom uzrastu, već ih vode vlastite želje i očekivanja. Kako

dete raste, rastu i zahtevi i nezadovoljstva roditelja, a u detetu nesigurnost i osećanje da ono utiče na njihovo raspoloženje i ponašanje. Dete ne može da doživi sebe kao ličnost, a svoje postupke kao izraz sopstvenih želja i stremljenja.

NASILJE POD MASKOM BRIGE

Mnogi roditelji koji vole svoje dete, brinu o njemu (nekad i preterano), trude se da mu stvore što bolje uslove za život, učenje, uživanje, retko pomisle da i oni sami na neki način zlostavljaju svoje dete, a da toga nisu ni svesni.

Da li od deteta očekujete i zahtevate više nego što ono u svom uzrastu i u skladu sa svojim sposobnostima može da ostvari?

Mnogi roditelji se ljute ako ih neko upozori da preteruju u svojim zahtevima i brizi, a kada bi im se reklo da na taj način dete zlostavljaju, poricanje bi bilo vrlo kategorično. Da oni svojom brigom i trudom mogu ugroziti normalan razvoj deteta – pa to je za njih čista besmislica.

Međutim, to nije besmislica nego činjenica. Evo jednog najblažeg primera u kome ne učestvuje roditelj, nego baka koja je povela unuku u hotel na zimovanje. Prva scena, prvog jutra za doručkom: devojčica odbija drugo parče hleba i dodatak mleka. Baka je prisiljava, ljuta, uvređena i nezadovoljna, preti joj da neće ići na bazen ni u šetnju, ali dete i dalje bez reči odbija hranu i baka je odvodi u sobu. Druga scena: za ručkom serviraju izuzetno ljutu supu. Baka sipa dosta bibera u svoj tanjir pre nego što je i probala supu, a devojčica proba supu i prestaje da jede; na bakino insistiranje da pojede do kraja, ona kaže da je supa ljuta. Baka je optužuje da izmišlja i grdi je. Mučnu scenu prekidaju gosti sa susednih stolova koji baku uveravaju da dete ne laže. Treća scena odigrava se za vreme takozvane 'svečane večere' koju zakazuju u 19 časova, a počinju da serviraju tek oko 20 časova, kada se svi gosti okupe.

Dete između 4. i 5. godine teško može da miruje čitav sat ako je zdravo. Baka uporno opominje unuku da se ne vrti na stolici, da ne drema, da sedi mirno i pristojno, da se ne šali glavom da ne ustaje od stola i ne hoda po sali sa ostalom decom. Sve to baka čini za dobro deteta – ono treba da jede dovoljno, po bakinoj proceni, da ne bude izbirljivo (čak i kada je u pitanju ljuta supa), da se uvek ponaša pristojno i lepo vaspitano, ali je pritom njeno nezadovoljstvo unukom bilo očigledno, a njena briga kao i njeni zahtevi i očekivanja preterani u odnosu na uzrast deteta. Ako bi se ovakvo ponašanje, ma kako dobronamerno, pretvorilo u svakodnevnu praksu, ono bi prešlo u zlostavljanje.

VISOKA CENA

Jedna mama dovodi u moju ordinaciju sina zato što ima strahove i ne želi da se odvoji od nje ni danju ni noću. Roditelji su se razveli pre dve godine, dete je kod majke i ona mu vrlo nerado dozvoljava da viđa oca o kome mu priča najstrašnije stvari. Tvrdi da ga otac uzima ne zato što ga voli, već da bi ga maltretirao, tukao, zastrašivao itd. Zatim tvrdi da dete ne voli oca, da nikako ne želi da ga viđa i da preti da će se ubiti (ima četiri i po godine) ako ga otac još jednom izvede u šetnju. Takođe tvrdi da otac nikad neće pristati da dođe kod lekara. Otac, međutim, dolazi na prvi poziv, dete mu spontano i radosno trči u susret i zagrljaj. Kada je uhvatilo majčin pogled i izraz lica, vraća se kao krivac i staje uz nju. Na pitanje da li bi prošetao sa tatom, sav se ozari, ali odmah gleda u majku i kaže da hoće ako ga ona pusti. Majka ga je veoma retko puštala i na kraju potpuno uskratila svako viđenje tvrdeći uporno da dete mrzi oca i ne želi da ga viđa i od deteta očekuje da to iskaže i rečima. Dečaku preostaje samo da prihvati ulogu deteta koje ne voli oca.

Cena zlostavljanja je prevelika: dete mora da se trudi da se ponaša, govori i oseća ono što se od njega očekuje i gubi doživljaj sopstvenih osećanja, potreba i želja. Emotivno zlostavljana deca nisu sposobna da budu spontana, da raspoznaju svoje potrebe i želje. Stalno nagađaju ne samo kako bi trebalo da se ponašaju već i kako bi trebalo da se osećaju. Kako kaže jedan poznati stručnjak 'to postaju ljudi koji plaču bez suza, koji pričaju šta bi trebalo da osećaju. Oni često postaju roditelji koji će svoju decu zlostavljati na sličan način'." ¶

PRIREDILA: J. GLIGORIJEVIĆ

Članak je objavljen u okviru projekta "Nasilje u porodici – Pogled uprt u evropsko pravo" koji finansira Evropska unija (preko Delegacije EU u Srbiji) kroz medijski program. Objavljivanje ovog članka omogućeno je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Sadržaj članka odgovornost je isključivo nedeljnika "Vreme" i ni na koji način ne odražava stavove i mišljenje Evropske unije.

Gadan pičvajz

Okolo je samo čvarilo, sve je bilo na Caj, caj canule... Romi nisu skidali doktor mantile iz Beč, SNS velika VIP šatra je diplomirano prala tanjire direktno u bistroj Kolubari...

Ispred Doma kulture, a gde bi, namontirana bina, na njoj velika zategnuta mušema, na kojoj ispisano "Festival duvan čvaraka". Na taj plato i nešto od te ponude, pljeskavice, vunene čarape u razne boje, licideraska srca... Dole, u koritu Kolubare, prvo pa velika vojna šatra, u kojoj SNS domaćini, koji obnašaju gradsku vlast, primaju svoje specijalne goste, i one koji se specijalno tako osećaju...

STASALI

Na oba keja reke niz belih čadora, ispred koji' se puše 'ranije u kojima se kuva masnoća iz koje će isceditи čvarke, većina posada ima i drugu ponudu za posetioce, domaća suva kobasica, kavurma, suvo goveđe meso, pihtije, ti čvarci... Ispred čadora uniformisane posade drvenim veslima mešaju čvarke, brojnija pozadina sve nadgleda, mezi, i zabacuje žestinu. Meša se kod "Čavre", "Gorenja", kod "Prvog čvarka"... "Srbske časti", gde se mladići, sa obeležene šajkače, crne majice sa Čiča Draža sliku, upinju da dokažu da su za velika dela stasali.

Ima posada u bele, ima u žute majice, ima nakarminisani' prodavačica, i prodavačica koje nisu nakarminisane, ima i gosti iz Čuruga, sremski čvarci, belo i crno vino u plastici. A na kraj svega, na obali desnoj, bivak "Srpski četnici Valjevo", u ograđenom prostoru crna zastava "S verom u boga", zastava Rusije na kojoj velikim slovima piše "Rosija". Tu glavni, sa crvenu kragnu na crnu četnik uniformu, svečanu šapku, gospodin koga viču Ljubinko, koji netom postavljen za direktora JP "Polet", što mu je pijačna uprava. Gospodin Ljubinko sve nadgleda, prima čestitke, organizuje mešanje, tu još posla preko glave, kotlić sa gulašom, zemljane sač posude, pola najlonskog džaka kupus salate...

Preko reku se može preko dva improvizovana mosta, od metalnih šipki sa građevinskih skela. Na drugu stranu reke, manje posada, ali i tu se meša, i iz pozadine komanduje. Muzika se odvrnula, kod bajkera loži "Atomsko sklonište", do njih Romi iz Gornju Grabovicu tuku ćirilicu. Romi krupni, pa složni, jedan meša, a ostali, uniformisani u doktorske bele mantile koji nabavljeni u Beč, krupno, po pogođen muzike ritam, zanose oko 'ranije sa čvarcima.

U nastavku, na levoj obali, "privredna" ponuda, ima gajba sa paradajz čeri, krzneni prsluci i patofne, drvene ukrasne kutije, oklagije i varjače, ima ikone i privesci, ima ogledalca, još kutija, još ogledalaca, druge umetničke robe, domaći sapun, ajvar, mleveni paradajz, kupinovo vino, šljivovica, saksije sa čuvarkućom, još kiselih krastavaca, vunenih pulovera, mešane salate, meda, krastavaca, zemljanih sudova...

Do onu specijalnu vojne boje SNS šatru primače se, sa dvojicu pratilaca sa zlatne pletenice činovi, u svoju četnik uniformu direktor Ljubinko, i uđe u VIP goste, i one koji se tako osećaju. Reporter se pope do

OKOLO JE SAMO ČVARILO, OD ČVARAKA I MUZIKE: **Festival u Valjevu**
Foto: Dragan Todorović

platoa ispred kulture doma, na bini beše folklor, nizvodno, po platou, štandovi sa ponudu, ima svega, ali omanjilo, od toga što nije omanjilo, frule, projara u celofanu, kajmak, med i rakija, liciderska srca, burići drveni, lizalice, ukrasno našarane kutije, vunene čarape, pletene korpe, obojadisane, i u obliku velikih rašniranih cipela. Još imađaše cveće u saksije, "ruža" ratluk, gumene bombone, plastične crne puške i plastične šarene gitare.

Na plato, o'zdo od SNS šatre, pope se diplomirani ginekolog, SNS gradonačelnik, sa sve diplomiranih saradnika se primače bini. Prođe glas, ako dođe Vučić, doći će privatno. Sa bine se javi voditeljka, Dragi gosti, poštovani domaćini... festival duvan čvaraka je brend našeg grada... za duvan čvarke kažu da su srpski kavijar, a tajna je u dugotrajnom kuvanju, čvarci se prže i cede kroz lanenu krpu...

Pravo na SNS gradonačelnika stiže koaliciona loza Velje Ilića, od Topole poslanik i gazda Dragan Jovanović, voditeljka uze izjavi, Pozivam gradonačelnika Valjeva Slobodana Gvozdanovića Gvozdenovića, da vas pozdravi i to učini. Na binu izađe gospodin diplomirani ginekolog Slobodan, u svečanoj i crnoj jakni, i istim takvim plavim farmericama. Oko njega bi vazdan tih diplomiranih saradnika, diplomirano žensko sa crvene lakovate cipelice, i diplomirana direktorka turističke organizacije, koja je, na lepo zategnute pantalone, imala oko vrata krzno, na koje je pravilno padala kosa njena.

Gospodin Slobodan bi krajnje precizan, Dragi prijatelji, dragi gosti, posetioci, prijatno i ugodno popodne, zabavljajte se i uživajte. Gradonačelnik, i ostali diplomirani rajko oko njega, po funkciji ostade na bini, voditeljka objavi da najveći broj učesnika do sada, najavi razni folklor sa zanimljiv program.

IMA DA OPRAVE

Desi se da gradonačelnik gospodin siđe sa bine, i po funkciji, sa svi svoji, preko jedan od oni mostići, ode obiđe čvarke. Reporter u'vati kako se novinarima izjavljuje Slaven Batočanin, kralj duvan čvaraka, omega i alfa festivala. Ovde se rekne da je gospodin Batočanin, nakon što je, zbog čvaraka, na svom FB profilu, napisao da je "u gradu sve ludak do ludaka", pretrpeo sankcije u svojoj Ljajić partiji. Promptno isključen. Džabe se branio da je sendvičima na'ranio nekoliko autobusa SNS naroda, koji išli da prate Vučić pobede na terenu. Na pitanje, zašto ne bio na bini, kad je on osmislio i pokrenuo festival, gospodin Slaven im'o kaže, da je sve moglo da se vidi, i da je to, da Festival otvaraju oni koji mu ni ič nisu doprineli, mnogo licemerno od strane gospode na vlasti.

I novinar gospodin pređe preko reke, pravo do četnik bivaka, još jednom to uslika. U crnu četnik uniformu gospodin Ljubinko je, u stojećem stavu, prim'o čestitke za direktorsko mesto u javnom preduzeću, odgovar'o da će sve popraviti, samo polako, ima to da oprave, i podređenima komandov'o dalje mešaj čvarke postupanje, ona dvojica ađutanata, sa zlatni širiti po ramena, su bili u sedećem ostav položaju. Glavni za mešanje, u žutu majicu sa natpisom "Pojedi me, nisam mastan" je automatski radio radnju mešanja čvaraka.

Reporter krene dalje, na "Vidrak" štandu, javno preduzeće gradske čistoće, sve bilo cakum, na čelu sa u trajnu cakum šminku stajlingovanu SNS direktorku, kojoj u posetu upravo pristiže SNS poslanik Matić iz Koceljeve. Okolo je samo čvarilo, od čvaraka i muzike, toliko da su se pojedini izmačinjali do reke, se 'olade. U sve to bi da jedan uzeo objasni u kameru da će najbolji pobediti, i da nema nikakve čvarak tajne, samo deset sati kuvanja i mešanja, onda to propr̀e i procede, i gotovo.

Dalje bilo "Sve zbog tebeee", sve se ubaci u veću brzinu, bilo da se instrumenti i odlože, iznova i jače zacigulja. Jedan od šetajućih orkestara, sa obavezan bas i harmoniku, nađe onu SNS šatru, bi dočekan kako treba, odma' se pređe na sitan vez i ostali beričet. Reporter uze presliša jednu od muzika, jerbo nije mog'o savata tekst, rekoše da to pesma, Kiša pada, ja bez kišobrana, složno otpevaše bez muzičku pratnju, *Dušek mi je ledina, jorgan nebo plavo, i moj je đedo na Jelici spav'o...*

Pojedine posade pređoše na disciplinu ceđenja čvaraka, ko stiže do'vati se dok je vruće, kroz sve, još jednom, strojevim korakom prođe gospodin Ljubinko u pratnji dva ađutanta sa zlato širiti. Muško, naginjući iz oveće čaše, u džemper crveniji od svake crvene, uze ponavlja da bi bio najsrećniji kad bi Sloba mog'o da ustane iz groba, pa da on legne umesto njega. Beli čador niže je bio na "Ubila nas suša", Romi iz Gornju Grabovicu, bez da skinuli doktor mantili iz Beč, se do'vatili, *Caj, caj, canule, kupiću ti nanule...*

Sve bilo na mnogo taj visok nivo, zvanična gradska SNS šatra je i dalje primala diplomirane VIP goste, i one koji se tako osećaju. Gostiju bilo toliko da se počelo silaziti u bistru Kolubaru operu tanjiri i escajg. Kanalizaciona cev je bila uzvodnije. Kad je sve dotle došlo, i reporter uze da se prekrsti, u društvu sa pesnik Srba, koji u patronažnoj službi obilazio dojilje po valjevskim selima. I Srba se prekrsti, pa propeva, iz prve nađe rimu, *Kraj ranije mi smo blizu, u gadnom smo svi pičvajzu...* ¶

DRAGAN TODOROVIĆ

U prodaji je nova knjiga Dragana Todorovića!!!

Није Тодор да се чини говор, већ је Тодор Божји изасланик, чрезвечајни поклисар, с послушањем да со сеје по блутавим пољима бесмисла, дрлијама и јаловиштима на којима се решава судбина такозваног 'обичног човека'.

из йоīовора
Радована Белоī Марковића

- 216 strana
- format A5
- mek povez
- ćirilica

Može se naručiti pouzećem ili kupiti u prostorijama redakcije i boljim knjižarama.
Detalji na str. 63

Mali Makluan

Koliko sam puta obradio, i emprijski i u vidu čiste teorije, zulum koji čovek trpi svakog dana prisilno slušajući tuđe telefonske razgovore, koji su em preglasni, em neki traju pun sahat, pa i duže. Područja sa kojih sam uzimao uzorke i zamorce su mostly bili kafići i trolejbusi, doklen je mojoj nauč. pažnji promaklo telefoniranje u vozu, čemu sam prisustvovao prošle sedmice... Daj, pa to je isto ono što se dešava i u troli, tja, i jeste isto i nije isto: rastojanje koje voz prevaljuje još je veće, jedna jedina putnica zvučno je natkrilila putešestvije od Beograda do Novog Sada, poltora časa, ne znam za nju, ali ja sam kao žrtva postavio lični rekord.

Razlika između klopke u kafiću i ove u vozu je što iz kafića možeš da izađeš, možeš doduše i da pređeš iz jednog vagona u drugi, to bi ti se isplatilo, taman ti košava odnela šešir dok prelaziš u drugi vagon, ali te tamo čeka verna replika stvorenja od kojeg si pobegao. Ah, putovanje je toliko obećavalo, voz čist, propisno zagrejan, ima mesta, avaj, sve bledi pred ispraznim beskrajnim monologom: zašto ja nisam nikada tamo gde je nemi sagovornik, nego sam uvek u blizini onoga ko obasipa nezamislivog slušaoca, ne dajući mu nikada reč (ili je na drugoj strani neko uključio speakerphone i strpljivo meša pekmez od šljiva, ili gleda seriju?)!

Ima o svom trošku, ako „Službeni glasnik“ ne bude zainteresovan, da objavim studiju: “Uloga novih opštila u razvoju, zastoju i nazadovanju kolekt. svesti, ali i pojedinačne isto tako”

Dva su osnovna uzroka i izvora novogovora (koji se račva na dve strane, jedan krak ide u mikrofon mobilnog, drugi je karteč, i pogađa sve koji su u čujnom polju): 1. popust i besplatni sati koje kompanije poklanjaju novim mušterijama ili klijentima koji su kupili novi paket; 2. novi mediji kao viber, what's up i šta ti ja znam.

Prvi put u evoluciji možeš sa nekim udaljenim da divaniš besplatno, pa bio bi greh i oholost ne koristiti ono što priroda poklanja! Eto, zahvaljujući tome, imamo tako dugačke razgovore, a pošto telefon više ne stoji u predsoblju, na posebnom postolju, komunikacija pogađa sve koji se u zlosrećnom prostoru nađu.

Javne govornike delim na one koji za okolinu ič ne mare, jer nemoguće je ne znati da te svi stalno čuju, to su nehajnici i nemilosrdnici koji prisustvo drugih hladno prenebregavaju. U drugoj grupi su novoegzibicionisti, koje baš uzbuđuje da svojim privatlukom i intimlukom sablažnjavaju nepoznate ljude.

Razdražljivim pojedincima ovaj bezobzir naravno da truje trenutke u kojima su želeli da uživaju (espreso, putovanje vozom), ali menja on, još i više, jezik, govor, pa i sam um onih koji se češće prepuštaju bezočnoj, bestidnoj logoreji.

Kakve promene BL izaziva u jeziku, kakve u moždanoj kori, a kakve u govorn. aparatu?

Prosečan homo sapiens ne može iz glave suvislo govoriti duže od devedeset sekundi, nakon toga treba mu predah i treba mu sa druge strane podsticaj, bilo u vidu laskavog odobravanja, bilo u vidu osporavanja prvorečenog, bilo u vidu pitanja: čovek prepušten vlastitoj govornoj inerciji nužno pada na sve niže i niže grančice, i retoričke, i logičke; tobožnje nove teme koje samovoljno odabira i koje samovoljno napušta još su prizemnije od onih sa početka nastupa.

Je li saradnik kakvog naučnog instituta beležio razgovore o kojima je ovde reč? Snimanje svakako ne bi bilo protivzakonito ili nemoralno, jer govornik svojevoljno okolini obelodanjuje kompletan tok svoje svesti. Analizom tema, opštih mesta, poštapalica, ponavljanja, plićaka i tautologija, došao bi istraživač do srca novojezika koji bi slobodno mogao da nazove blebet; monolog koji prevrši četvrt sata polako se, jedva primetno, i lakše nego zmija košuljice, oslobađa značenja, govor postaje sam sebi svrha, tobožnji ili stvarni problemi u solilokviju nakon nekog vremena postaju podjednaki, uzravnjeni i zapravo nevažni, količina onoga što je izbrbljano ubija reljefnost, smanjuje kontrast i sve umotava u istu sumaglicu besmisla; ako se ovako nastavi, već naredno pokolenje neće moći da razluči važno od nevažnog, uzrok od posledice, da, sve što govornik neumorno gomila završava u jezičkoj i mentalnoj kaši koju niko ne bi kusao kad ne bi morao, kao što sam ja morao u vozu.

Nema u životu novinara ničega tako dobrog kao što je popust na železnici, tako povlašćen i precenjen zaputim se u Novi Sad, na peronu shvatim da sam u svojoj najboljoj tradiciji pošao bez ikakvih dokumenata, kartu sam bio kupio dva dana unapred, pokazavši blagajnici čl. kartu NUNS-a, ali šta ću ako kondukter potegne pitanje mog identiteta? Ako ga ne potegne, mogao bih ja da kupujem karte na popust i da ih preprodajem osobama koje nisu novinari.

Otrčim do kioska i kupim “Vreme”, evo, današnje su novine, ovo sam negdašnji ja, malo sam možda promenut, ali sam na slici ipak ja, evo, neka ostali putnici veštače, njima ni iz džepa ni u džep, dolazi kondukter, samo će rutinski napisati svoje inicijale na karti, a poznat mi, došlo mi da se rukujem sa njim, šta je bilo, čovek isti Bajatović! Čisto frenološki posmatrano, mogao je biti na čelu Srbijagasa, ispunjava sve morfološke uslove za to odgovorno mesto, ali nam ista ta frenologija govori i da je pravi Bajatović mogao biti kondukter. Koji bi me možda izložio proveri identiteta i tražio bi opravdanu doplatu. ¶

Intervju: Jelena Lengold, spisateljica

VREME SE IZMIGOLJILO

Naslov netom objavljene zbirke priča Jelene Lengold, *Raščarani svet*, ima zajedničku osobinu sa naslovima njenih prethodnih knjiga *U tri kod Kandinskog*, *Pretesteriši me* i *Vašarski mađioničar*: tako nazvanu knjigu prosto morate da uzmete sa police u knjižari i prelistate je.

Osim pomenutih, Jelena Lengold je autorka i desetak knjiga pesama – najnovije su *Sličice iz života kapelmajstora*, *Bunar teških reči*, *Izaberi jedno mesto*, zatim knjiga priča *Pokisli lavovi* i *Lift*, i romana *Baltimor*. Za *Vašarskog mađioničara*, osim drugih nagrada, Jelena Lengold je dobila Evropsku nagradu za književnost. *Raščarani svet* je knjiga strasnih priča o sredovečnom iskustvu života, o neizvesnosti, slutnji smrti, i pre svega – ljubavi, temi svojstvenoj Jeleni Lengold. *Raščarani svet*, kao i većinu njenih knjiga, objavio je Arhipelag.

"VREME": "Koncept raščaranosti sveta predstavlja sudbinu našeg vremena", napisali ste na početku naslovne priče vaše nove zbirke. Ako sam dobro shvatila, vi, kao autor te konstatacije, verujete da postoji koncept koji će moći da raščara svet? Ko ga je začarao?

JELENA LENGOLD: Jedan od razloga zašto malo ili retko pišem romane jeste činjenica da svaki iole ozbiljniji roman ima ambiciju da definiše ili objasni sve. Romanopisci često i veruju da to postižu. A sve što možemo kazati, a da to koliko-toliko ima utemeljenje u istini, to je svedočanstvo o svojoj sopstvenoj duši. Ovo ne treba pobrkati sa autobiografskim, već sa autorovim ličnim doživljajem sveta. U tom smislu, i odgovor na vaše pitanje može biti samo i jedino ličan. Život ponekad začara vaš svet, a onda ga godine, vremenom, raščaraju. Ako je *Vašarski mađioničar* bio taj začarani svet, koji je u knjizi *U tri kod Kandinskog* počeo da se menja, onda je u ovoj knjizi i definitivno raščaran. Možda je to i neka prirodna putanja koja me je vodila od mojih četrdesetih godina ka ovim godinama u kojima se ubrzano približavam šestoj deceniji. Mada, u toj istoj priči koju ste pomenuli, postoji i koncept re-očaravanja, ili ponovnog očaravanja sveta. To valjda znači da jedan deo mene veruje u amplitude kao mogućnost. Bez te vere bilo bi nam jako teško da se nosimo sa životom.

Deset priča, deset ne-lepih sudbina. Ako je tačno da svaki pisac piše o sebi, gde su nestali svi oni zaljubljeni ljudi iz vaše prethodne zbirke, iz *U tri kod Kandinskog*?

Očigledno da su se izlizali u stotinama novinarskih pitanja, u površnim tumačenjima koja često iza ljubavnih priča nisu videla dublju poruku o pojedincu, povukli su se pred stereotipima koji svaki pomen ljubavi svrstavaju u umetnost nižeg žanra, jednostavno su pobegli od pogleda i tumačenja. Ovo nije svet kome možete tek tako govoriti o ljubavi, jer vas jednostavno rečeno neće ozbiljno shvatiti. Možda ako ste šansonjer ili filmski reditelj, ali ako ste pisac, onda vam je to jedno pravo minsko polje. Još ako ste i žena, čas posla vas strpaju u folder "žensko pismo", uz sve predrasude koje ovaj naziv sa sobom nosi.

Vaši novi junaci su usamljeni i kad nisu sami, a neki su i jedno i drugo: bezimena mlada žena iz *Da li me se sećaš*, voajer iz *Drvoreda*, i nadasve komšija tri devojčice iz priče *Sneg*. Samoću prikazujete kao nesreću, kao razlog izopštenosti od "normalaca". Da li je opet u modi ono prastaro pravilo po kome je čopor garancija bezbednosti?

Bezbednost je iluzija, kao što ne postoji ni bezbedna distanca. To sam još davno napisala u priči *Aurora borealis*. Gde god da se nalazi, čovek je izložen. Ili svojim

ličnim demonima, ili je prepušten sveopštem gaženju od strane sistema. Gaze nas institucije, gazi nas birokratija, gaze nas laži u koje bi trebalo da poverujemo, jednom rečju, svet sistematski radi na tome da pomuti i zamagli našu sliku stvarnosti, da uruši naše dostojanstvo, da ubije u nama i najmanji tračak pobune. I zato ljudi beže, ili duboko u sebe, ili se utapaju u gomilu istovetnih zombija. To je jedino oko čega možemo da se opredelimo, oko pravca svog bega. Neki alternativni, treći pravac, obično bude ili strogo sankcionisan ili se završi nekakvom tragedijom. Tako vam ovde stoje stvari. Pa su takvi i junaci knjige.

“Ovo nije svet kome možete tek tako govoriti o ljubavi, jer vas, jednostavno rečeno, neće ozbiljno shvatiti. Možda ako ste šansonjer ili filmski reditelj, ali ako ste pisac, onda vam je to jedno pravo minsko polje”

Foto: Privatna arhiva

Osim Bube, junakinje priče *Drvored*, ostali likovi ove zbirke prihvataju situaciju koju ste im namenili, ne suprotstavljaju se. Junak priče *Vreme* čak kaže da jedino na šta može da utiče u trenutku u kome ga opisujete je da li će zaspati. Zašto, da li zato što se ne vredi suprotstavljati?

Da li mi znamo nekoga u novijoj istoriji ko se istinski suprotstavio i uspeo u tome? Nekoga čija pobuna nije na kraju krajeva ugašena, razvodnjena, komercijalizovana, ako već nije bila kažnjena? Sećate li se koncepta “plišane revolucije” koji nam je prodavan na samom početku bilo kakve pobune u ovoj zemlji? Ništa se posebno od tada nije desilo. Živimo i dalje patetični kao plišane zeke, povremeno nam promene baterije, ali i dalje neko drugi odlučuje o tome da li će da nas naviju ili će da nas ostave da čamimo u sanduku za igračke. Moja generacija zaista još jedino može da odluči o tome hoće li da ode na spavanje, i to nažalost nije metafora. Međutim, mnoge od nas odavno već muči nesanica.

Dimitrije, junak *Neuhvatljivosti*, prećuti istinu da bi ostavio bolji utisak o sebi na sagovornika. Da li je to isto što i laž, da li na primer političari, dok govore samo ono što žele da se zna, ne govore istinu?

Naši političari se odavno ne trude da neistine uviju u oblandu prećutkivanja. Oni nam sada jasno, u lice, saopštavaju da neće da nam kažu ono što ih pitamo. I ljute se na nas što pitamo bilo šta. Novi model izbegavanja istine je taj da danas malo ko sme i da pita. Oni više i ne moraju da lažu, jer im niko i ne postavlja prava pitanja. Ako se neko i usudi da pita, uvek postoji institucija na koju će se pozvati, uvek će vam reći nešto u stilu “pustimo da organi koji su za to zaduženi rade svoj posao”, i sve se na tome završava. Zabrinjavajuće je to da smo se svi već pomalo navikli na to da živimo u vremenu u kome nijedna stvar, nijedan slučaj, nijedan skandal ili sumnjiva okolnost ne dočekaju svoje razrešenje. Kao da je došao neko i kazao svima: “Ne tiče vas se šta vam se dešava! Ko ste vi uopšte da pitate bilo šta?” I ljudi, zaprepašćeni i potpuno poraženi, stoje i slušaju to, i ne znaju kud bi sad krenuli iz te tačke koja je previše strašna da bi se u nju i poverovalo. Svako pomalo za sebe misli da je paranoik, da stvarnost ne može zaista biti toliko sumanuta kao što njemu izgleda.

Zašto vreme postepeno, ali sigurno odlazi od nas, o čemu pišete u priči *Vreme*?

Pa zato što je upravo tako. Vreme se izmigoljilo, izmaklo nam je nekako, dok smo još verovali da držimo stvari pod kontrolom, ili dok smo, kao moj junak, verovali da znamo koliko je sati. A kad kažem da se izmigoljilo vreme, naravno da pritom mislim da se izmigoljio i čitav život. Meni, recimo, uopšte nije neobično to što, posle svih ovih decenija navodnog uvođenja demokratije, danas ne vidimo nikakvu alternativu za koju bismo mogli svim srcem da se založimo na političkom planu. Naprotiv, to mi se čini kao sasvim logična posledica ovog dugotrajnog bežanja vremena, baš kao u toj priči koju pominjete.

Šta je rodna ravnopravnost suštinski promenila u životu stanovnica Srbije?

Sve što se u tom smislu promenilo, desilo se pod prinudom, kad smo bili naterani da promenimo neku regulativu, i najčešće služi kao maska za jedan svet koji je i dalje u svakoj svojoj pori veoma muški. »

Ne treba imati iluzija, mi i dalje živimo u svetu nasilništva, u svetu seksizama svake vrste, u svetu u kome vladaju potpuno različiti kriterijumi za žene i muškarce, u skoro svim oblastima. Suštinska emancipacija je dotakla tek veoma mali broj žena i muškaraca, i još manji broj institucija.

Nedavno je objavljena zbirka vaših izabranih pesama *Izaberi jedno mesto* (izdavač "Kontrast"). Da li je to bio dobar tajming s obzirom na to da postoji mogućnost da će poezija ostati neprimećena pred prozom?

Mislim da su to dve vrste publike. A, zapravo, ja i ne razmišljam marketinški. Knjige mi se dešavaju stihijski, i zaista ne planiram koji je za njih pravi trenutak. Nikad nije pravi trenutak za knjigu, jer knjige malo koga zanimaju. Tako da je u suštini svejedno. Ipak, što se tiče poezije, ona sasvim lepo živi svoju renesansu na brojnim blogovima i stranicama interneta. Poezija ima mnogo više čitalaca i ljubitelja nego što to pokazuje prodaja knjiga, verovatno. Ponekad mislim, kad sve propadne, ostaće poezija. Da se sutra desi neka velika prirodna katastrofa, ljudi bi se skupljali oko vatre i našao bi se neko ko bi govorio poeziju. I to bi spasilo čovečanstvo.

U vašoj biografiji objavljenoj na kraju zbirke piše da ste profesionalni pisac, isto kao što je pisalo i u biografiji objavljenoj na kraju vaše prethodne knjige, pa je neizbežno pitanje – kako vam to i dalje uspeva, iako sam istu vrstu čuđenja pokazala i tokom našeg prethodnog razgovora ("Vreme" 1181).

U najkraćem – ne uspeva mi. Otkad sam prestala da radim, živim zahvaljujući ljubaznosti svog muža, koji sa mnom deli svoju penziju. Oboje smo pisci, imamo relativno skromne potrebe i prohteve. I da nema sudara sa realnošću svaki put kada kroz kafkijanske tunele pokušavam da overim zdravstvenu knjižicu samostalnog umetnika, mogla bih da kažem da sam, koliko god je to moguće, pobegla od sistema. Ali, avaj, uvek postoji neki lanac za koji smo vezani, pa makar to bio i jedan pečat. Od takve banalnosti, međutim, ponekad zavisi naš život. I tu smo opet na početku – neko drugi odlučuje o našem životu i smrti, a taj neko najčešće nema ljubazan pogled. ¶

SONJA ĆIRIĆ

Cinična eksploata

Nevolja s nivelisanjem onoga što se ne da nivelisati je da je groteskno neuverljivo i iritantno detinjasto

Svako ko se bavi nekim tzv. kreativnim poslom prošao je kroz ovo manje ili više traumatično iskustvo: padne ti na pamet nešto što ti izgleda kao straobalna ideja, na krilima zanosa je razradiš do tančina i već pomalo počneš da uživaš u plodovima slave koja će te snaći kad je realizuješ, i tako to bude divno i sjajno sve dok se ne... otrezniš, rasaniš, prespavaš (jutro je pametnije od večeri) ili se na neki drugi, nešto sporiji način suočiš s frustrirajućom činjenicom da ti je ideja, sto mu muka, običan mućak. Nije to uvek lako podneti, ali bože moj, i to je sastavni deo kreativnog procesa, je li. Gde se mnogo odbacuje, valjda se mnogo i "proizvodi", pa će dovoljno toga i da se zadrži.

Maja Pelević i Olga Dimitrijević, afirmisane beogradske dramaturškinje mlađe generacije, izgleda, ne poseduju recycle bin, ili im je iz nekog drugog razloga strana pomisao da se možda ipak ne jede sve što leti, da možda ipak nije svaka euforično-šaškasta zamisao koja čoveku padne na pamet u sitne sate u nekom hipsterskom beogradskom klubu (ili gde i kad god već) nešto što se iz anegdotalne šala-komike ima pretvoriti u relevantan umetnički projekat. Predstava *Sloboda je najskuplja kapitalistička reč*, u produkciji Bitefa (premijerno izvedena na festivalu, a ubuduće će valjda biti na redovnom repertoaru Bitef teatra), a kojoj su Pelević i Dimitrijević autorke i izvođačice performerskih radova, plod je tog kobnog "nedostatka hardvera"; ili barem nema drugog racionalnog objašnjenja njenog nastanka, u ovakvom obliku.

Ideja je, naime, bila ova: "hajde da "turistički" odemo u Severnu Koreju, i onda o tome napravimo predstavu". Tako smo dobili razigrani duet-performans uz pomoć video materijala snimljenog na licu mesta, i ne može se reći da u svojih oko sat i po ne drži pažnju: autorke-izvođačice potrudile su se da nam ne bude dosadno, njihov je show dinamičan, relativno nepredvidljiv, raspričan i razigran, umereno "interaktivan", intencionalno zabavan. Njihovo oko na putu nije nevešto, detalji im (za razliku od "šire slike") ne izmiču, nisu nesklone ni rudimentarnoj samoironiji ili barem slabašnim naznakama spoznaje o stanovitoj, hm, problematičnosti sopstvene pozicije privilegovanih (belih, zapadnih) strankinja u svetu iza ogledala. Predstava je, dakle, dovoljno uspela kao ne naročito ambiciozan ni zahtevan performerski akt, kao improvizovani "putopis" koji je izveden uživo umesto da bude odštampan, i tu bi negde mogla da se stavi tačka. Osim što bi to značilo neodgovorno prelaženje preko ama baš svih najbitnijih pitanja koja ovaj projekat pokreće – manje svesno, više nenamerno.

Najpre, Severna Koreja nije tek-makar-koja zemlja; to je najzatvorenije društvo u svetu, sa stanovništvom koje, u ogromnoj većini, ne može da putuje izvan zemlje (mnogi ni unutar nje), ne poseduje savremena komunikacijska sredstva, ne zna strane jezike, a sa strancima nema nikakve prilike da se susretne, osim donekle pučanstva Pjongjanga kojem je, pak, od malena utuvljeno da "gleda svoja posla". Poseta takvoj zemlji u turističkom ili kvaziturističko-istraživačkom svojstvu po sebi je moralno zazorna ili bar kontroverzna; naknadna upotreba tih ljudi (koji se nalaze u apsolutno inferiornoj i potlačenoj poziciji, i ne mogu reći ama baš ništa o sebi i o njoj, pogotovo ništa što bi oponiralo ne samo Režimu, nego ni "istini" privilegovanih posetilaca poput bitefovskog dueta, za koju, uostalom, nikada neće ni čuti) kao živih eksponata jednog humanog zoo vrta – ne znam kako bih blaže to mogao nazvati – može se pokazati kao *cinična eksploatacija*, bez obzira na izvorne namere "eksploatatora", koje mogu biti sasvim drukčije. Prosto rečeno: tu nema niti najmanjeg traga partnerstva, razmene, ravnopravnosti, kako to biva sa

cija potlačenih

PUTNICE: Olga Dimitrijević i Maja Pelević
Foto: Bitef

posetama onima koji isto tako mogu da posete tebe, i stvore o tebi i tvom životu nekakav sud.

Namera autorki, dakako, nije kolonijalističko iživljavanje nad Severnom Korejom i njenim stanovništvom, naprotiv: pre bi se moglo reći da je to "iživljavanje" nad tzv. Zapadom, slobodnim svetom, kapitalizmom, otvorenim društvom, tržišnom privredom i svime drugim što je posve suprotno svemu što Severna Koreja ima i simbolizuje, a što autorke ionako drže pukim slatkorečivim floskulama. Jednostavnije rečeno: jasno je autorkama da su se obrele u totalitarnom društvu (mada izbegavaju takav izraz), i s tim će se takođe ironijski poigravati, ali pravi im je cilj nešto drugo: po(t)kazati prikriveno totalitarne obrasce "slobodnog sveta" kao podjednako totalitarne, samo bolje zamaskirane. U konačnici, dakle, čak i gore, jer licemernije. Nije taj cilj po sebi sporan, ako je iole ostvariv; kako, međutim, nije uopšte ostvariv, onda se pokazuje kao krajnje sporan.

Naime, nevolja s tim nivelisanjem onoga što se ne da nivelisati (jer se stvarnost tome opire, jer ne samo intelektualno nego i elementarno egzistencijalno iskustvo svakog pojedinca to gromko demantuje) je što je sve do groteskosti neuverljivo, upravo iritantno infantilno; zato i kažem da je ovako postavljen teatarski angažman jedna od onih zamisli koje čovek s minimumom em autorefleksije em svesti o svetu oko sebe odbaci najkasnije sledećeg jutra.

Šta na koncu ostaje kao ishod jednog istraživačkog, *taboo-breaking* napora? Pokušaj opravdavanja totalitarizma u njegovoj najbrutalnijoj varijanti kao tek podjednakog, a možda čak i manjeg zla od zapadno-kapitalističke "slobode", kojom su autorke izgleda nešto nezadovoljne; brutalna eksploatacija "lokalaca" kao nemih statista koji nedobrovoljno učestvuju u dokazivanju autorskih teza a da nemamo ni najovlašniju predstavu da li bi je uopšte ikako, a kamoli slobodno i iskreno potvrdili kada bi ih se (u nekom sasvim nezamislivom slučaju) pitalo. Drugim rečima, ova je predstava autorki koje jako insistiraju na svom levičarskom profilu i angažmanu daleki eho onih bezbrojnih paraturističkih putovanja privilegovanih zapadnih levičara XX veka u razne "veštačke rajeve" (Staljinov i Brežnjevljev SSSR, Maova Kina etc.) kao tobožnje svetle alternative Postojećem. Zato su te "alternative" tako neslavno skončale: jer nisu bile baš nikakve alternative. Severna Koreja je bizarni provincijski relikt tog propalog sveta, zemlja-zatvor za dvadesetak miliona kažnjenika koji su svi osuđeni na doživotnu, i ne puštaju ih ni na vikend. A onda im dođu dve beogradske progresivne frajle i... još se silnije najede na zli evroamerički kapitalizam. Posle se tom kapitalizmu naravno vrate, da u njemu nastave svoje živote i karijere (i da ga "ruše iznutra", jakako), a onda on, preko imperijalističkih država i korporacija, isfinansira njihovu predstavu kojom ruše kapitalizam – i svi srećni i namireni. Jedino tamo daleko, u Severnoj Koreji, jebiga, sviralo povečerje, narod polegao mučeći svoju muku, ni ne sluti koliko mu je dobro zato što je rasterećen svih onih zala koja urnišu beogradske frajle i momčiće s "leve" scene, kao i njihovu sabraću i sasestre širom sitog i razmaženog slobodnog sveta, čijoj "zabavnoj sekciji" punopravno pripadaju. ¶

TEOFIL PANČIĆ

MESS ili čudo normalnosti

Više od sličnosti u koncepciji dva festivala, zajedničko Bitefu i MESS-u jeste težnja da u svojim sredinama čuvaju, neguju i stalno proširuju vidike građanskog, urbanog društva

Festival MESS se pod nazivom Festival malih i eksperimentalnih scena Jugoslavije (MES) pojavio pre 56 godina. Stvoren je na talasu prihvatanja drugačijeg i alternativnog u ondašnjoj Jugoslaviji. Na samom početku, u prvih deset godina, MES je prezentovao postavke domaćih i inostranih pisaca, ali sa netipičnim, pa i alternativnim tekstovima ili novim pristupima klasičnim tekstovima. Takođe, festival je imao uvek u gostima i poneku međunarodnu trupu, što je omogućavalo da se domaća ostvarenja sagledavaju u širem, uglavnom Evropskom kontekstu. Time što je uspešno i kontinuirano promovisao novi pristup drami i teatru, MES je bio svojevrsna najava Bitefa, čije će prvo izdanje biti u septembru 1967. godine. MES je predstavljao festival malih i eksperimentalnih scena u Jugoslaviji sa ponekim gostovanjem iz inostranstva, dok je Bitef bio sav sazdan od novih tendencija iz sveta sa ponekom reprezentativnom predstavom iz zemlje. Dva festivala su živela svoja paralelna i komplementarna života na teatarskom prostoru SFRJ, kao dve prave koje su jedna u odnosu na drugu bile pod pravim uglom – to je tada bilo normalno.

Međutim, od vremena ratova tokom devedesetih godina prošlog veka situacija se drastično menja. MES postaje simbol kulturnog otpora opkoljenog grada. Nakon ratnih godina festival preuzima mlada ekipa predvođena Dinom Mustafićem i festival preuzima ulogu kulturnog misionara i dopunjuje naziv u sadašnji MESS. Danas je MESS pandan Bitefu u BiH. U glavnom programu su predstave iz sveta. Evrope i regiona, sa pokojom domaćom predstavom. Festival ima poseban blok posvećen pozorištu u BiH i regionu (Bitef ima Bitef izlog), a ima i mali MESS posvećen najmlađima (uslovno rečeno pandan bi mu mogla biti Bitef polifonija). Međutim, više od sličnosti u koncepciji dva festivala zajedničko Bitefu i MESS-u je težnja da u svojim sredinama čuvaju, neguju i stalno proširuju vidike građanskog, urbanog društva hrabro preispitujući sami sebe i ideju šta je to pozorište, koji je njegov smisao ovde i danas. Sloboda umetnička i duhovna je normalna stvar i na MESS-u i na Bitefu.

DVA GALEBA

Upravo zato što su tako otvoreni za ispitivanja slobode oba festivala su podložna stalnim kritikama i preispitivanjima.

IZUZETNI:
***Galeb*, režija Oskaras Koršunovas**
Foto: Velija Hasanbegović

Oba festivala godinama prate rasprave da li je ta i ta predstava bitefovska (Beograd), odnosno ima li joj mesta na repertoaru MESS-a (Sarajevo). Takva diskusija zadesila je ove godine na MESS-u predstavu *Galeb* u postavci slavnog mađarskog reditelja Tamaša Ašera, u izvođenju Katona Jozef Sinhaza. Reč je o izuzetnom reprezentu tzv. nevidljive režije, onoj režiji koja ide iz teksta, iz odnosa među likovima i dramske radnje. Gledajući interpretaciju sjajnih glumca biće vam sasvim jasno da je Trepljev smušeni, nesigurni mladi provincijalac koji je imao izvesnog talenta (o čemu svedoče i Dornove reči), ali koji nije uspeo jer nije imao podršku i ljubav onda kada mu je bila potrebna. Razumećete da je Nina zdrava, čulna i ambiciozna devojka koja je platila visoku cenu svog mladalačkog zanosa trivijalnim Trigorinom. Takođe, biće vam jasno da Arkadina nije loša osoba, ali ima previše veliki glumački ego, smatra da je pozorište u kome ona igra jedino pravo pozorište i jednostavno ne može da prihvati da može postojati i nekakvo drugačije pozorište, te stoga "mora" da upropasti predstavu svoga nesigurnog i nesrećnog sina. Radnja je lako, diskretno, ali vrlo dosledno prebačena u savremeno doba jer je Čehov i dalje savremeni i svevremeni pisac. To je tako prirodan, tako normalan zaključak nakon gledanja Ašerove predstave. Moram da istaknem da odavno nisam videla da se u pozorištu sa toliko skrupula i obzira reditelj i glumci odnose spram stila u kome je napisan *Galeb* i tako temeljno, produbljeno, a ipak naizgled lako igraju komplikovani odnosi među likovima. To predstavlja veliko i izuzetno prijatno teatarsko osveženje nakon čitavog niza postavki velikih dela klasika koja su se gušila pod teretom rediteljskog koncepta (čitaj ega).

Sasvim je drugi slučaj sa postavkom istog teksta koji je radio Oskaras Koršunovas u produkciji OKT/Vilniaus miesto

POBEDNIK:
***Kralj Ibi*, SNG Ljubljana**
Foto: Nikola Blagojević

teatras. On odbacuje sve što je pozorišna iluzija i tretira teatarsku igru kao takvu. Glumci i publika su deo iste igre, deo istog prostora. Ovo je jedna izuzetno zahtevna i dosledna predstava koja traži i od publike i od glumaca punu koncentraciju i potpuno mentalno učešće tokom nekoliko sati. Ove dve postavke *Galeba* mogli bismo da tretiramo kao koncepcijsku osnovu festivala koji se bavi novim teatarskim formama, ali i novim sadržajima.

KULTURA I SLOBODA NISU GEOMETRIJA

Na takmičarskom delu festivala mogli smo da vidimo vrlo intrigantu savremenu plesnu predstavu koja pokret tretira vrlo koncentrisano i svedeno (*Isprazvak* u produkciji VerTeDanceo.s.dance WATCH), pozorište u kome zajedno stvaraju lica ometena u razvoju sa iskusnim profesionalcima (*Iza kulise biskvit zemlje* u produkciji Touretteshero), spoj ritualnog, lutka pozorišta i teatra pokreta (*Dom Eros Vjera* u produkciji Med a prach), rekontekstualizacija klasike avangarde (*Kralj Ibi* SNG drame Ljubljana), preispitivanje savremene meksičke istorije kroz verbatim (*Zvuk vatre* Lagartijas Tirades al Sol). Tačka susreta festivala MESS i Bitefa je predstava *Rodoljupci* Narodnog pozorišta u Beogradu. Predstava koja pozorišnim sredstvima podvlači crtu ispod delovanja lažnih rodoljuba nailazi na sjajan i snažan odjek u čitavom regionu. U Sarajevu su nagrađeni Zlatnom maskom, po odluci žirija lista "Oslobođenje".

***Galeb*, režija Tamaš Ašer**
Foto: Velija Hasanbegović

Festival MESS u Sarajevu završen je u nedelju, a u ponedeljak u podne proglašen je pobednik festivala – *Kralj Ibi*: Gran pri za najbolju predstavu, Zlatni lovorov vijenac za najbolju režiju (Jernej Lorenci) i za najbolje glumačko ostvarenje (Jernej Šugman). Pedeset šesto izdanje ovog festivala trajalo je deset dana (od 30. oktobra do 9. oktobra) u toku koga su prikazane predstave iz Češke, Mađarske, Slovenije, Slovačke, Velike Britanije, Italije, Litvanije, Meskiska, Francuske, Sirije, BiH, Srbije, Hrvatske, Nemačke i Makedonije. U okviru OFF MESS-a u okviru projekta "Regionalna mreža akademija", studenti sa umetničkih akademija sa celog prostora bivše Jugoslavije sarađivali su na postavkama novih dramskih tekstova mladih dramskih pisaca. Novina ovogodišnjeg festivala je MESS Market. To je produkcijska platforma pokrenuta s namerom da promoviše regionalne projekte iz oblasti scenskih umetnosti i omogući uspostavljanje regionalnih, ali i EU koprodukcija. Dugoročni cilj ove platforme je stvaranje pozitivne klime za uspostavljanje regionalnog Fonda za scenske umetnosti. Ove godine na MESS Marketu svoje zamisli su izložili Tanja Šljivar, Tanja Miletić-Oručević, Umetnički kolektiv "Moving Island", Andraš Urban, Mirjana Medojević i Oliver Frljić.

Zato što postoji već 56 godina (i uspešno je preživeo sve državne, političke, nacionalne i vojne turbulencije) mi koji se bavimo kulturom na ovim prostorima MESS tretiramo kao normalnu pojavu za život kulture grada Sarajeva. Međutim, ono što je za nas koji se bavimo kulturom "normalno" nije normalno uvek, svuda i za svakoga – kultura i sloboda nisu geometrija. Povodom predstave Olivera Frljića *Vaše nasilje, naše nasilje* podigla se velika frka – Frljić je optužen da je vređao verska osećanja katolika i muslimana u BiH. Stigle su pretnje koje su direkciju MESS-a nagnale da predlože interno izvođenje predstave za članove žirija. Međutim, sarajevska publika i pozorišne kolege su se okupile ispred pozorišta i zahtevale da vide predstavu. Publika je ušla u pozorište i odgledala predstavu. Ona je odbila da skandal-majstore tretira kao normalnu pojavu, u bilo kom smislu značenja te reči, a MESS se dokazao kao veliki i značajan festival koji svoju sredinu čini psihički zdravijom i prisebnijom (normalnijom) nego što bi ona bila bez njega. Ko zna, možda ipak u nekom trenutku principi društvene normalnosti počnu da važe kao pravila geometrije? ¶

MARINA MILIVOJEVIĆ-MAĐAREV

Gorak presedan

Da li će *Jesen samuraja* imati komercijalni uspeh kao i *Mali Budo*, i zašto su kreativne, proizvodne i ekonomske reperkusije nepobitna činjenica aktuelnog stanja naših bioskopskih stvari

U atmosferi koju dnevna štampa žurno i krotko opisuje kao bitku za kartu više, ovogodišnja bioskopska jesen je pre neki dan izgleda doživela svoj pravi početak simultanim svečanim premijerama filma *Jesen samuraja* u nekoliko gradova Srbije i Crne Gore. Ovako ambiciozno, agresivno i medijski predvidljivo bogato ispraćeno porinuće ne bi trebalo ili smelo da iznenadi bilo koga, jer je u pitanju novo ostvarenje tima (scenarista Dimitrije Vojnov, reditelj Danilo Bećković i producent Marko Paljić) koji je već svojim debijem *Mali Budo* (2014) dobrano zaljuljao temelje komercijalnog krila ovdašnje kinematografije, dosegavši na kraju toliko spektakularan blagajnički rezultat i posledičnu popularnost kakve verovatno nisu ni predviđali, ni očekivali čak ni najbolji poznavaoci aktuelnih prilika i tendencija u domaćem filmu.

Iako možda nije do kraja jasno, niti je do sada ozbiljno, argumentovano i stručno obrazloženo, aktuelno stanje naših bioskopskih stvari u novom, 21. veku je činjenica čije su kreativne, proizvodne i ekonomske reperkusije nepobitne, dok se istovremeno ne bi moglo reći kako su se baš svi aktivni protagonisti lokalne kinematografske prakse povinovali i prilagodili drastično izmenjenom duhu vremena. Jer, i pored toga što ubrzano krckamo već drugu deceniju najnovijeg milenijuma, deluje kao da srpski film i dalje životari negde na krhkoj sredokraći između anahronih i inertnih navika iz prošlosti na jednoj, uvek diskutabilne dobre volje državnih i stranih fondova na drugoj, ali i neizbežnih i nemilosrdnih kapitalističkih uslovnosti na trećoj i verovatno odlučujućoj strani.

Raznovrsnost sveopšte tehnološke revolucije koja je bukvalno preko noći dramatično i nepovratno transformisala čitav ustaljeni kinematografski lanac (u rasponu od produkcije i poetike, preko načina promocije, prezentacije i konzumacije, sve do formula naplate i isplativosti), ovde je uobičajeno nevoljko i sporo počela da srasta sa sredinom, a idealna potvrda te teze je upravo lista gledanosti koju objavljujemo uz ovaj tekst. Uprkos tome što komercijalni efekti nikada nisu i ne bi trebalo da budu glavni kriterijum uspešnosti na dotičnom polju, očigledno je da u 21. veku domaći film nije uspeo da ostvari rezultate dostojne prošlih vremena. Objektivno geopolitičko smanjenje tržišta i raspad bioskopske mreže svakako jesu prihvatljiva i potrebna opravdanja, no kako onda objasniti da je i tako *Zona Zamfirova* (2002) zabeležila gledanost blisku nekadašnjim legendarnim rekordima *Tesne kože* (1982), *Užičke republike* (1974) ili *Došlo doba da se ljubav proba* (1980).

10 NAJGLEDANIJIH DOMAĆIH FILMOVA U 21. VEKU

naslov filma / reditelj	godina	broj gledalaca
1. ZONA ZAMFIROVA	2002.	1.080.857
2. MI NISMO ANĐELI 2	2005.	657.143
3. IVKOVA SLAVA	2005.	617.553
4. MONTEVIDEO, BOG TE VIDEO!	2010.	516.124
5. MONTEVIDEO, VIDIMO SE!	2014.	498.501
6. PLJAČKA TREĆEG RAJHA	2004.	338.438
7. MALI BUDO	2014.	324.155
8. PARADA	2011.	288.000
9. MALI SVET	2003.	224.885
10. ŠEŠIR PROFESORA KOSTE VUJIĆA	2012.	219.447

U tekućoj deceniji, međutim, izuzev tematski programiranih i zato gotovo iznuđenih blokbastera Dragana Bjelogrlića, već pomenuti stvaralački trio može s punim autoritetom da tvrdi kako je njihov *Mali Budo* u suštini jedini pravi, savremeni, srpski bioskopski hit. I taman kada se svima, a pre svega njima, učinilo da u rukama čvrsto drže alhemičarski recept za sigurno očaravanje gledalačkih masa, pred publiku je stigao film *Jesen samuraja* i makar kreativno prilično doveo u pitanje ovaj isuviše dragoceni utisak. Zamišljen i izveden kao u nas pionirska žanrovska kombinacija akcionog filma, romantične komedije i pučkog humora, kroz pomalo izanđalu priču o karatisti pred takmičarskom penzijom bez egzistencijalnog i emotivnog uporišta i cilja, *Jesen samuraja* je i u produkcionom smislu svojevrstan presedan, pošto je snimljen i uz izuzetno retku finansijsku podršku prikazivača (*Sinepleks*) i distributera (*Taramaunt*).

Zbir mudrih kreativnih koncepata i valjano sinhronizovanih materijalnih ulaganja na papiru nesumnjivo deluje kao plan za siguran uspeh, ali se tamo gde je najvažnije – u samim bioskopima, on ipak odjednom izjalovio. Naime, uz glavnog junaka bez dovoljno šarma i karizme akcioni deo filma pati od manjka prostora za nužnu identifikaciju, a višak borilačkih koreografija i sirovost prizemne komedije jednostavno ne dozvoljavaju romantičnom podzapletu da se razmahne i diše. Posledično, kada dva od tri vitalna narativna uporišta krenu da škripe, i kada se automitologizacija i melodramatičnost u stilu zapadnih uzora pokažu nedosežnim, film *Jesen samuraja* počne da preteže na stranu poslednjeg preostalog aduta – neizbrušenog, prvoloptaškog humora koji kipti od vulgarnosti i psovki. Moguće je da će – uprkos frapantnom odsustvu dobrog ukusa i opisanoj, pozamašnoj zanatskoj nedorečenosti – *Jesen samuraja* ipak dostići, pa čak i prevazići uspeh prethodnog ostvarenja istog tima, no takav trijumf će izvesno imati gorak stvaralački ukus i nikako neće potvrditi veru u bolju komercijalnu budućnost srpske kinematografije. ¶

ALEKSANDAR D. KOSTIĆ

Bez predubeđenja

U toku je novo predstavljanje nove muzike, one koja ne poštuje pravila. Prvi put u Srbiji nastupiće vodeći muzičari ovog čudnog, većini nepoznatog "pravca"

RETKA MUZIKA: Jasna i Gabriela

Postoje oni koji su posle uspešno završenih prestižnih škola za džez i klasičnu muziku odlučili da odbace sve naučene kanone, da ne poštuju žanrovske podele, i da hrabro eksperimentišu. Odvažili su se da ih dekonstruišu, rekonstruišu i budu slobodni da zaintrigiraju publiku snagom sasvim novog vlastitog umetničkog izraza. Srećom, postoje možda i još hrabriji – oni koji su pre dve godine odlučili da ih predstave domaćoj kulturnoj sceni na kojoj smelije tendencije u klasici, pa i džezu, predstavljaju pre izuzetak nego pravilo. Naime, ne podilazeći ukusu publike u velikoj meri nenaviknute na ovako radikalne muzičke inovacije, pančevačko udruženje za promociju kulturnih sadržaja Komunikart uspelo je da prošle jeseni u svom gradu pokrene Nova festival, festival ove "nove muzike", a da godinu dana kasnije u održavanje programa uključi i Centar za kulturu u Kovinu i Studio 6 Radio Beograda. Ispostavilo se da glad publike za ovakvim sadržajima postoji.

"Publici smo predstavili ne samo muziku sadašnjosti, već i viziju njenih mogućih budućnosti. Kako smo poželeli da predstavimo i druge umetnosti u korelaciji sa muzikom, bila nam je velika čast i zadovoljstvo što se legendarni strip autor Saša Rakezić, alias Aleksandar Zograf, pridružio našem selektorsko-organizatorskom timu, šireći našu početnu viziju", kaže Nikola Marković, selektor muzičkog dela programa, osnivač džez portala Jazzin.rs i urednik emisije "Džez" Radio Beograda 3.

Drugo izdanje Nova festivala počinje u Galeriji Bate Mihailovića u Pančevu baš u danu kada izlazi ovaj broj "Vremena", a trajaće i naredna dva. "Dok smo prošle godine više zahvatali 'po širini', predstavljajući muzičare čiji su bliži ili dalji koreni u roku, bluzu, elektronici, ambijentali, džezu, 'world musicu', popu, ove godine više idemo 'u dubinu', preispitujući koncepte klasike i različitih stilova džeza. Za obe ove vrste muzike karakteristično je da nose svojevrsnu stigmu u percepciji auditorijuma. Mlada publika ih često odbacuje kao konzervativne ili naprosto dosadne, ili kao nešto za šta smatraju da nisu dovoljno obrazovani, dok ih starija publika poštuje dokle god odgovaraju zacrtanim kanonima. Ovo je samo gruba skica potencijalne publike i, naravno, da se mnogi u toj istoj publici ne zamaraju nikakvim predubeđenjima i otvorenog uma prihvataju zanimljive muzičke sadržaje. Takva je, nadamo se, i naša publika", objašnjava Nikola Marković.

Prvi put u Srbiji, nastupiće trenutno jedna od vodećih muzičarki avangardnog džeza u Evropi, pijanistkinja iz Slovenije Kaja Draksler. Sa Suzanom Santos Silvom, trubačicom iz Portugala, sviraće duet uz pomoć brojnih pomagala, što rezultuje blago distorziranim, netipičnim perkusivnim zvukom. Takođe prvi put kod nas nastupiće i austrijski Duo FredDo. Izvešće dela mladih kompozitora, inspirisanih odnosom muzike i arhitekture, koja oslikavaju korelaciju sa određenim zgradama i stilovima u arhitekturi, ili referišu na teoretska razmišljanja o ovoj temi. A kompozitorka i saksofonistkinja Jasna Jovićević će, u nastupu sa Gabrijelom Koso, koja svira fagot, svirati i hang, melodični perkusivni instrument koji u svetu postoji tek desetak godina i još spada u retko viđene. Ništa manje prestižno ime festivala nije ni Senćanin Silard Mezei, dosad mnogo priznatiji u inostranim nego domaćim okvirima. Sa albumima objavljenim u cenjenim kućama poput Not Two, i recenzijama u najpoznatijim džez medijima kao što su časopis "Daunbit" ili sajt *AllAboutJazz*, Mezei je, prema rečima Markovića, "već petnaestak godina u samom svetskom vrhu po kvalitetu", a sviraće sa *Szilard Mezei Tubass Quintetom* i sa violončelistom Albertom Markošem.

Oni koji reše da krenu u posetu Nova festivalu treba da znaju i ovo: cilj ove manifestacije nisu ni profit ni zabava, već upućivanje i uključivanje u savremene svetske umetničke tokove. Uživanje u veštini muzičara i mudrosti njihovog dela, nisu isključeni. ¶

IVANA STUPAR

Ispravka

U prošlom broju "Vremena" (1344) u antrfileu "Bez kojih se ne može" napravio sam nenamernu grešku. Citirajući deo neformalnog razgovora sa Draganom Bujoševićem, generalnim direktorom Radio-televizije Srbije, netačno sam napisao da RTS krajem oktobra počinje sa emitovanjem serije "Ubice moga oca", čiji je reditelj Miloš Radović. Bujošević je ispravno naveo da je reditelj te serije Predrag Antonijević, ali sam ja zamenio ova dva filmska autora. Izvinjavam se čitaocima i gospodi Bujoševiću, Radoviću i Antonijeviću.

RADOSLAV ĆEBIĆ

Medeničina deca

"Mi studenti stalno pričamo o profesorima, ali nikad se nije desilo da nam se mišljenja toliko poklope kao kad su u pitanju njegova predavanja i njegov odnos prema studentima. Medenica predaje celom fakultetu, a poznaje svakog od nas", kaže Mina Ćirić, studentkinja dramaturgije

Vest da Ivan Medenica nije izglasan za redovnog profesora na Fakultetu dramskih umetnosti izazvala je burne reakcije u medijima i na društvenim mrežama, a kolege sa FDU-a uputile su pismo podrške ovom poznatom pozorišnom kritičaru, umetničkom direktoru Bitefa, kojeg su studenti u anketama izabrali za jednog od tri najbolja profesora u zemlji. U roku od samo nekoliko sati, peticiju protiv odluke Izbornog veća potpisalo je 350 od 400 studenata ovog Fakulteta. U međuvremenu, izrečeno je mnogo optužbi na račun onih koji svoj anonimni glas nisu dali Ivanu Medenici, nazivani su "mediokritetima", "prosečnima", "malograđanima", "kukavicama", a pojavili su se i komentari da profesor manipuliše studentima i koristi svoju popularnost.

Foto: Zoran Jovanović / Večernje Novosti

Ne ulazeći u to ko je u pravu, pitali smo studente šta njima znači profesor i zašto ga podržavaju. Mina Ćirić, studentkinja četvrte godine dramaturgije, kaže za "Vreme" da je prvo predavanje na prvoj godini fakulteta bilo baš kod profesora Ivana Medenice. "Postavio je visok standard, sećam se da smo svi posle tog predavanja komentarisali da tako zamišljamo da se ponašaju profesori tamo negde u inostranstvu. Bio je duhovit, jasan, precizan, zanimljiv. On nije predavao, on je razgovarao sa nama", seća se Ćirićeva.

"Mi studenti stalno pričamo o profesorima, ali nikad se nije desilo da nam se mišljenja toliko poklope kao kad su u pitanju njegova predavanja i njegov odnos prema studentima. Medenica predaje celom fakultetu, a poznaje svakog od nas. Najbolji deo njegovog predavanja su vežbe na kojima nam pušta snimke predstava raznih svetskih produkcija koje u životu ne bismo videli da nam ih on nije pokazao. Za vreme tih snimaka, on razgovara sa nama o svim elementima predstave. On nas je naučio da razmišljamo o svakom detalju i da tumačimo pozorišni jezik. Međutim, njegova predavanja se ne ograničavaju samo na fakultet. Divno ga je videti u pozorištu zato što je uvek otvoren za razgovor i zanima ga šta mislimo o predstavi. Stvorio je odnos s nama u kome profesor nije on profesor, a mi studenti, već smo u pravom smislu kolege. Nije on ovakav odnos veštački gradio, već je to nešto što smo zahvaljujući njemu osetili da se podrazumeva. Svi smo deo jednog pozorišnog sveta koji smo možda još i više zavoleli zato što osećamo da ga on voli. Kad razgovaram o nekoj predstavi sa kolegama, često se provuče neki izraz, poređenje ili priča sa predavanja Ivana Medenice, i neko od nas, pomalo zaverenički, prokomentariše: 'Medeničina deca'."

Na pitanje zašto studenti vole profesora Medenicu, slično je odgovorila i Ivana Vraneš, studentkinja prodekan treće godine menadžmenta, predsednica Studentskog parlamenta. "Studenti vole prof. Medenicu jer je kvalitetan profesor – obrazovan, sistematičan, dosledan, predan i posvećen, i što je najbitnije, ceni naše mišljenje. Predavao mi je Istoriju svetskog pozorišta i drame I, II, III i IV.

Profesor Medenica je uvek na strani studenata. Prema studentima se ponaša kao prema kolegama – poštuje nas i uvažava. Osim gradiva koje nam je ispredavao do detalja, naučili smo da kritički razmišljamo, primenjujemo svoje znanje i argumentujemo svoj stav. Založili smo se za njega jer smatramo da Fakultet bez njega nije isti. Nama je čast što nam predaje i što uvek možemo da mu se obratimo i mislimo da bi Fakultet mnogo izgubio na kvalitetu ako bi profesor Medenica otišao. Što se tiče komunikacije sa profesorom – komuniciramo normalno, u toku predavanja uvek možemo da kažemo šta mislimo, da prodiskutujemo i razmenimo mišljenja. Funkcioniše i komunikacija mejlom, a i razgovori na hodniku nisu retkost", objašnjava studentkinja Ivana Vraneš.

Jug Đorđević, student završne godine pozorišne i radio režije, smatra da je najveći adut koji profesor Medenica poseduje to što se njegov pogled na pozorište danas ogleda i u njegovim predavanjima i u odnosu sa studentima. "Naime, njegova predavanja su interaktivna, on često zna da preispita svoje metode i konstantno menja pristup u ispitivanju ne bi li našao model koji je najbolji za studente. Časovi Svetskog pozorišta i drame kod prof. Medenice su nešto što je imperativ kada na fakultetu treba da se čuje o nekim novim tendencijama i formama u pozorištu. Jako je važno shvatiti tu činjenicu, jer vam je to pored Bitefa jedini prozor u svetske tokove u Srbiji ako nemate dovoljno sredstava da posećujete festivale. Činjenica da je ta praksa počela sa Medenicom nam govori i o tome da su generacije mladih reditelja (koji su sada izgradili ozbiljne inostrane i domaće karijere) počeli da neguju svoje estetike neminovno pod uticajem tih predstava i rediteljskih etika koje su viđali na vežbama. Uskratiti jedan takav pristup mlađim generacijama, samo zato što imate status redovnog profesora je hibrid svoje vrste", vatreno izjavljuje mladi reditelj. ¶

BILJANA VASIĆ

DRAGAN ILIĆ

REM u Skupštini Srbije

”Mi smo ovde ne samo poslanici, već i gledaoci!” Ovu rečenicu je izgovorila poslanica Dijana Vukomanović tokom aktuelne rasprave u Skupštini Srbije o izboru novih članova REM-a. Od nastanka ovog regulatornog tela, opšti utisak je da RRA, ili kasnije REM nije bio nezavisan, samostalan, a naročito ne efikasan. U pitanju je grupa ljudi koja je na ozbiljne prekršaje profesionalnosti, etike, dobrog ukusa, diskriminacije ili otvorene pornografije reagovala mlako ili nikako, sa ozbiljnim zakašnjenjem i bez posledica na medijsku sliku Srbije.

Tokom rasprave se pokazalo kako su poslanici ozbiljni TV manijaci koji pažljivo prate različite segmente programa. Fascinantno je da su sve političke stranke u Srbiji nezadovoljne radom ovog tela, ali će one na vlasti, naravno, glasati za predložene kandidate. Istine radi, mora se reći da je REM počeo da funkcioniše za vreme vladavine DS-a. Selektivno slepilo ovog organa traje od rođenja – dakle to nije stečeni poremećaj. Međutim, ovo je bila prilika da se gotovo taksativno nabroje manjkavosti u radu, koje su otkrivali predstavnici raznih političkih opredeljenja.

Sednice REM-a karakteriše odlaganje, bilo da se bežalo od tema, od donošenja zaključaka ili ne daj bože, nekakvih opomena

Sednice REM-a karakteriše odlaganje, bilo da se bežalo od tema, od donošenja zaključaka, ili ne daj bože nekakvih opomena. Monitoring predizbornog programa još nije objavljen, a tokom juna se raspravljalo o emisiji – ”Ko je Aleksandar Vučić?”, koja je emitovana tokom predizborne kampanje. Bez epiloga, evidentno fali poslednja epizoda. Izveštaj OEPS-a takođe potvrđuje ovaj utisak, kao i istraživanja o zastupljenosti stranaka u TV programima. Vučić je pred izbore na Pinku imao ukupno dva sata, a pokret DJB ukupno 120 sekundi.

”Šta se ovde dešavalo tokom mog odsustva?” Pitao je Šešelj. Pravni haos. Nabrajao je kablovske kanale, one strane, koji emituju naše reklame, a ovde ne plaćaju porez. Pominjala se i aktuelna afera sa kablovskim kanalima koji se emituju terestrijalno. Korporacije su po njemu privatizacija državnih resursa. Šešelj je priznao da mu je problematika savremenih medija na granici razumevanja, ne kapira čovek digitalni svet. Kritikovao se čak i koncept po kojem Verske zajednice delegiraju članove REM, jer su u pravnom smislu izvan vlasti i poseban su pravni subjekat. Šešelj o ukusima nije raspravljao, a zašto bi, jer je gostovao u svim rijaliti programima.

Poslanica Filipovski je takođe kritikovala prekogranične kanale – emituju reklame, a funkcionišu izvan poreskog sistema Srbije. Njeni poslanici će, naravno, glasati za predložene kandidate, a ako neko vrši pritisak na članove REM – oni da se žale? U tu bajku više zaista niko ne bi poverovao – draga Trnoružice, probudite se iz dubokog sna.

Ana Stevanović iz pokreta DJB smatra da je nezavisnost institucije zasnovana na personalnoj nezavisnosti. RRA nema statut (radi po statutu RRA), niko ne zna ko su ti superljudi, Čuvari i Pravoverni. Suštinska zamerka je kontrola forme, a ne sadržaja. Umesto devet, ima šest članova. Šta je onda 2/3 većina? Ovo je već matematički problem baš kao i rezultati glasanja ovog politički instrumentalizovanog tela. Verovatnoća da su glasali za iste kandidate za upravne odbore RTS i RTV bila je dvanaestocifrena – otprilike jednaka verovatnoći da asteroid padne pred Skupštinu.

Jedina televizija kažnjena tokom predizborne kampanje bila je N1, a vest o tome bila na Pinku 4 sata pre sednice. Dakle REM je uspeo da poništi nekoliko zakona verovatnoće i da putuje kroz vreme!

Diskusiju o temi je vodio i neki usamljeni poslanik SPS obećavši podršku. Pokidao je retro govorom o ”određenim manjkavostima u broju članova Saveta REM”. Sramota ga pred omladinom od rijaliti programa.

Ispred vladajuće stranke diskutovao je Vlada Đukanović – ”kako SNS nije bio na Studiju B. O čemu mi pričamo ovde?”

Kritikovao je SBB kao monopolistu, ali se ne pominje emisija “Kafa sa Đukom” na Kopernikus televiziji. Napad na kolegu Dejana Anđusa sramota, niko se ne buni niti pominje slučaj. Strani kanali u Srbiji – izbaciće SOS kanal a Đuka odrastao uz njega. Polemike su se bavile krucijalnom temom da li je u emisiju i na kaficu pozivao Balšu Božovića?

Moglo bi se ovako raspravljati do sutra, ali mi se čini da je bez obzira na rezultat glasanja (koji u ovom trenutku još ne znam) opšti utisak da je REM promašen slučaj kojem nema pomoći. Takođe, pokazalo se da su rijaliti prostote savršene za odvlačenje pažnje od mnogo ozbiljnijih prekršaja koji se tiču plaćanja poreza, oglašavanja, monopolskog ponašanja i kontrole medija. Kod nas se krhki integritet institucija još zasniva i gradi preko integriteta ljudi koji u njoj rade i biće potrebno mnogo više od kvoruma, ili 2/3 većine da bi REM stekao ugled kod građana i neku vrstu poštovanja kod emitera. Jasno je da su ovom telu svesno uskraćene ingerencije, jer ne može ozbiljno da kažnjava, ali su i simbolične packe ostale upamćene, kao, recimo, odluka o zabrani emitovanja rijaliti programa na 24 sata. Nije to neka velika apstinencija od prostakluka, ali i simboličan šamar rukavicom ima svoju težinu. ¶

Migrantska kriza

MORA I ZIDOVI

Dok se zbog izbeglica prolivaju suze licemerne samilosti, na granicama širom sveta niče sve više žica koje treba da ih zaustave. Broj izbeglica premašuje devetnaest miliona, što je najviše nakon Drugog svetskog rata

SVAKODNEVICA OČAJA: Spasavanje migranata u italijanskim vodama
Fotografije: AP

Italijanski Karitas je objavio dosije o izbeglicama koji nosi naslov *Mari e muri*, More i zidovi.

Izveštaj govori o preprekama na koje svaki dan nailaze milioni muškaraca, žena i dece, bežeći od oružanih sukoba, nesreća, prirodnih katastrofa i ekstremnog siromaštva.

Nekada je gomila siromašnih Evropljana, koji su tražili sreću u Americi, prelazila Atlantik "brodovima nade". Sadašnji putevi vode kroz Adenski zaliv na putu od Roga Afrike ka Arapskom poluostrvu; preko mora jugoistočne Azije ka Tajlandu, Maleziji i Indoneziji; preko Pacifika ka Australiji; između ostrva u Karipskom moru ka SAD...

Preko Mediterana, koji su stari Rimljani zvali *Mare Nostrum*, stotine hiljada ljudi uplašenih za život ide ka "tvrđavi Evropa", prelazeći nepremostive planine, reke i "zid srama" u Saharskoj pustinji; ili preskačući šest metara visoke ograde u poslednje dve enklave pod španskim suverenitetom na afričkoj teritoriji Seuta i Melila, pod stalnim nadzorom španskih oficira Guardia Civil; ili prolazeći kroz nemirnu Libiju i pakao ekstremnog nasilja i zloupotreba.

ŽILET ŽICA NA GRANICI

Migrantska kriza potresa Evropsku uniju koja se gloži oko kvota (broja izbeglica koje bi svaka članica trebalo da primi), a umesto neefikasne granične policije Fronteks sada formira novu pograničnu službu, dok na putu izbeglica niču nove prepreke.

I u Srbiji, koja je dok su drugi podizali žilet ograde, odolela izazovima da zatvori granice, sada se, sudeći po izjavi predsednika Srbije Tomislava Nikolića, razmišlja o tome da se na granice izvede vojska (delom granice prema Bugarskoj već patroliraju mešovite vojno-policijske patrole). »

Bodljikave granice

Od pada Berlinskog zida 1989. više od četrdeset zemalja širom sveta je izgradilo ograde pokušavajući da se žicom i betonom ogradi od šezdesetak suseda

Alžir je radi sprečavanja imigracije i iz bezbednosnih razloga od 1954. do 1962. izgradio prepreke na granici prema Maroku, 2015. je tu granicu dodatno ojačao i zatvorio granicu prema Libiji.

Amerikanci (SAD) svoju 3141 km dugu granicu sa Meksikom s omalovažavanjem nazivaju "Tortilja zid". Do sredine devedesetih ta granica bila je praktično samo zamišljena linija u pesku, a 1994. Klintonova administracija je radi sprečavanja krijumčarenja droge i oružja i ilegalne imigracije pokrenula "Operaciju Čuvar kapije (*Gatekeeper*)" u okviru koje je od 2006. 1126 km dugi deo granice zatvaran bodljikavom žicom, u zoni velikih gradova i četiri metra visokim metalnim zidovima, kulama za osvetljavanje, čeličnim preprekama i barijerama za vozila. Granica je obezbeđena i video i infracrvenim kamerama, uređajima za noćno osmatranje, senzorima pokreta, toplotnim senzorima u tlu. Uz to, granicu SAD sa Meksikom čuva oko 21.400 policajaca i 18.500 pripadnika granične službe. Amerikanci su, inače, imali "svoj zid" i u vreme Berlinskog zida. Između 1959. i 1964. izgradili su ogradu radi teritorijalnog obezbeđenja svojih baza u južnom delu Kube.

Austrija je 2015. radi zaustavljanja izbeglica najavila postavljanje ograde prema Sloveniji, a 2016. prema Italiji.

Bangladeš od Indije deli "Nulta linija", 4000 kilometara bodljikave žice osigurane bedemom.

Belfast u Severnoj Irskoj deli sedam metara visok zid koji se sastoji od cigle, bodljikave žice, betona i mreže koji se zove "Liniji mira" (*Peace line*) . Zid ima prolaze za pešake i za saobraćaj, koji se zatvaraju noću. Prvi zid u Belfastu podignut je 1969. i trebalo je da obezbedi mir između zaraćenih katoličkih i protestantskih suseda i planiran je kao privremena mera. U sukobima u Severnoj Irskoj 1969–1998. ubijeno je više od 3.500 ljudi. Od 1990. godine broj "Linija mira" je u Severnoj Irskoj povećan sa 18 na 48, ukupne dužine od 34 kilometara. Najviše ih je u Belfastu i Londonderiju.

Brazil je objavio da uspostavlja "virtuelni" zid, osmatran pomoću dronova i satelita, duž čitave svoje 15.000 km duge granice. U 2007. je najavio, a 2013. je otpočeo rad na granici s Paragvajem i Bolivijom radi sprečavanja imigracije i šverca ljudi, a zatim je iz istih razloga 2013. najavio učvršćivanje granice s Argentinom, Kolumbijom, Francuskom Gijanom, Gvajanom, Peruom Surinamom, Urugvajem i Venecuelom. Skeptici kažu da je praktično nemoguće kontrolisati veliki deo brazilske granice koji prolazi kroz Amazonsku prašumu.

Britanija je 2015. radi zaustavljanja migranata izgradila ogradu u Kaleu (*Calais & Coquelle*) u Francuskoj, ispred koje je nastao logor azilanata koji su namerni da idu na Ostrvo.

Bugarska je 2012. udarila ogradu na granici s Turskom i Grčkom.

Izrael je izgradio niz prepreka na 708 kilometara dugoj liniji razdvajanja na Zapadnoj obali, a u gušće naseljenim područjima oko 30 km granice je obezbeđeno i do devet metara visokim betonskim zidom. U južnom Izraelu pojas Gaze okružen je sa 52 kilometra dugom barijerom. Kad završi zid-granicu s Jordanom, Izrael će biti potpuno okružen zapečaćenim graničnim preprekama.

Indija je 1989. učvrstila granicu sa Bangladešom radi sprečavanja imigracije, pošto je tokom borbe Bangladeša za nezavisnost od Pakistana u Indiju došlo oko deset miliona izbeglica, zbog čega je 1971. Indija ušla u rat s Pakistanom i porazila ga. Granicu s Pakistanom Indija je iz bezbednosnih razloga počela da učvršćuje 1990, a projekat okončala 2004. Uz 550 km dugu granicu između Indije i Pakistana u oblasti Kašmira postavljena je tri metra visoka granična ograda od bodljikave žice koja predstavlja tzv. liniju kontrole. Tamo se borbe periodično obnavljaju, što se dešava i ovih dana. S Mjanmarom Indija je iz bezbednosnih razloga i zbog borbe s švercerima granicu zapečatila 2003, a s Butanom 2015. godine.

Iran je 2000. radi onemogućavanja švercera osigurao granici s Avganistanom, 2011. s Pakistanom zbog bezbednosti, šverca i trgovine ljudima, 2015. sa Irakom zbog imigracije i bezbednosti, a s Turskom 2014. godine.

Kina je od 2006. do 2012. izgradila ogradu prema Severnoj Koreji.

Neke pretpostavke kažu da je u EU, dok je brojala 25 članica, godine 2005. bilo između dva i osam miliona ilegalnih migranata. Izgleda da niko i ne zna tačno koliko ih je, ali su nelegalne migracije postale jedan od najvećih prioriteta u Evropskoj uniji. Licemerno se politika podizanja žica i ograda naziva borbom protiv trgovine ljudima, mada je ona zapravo usmerena na sprečavanje miliona ljudi da uđu u "obećanu zemlju".

Ova godina je, inače, tragičnija zbog broja stradalih, nego prethodna: od početka 2016. najmanje 3610 osoba se udavilo ili nestalo blizu obala Egipta, Libije, Grčke, Italije, Turske, Maroka i Španije, a u istom periodu u 2015. stradalo je 3029 ljudi.

Većina zemalja svoje odluke o zatvaranju granica opravdava namerom da predupredi bezbednosne probleme, da spreči ilegalne migracije i trgovinu ljudima. Više od trideset zemalja donelo je takve odluke posle "9/11" (11. septembra 2001, kada su izvršeni teroristički napadi na Njujork i Vašington), a njih petnaest je to učinilo prošle godine.

Izvor: Ekonomist

Kipar na dva dela deli 180 kilometara duga "Zelena linija", koja se sastoji od zidnih sekcija, bodljikave žice, ograda, krhotina i osmatračnica. Granica prolazi kroz sredinu zajedničke prestonice Nikozije, koja je podeljeni grad, kao nekada Berlin. Kada je posle puča u Grčkoj vojna hunta nameravala da pripoji Kipar Grčkoj, Turska je započela invaziju i 1974. osvojila deo Kipra na kome je formirana nepriznata država. Poginulo je oko 1000 ljudi, a 200.000 Grka je silom preseljeno.

Letonija je 2015. najavila izgradnju granične ograde prema Rusiji, pozivajući se na bezbednosne razloge.

Litvanija takođe gradi ogradu prema Rusiji.

Mađarska je uz mnogo incidenata sa izbeglicama 2015. postavila žičanu ogradu na granici sa Srbijom, a najavila postavljanje istih prepreka na granici s Rumunijom.

Malezija je 2015. najavila izgradnju ograde prema Brunejima, Indoneziji i Tajlandu, pozivajući se na borbu protiv trgovine ljudima i šverca.

Maroko je 2015. gradio prepreke na granici s Alžirom, a u Zapadnoj Sahari 1980, 1982. i 1987. iz bezbednosnih razloga 2700 kilometara dug peščani zid koji se na arapskom jeziku zove "Berm", a koji je učvršćen kamenjem i osiguran bodljikavom žicom, rovovima i minama, uz koji patrolira vojska.

Meksiko je 2015. najavio podizanje ograde na granici s Gvatemalom.

Mjanmar je 2009. i 2014. najavljivao podizanje ograde prema Bangladešu zbog bezbednosti, suzbijanja šverca i trgovine ljudima.

Saudijska Arabija je od 2003. zatvorila pet svojih granica.

Severnu i Južnu Koreju deli dva kilometra široka "demilitarizovana zona" u koju je ulaz zabranjen. Preko 248 kilometara duga ograda, obezbeđena bodljikavom žicom, karaulama, reflektorima, minama, utvrđenim rovovima i ogradama pod visokim naponom predstavlja dodatne prepreke. Ovako utvrđena granica postavljena je jer je između 1950. i 1953. godine skoro četiri miliona ljudi poginulo u Korejskom ratu.

Seuta i Melilja, dve španske enklave na severu Maroka, ograđene su deset kilometara dugom metalnom gradom opremljenom infracrvenim kamerama, senzorima za otkrivanje kretanja i zvučnim detektorima i bodljikavom žicom koju čuvaju pripadnici Civilne garde, paravojne policijske jedinice. Izgradnja je počela 1995.

Slovenija je 2015. postavila žičanu ogradu prema Hrvatskoj.

Tunis je 2015. udario ogradu na granici prema Libiji iz bezbednosnih razloga i radi sprečavanja imigracije.

Turska je 2015. gradila ogradu na granici prema Siriji pre nego što je u granični pojas sirijske teritorije uputila vojsku.

Uzbekistan je 1999. iz bezbednosnih razloga zapečatio granicu prema Kirgistanu, a 2001. radi sprečavanja imigracije prema Avganistanu.

Ukrajina je 2014. kopala dubok kanal na granici prema Rusiji.

Švedska takođe ima svoj žičani zid: da bi se sprečili migranti da iz Danske železničkom vezom preko Orenburškog mosta uđu u Malme, napravljena je žičana ograda na Kopenhaškoj železničkoj stanici Kastrup. ¶

To novo podizanje ograda proizilazi najviše iz sukoba na Bliskom istoku, ratova u Iraku, Avganistanu i Siriji, u kojima su neke od zemalja koje spadaju u izbegličke destinacije doprinele eskalaciji krize.

Od Dalekog istoka, preko Bliskog istoka i Severa Afrike se, inače, prostiru mnogobrojne bodljikave granice. Između Baltičkog i Crnog mora su još samo granice Belorusije ostale nezapečaćene. Granica između SAD i Meksika je nekad bila linija na pesku, a sada je dobro čuvani zid, koji bi republikanski predsednički kandidat Donald Tramp još da dogradi. Dublje ka jugu niču ograde između Meksika i Gvatemale, Brazila i njegovih suseda (vidi okvir).

RASELJENI

Izveštaj UNHCR *Global Trends* govori o tome da su u proseku 24 osobe u toku svakog sata 2015. bile primorane da beže, što je četiri puta više nego deceniju ranije.

U svetu je 2015. bilo 65,3 miliona raseljenih ljudi (40,8 miliona ljudi interno raseljenih u okviru svoje zemlje), što znači »

da je svaki 113. čovek na svetu prisilno izmešten iz svog doma zbog konflikata i progona. To su najveće brojke od kada UNHCR registruje ovu pojavu. Prisilno raseljavanje se povećava od sredine devedesetih u više regiona, a u poslednjih pet godina se povećava ubrzano.

Više od polovine (53 odsto) izbeglica pod mandatom UNHCR dolazi iz tri zemlje: iz Sirije (3,9 miliona), Avganistana (2,6 miliona) i Somalije (1,1 milion). Između 2000. i 2015. sirijska dijaspora se s talasom ratnih izbeglica povećavala po stopi od 13,1 odsto godišnje. Sirijci su najčešće bežali u Tursku, Liban i Jordan.

Izbeglice su bežale i iz Južnog Sudana, Jemena, Burundija, Ukrajine i Centralne Afričke Republike, a značajan broj ljudi beži od nasilja bandi u Centralnoj Americi.

NOVO LICE EVROPE: Politika ograđivanja

Ljudi koji beže često žele da zaobiđu nove i stare prepreke i da dođu do svoje dijaspore. Seobe na liniji matica–dijaspora i obrnuto čine nezanemarljivi deo migracionog salda. Među dvadeset zemalja koje su 2000. primale najviše stranih državljana na drugom mestu, posle SAD (35 miliona), bila je Rusija sa 12 miliona (2015. se spustila na 3. mesto). Sledila je Nemačka sa 9 miliona, Indija sa 6, Francuska sa 6, Ukrajina sa 6, Kanada sa 6, ali to je više trag ekonomskih migracija. Godine 2015. SAD su zadržale prvo mesto sa 47 miliona ukupno prihvaćenih migranata, a na drugo mesto je izbila Nemačka sa 12 miliona (u celoj Evropi 76).

To već ima i vidljive demografske posledice: između 2000. i 2015. migracija je bila uzrok 42 odsto rasta stanovništva u Severnoj Americi. Dok je nivo migracije u Severnu Ameriku između 2000. i 2015. ostao stabilan, došlo je do smanjenja migracije u Evropu – sa 1,7 miliona između 2000. i 2010, na 0,8 miliona ljudi između 2010. i 2015. Zbog toga što smanjena imigracija nije više popunjavala razliku između broja umrlih i broja rođenih, pa se broj stanovnika Evrope od 2000. do 2015. smanjivao, a demografi prognoziraju da će se taj trend nastaviti i posle 2020.

To je, reklo bi se, svetski trend: od 232 zemlje sveta, 95 je zahvaljujući migracijama od 2000. do 2010. povećavalo stanovništvo, a u 134 stanovništvo se smanjilo. Od 2010. do 2015. broj zemalja koje su uvećavale populaciju zahvaljujući migracijama je pao na 89, a broj zemalja koje su zbog negativnog migracionog salda gubile stanovništvo se između 2000. i 2015. povećao na 137.

Iz Evrope, koja demografski stari, povremeno dolaze predlozi da se izbeglice zadrže u siromašnim zemljama, pošto bogati sve više biraju koga će primiti pod svoje okrilje. Većina legalnih migranata (157 miliona u 2015) potiče iz zemalja sa srednjim prihodima. Za njih važi sloboda kretanja.

Nad zlim udesom izbeglica se plače, na osnovu izbegličkih tragedija međusobno se optužuju politički protivnici i svetski političari, ali se za izbeglice vrata obećane zemlje sve više zatvaraju. Na spoljnim granicama EU je 2013. zaustavljeno 326.320 osoba zbog neispravnih viza, boravišnih dozvola ili putnih isprava po šengenskim pravilima. Marokanci čine 97 odsto broja onih koji su vraćeni sa granice EU u Španiji, a u Poljskoj, koja je druga (iza Španije) u EU po broju ulazaka, 87 odsto odbijenih je dolazilo iz Rusije, Ukrajine i Gruzije.

U 2014. ukupan broj međunarodnih izbeglica u svetu je procenjivan na 19,5 miliona, što čini osam procenata svih međunarodnih migranata, a to je najviši nivo posle Drugog svetskog rata, kažu izveštaji UNHCR.

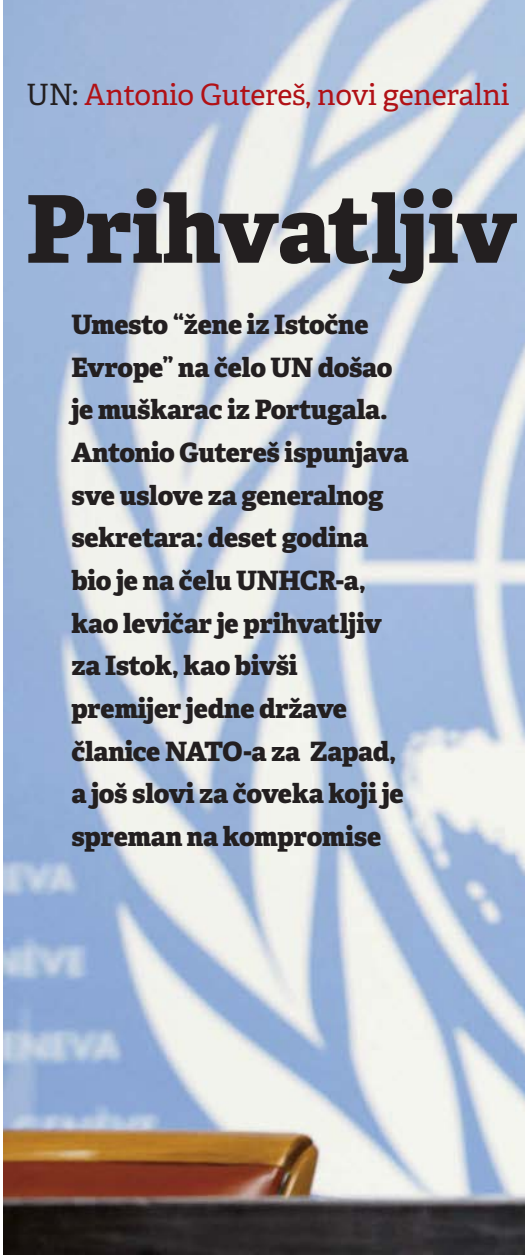
Oko 12,4 miliona ljudi primile su zemlje u razvoju, što je najveći nivo u poslednje dve decenije. Najnerazvijenije zemlje dale su azil za 3,6 miliona izbeglica, ili 25 odsto od ukupnog broja izbeglica u svetu. Turska je prihvatila 1,6 miliona izbeglica, a žali se da Evropljani ne žure da joj daju za to obećanu pomoć, a iza nje su Pakistan (1,5 miliona), Liban (1,2 miliona), Iran (1 milion), Etiopija i Jordan (sa po 0,7 miliona).¶

MILAN MILOŠEVIĆ

UN: Antonio Guterеš, novi generalni

Prihvatljiv

Umesto "žene iz Istočne Evrope" na čelo UN došao je muškarac iz Portugala. Antonio Guterеš ispunjava sve uslove za generalnog sekretara: deset godina bio je na čelu UNHCR-a, kao levičar je prihvatljiv za Istok, kao bivši premijer jedne države članice NATO-a za Zapad, a još slovi za čoveka koji je spreman na kompromise

Specijalni telefoni ambasadora pet stalnih zemalja-članica Saveta bezbednosti usijali su u danima između pete i šeste runde glasanja za novog generalnog sekretara Ujedinjenih nacija. Njihovi saradnici od najvećeg poverenja jurcali su po hodnicima u zgradi na Ist riveru prenoseći poruke svojim kolegama iz "suprotstavljenih" tabora. Tajnovitost diplomatskih prepiski dostigla je vrhunac, a intenzivirale su se i igre iza zatvorenih vrata gde su velike sile trgovale foteljama i obećanjima.

Konsenzus se na kraju formirao oko političkog veterana Antonija Gutereša, koji je od prvog dana slovio za jednog od najozbiljnijih kandidata za prvog čoveka UN. Posle ključne sednice zatvorene za javnost, svih petnaest članica Saveta bezbednosti složilo se da šezdesetsedmogodišnji bivši portugalski premijer i dugogodišnji šef Visokog komesarijata za izbeglice (UNHCR) bude novi

za sve

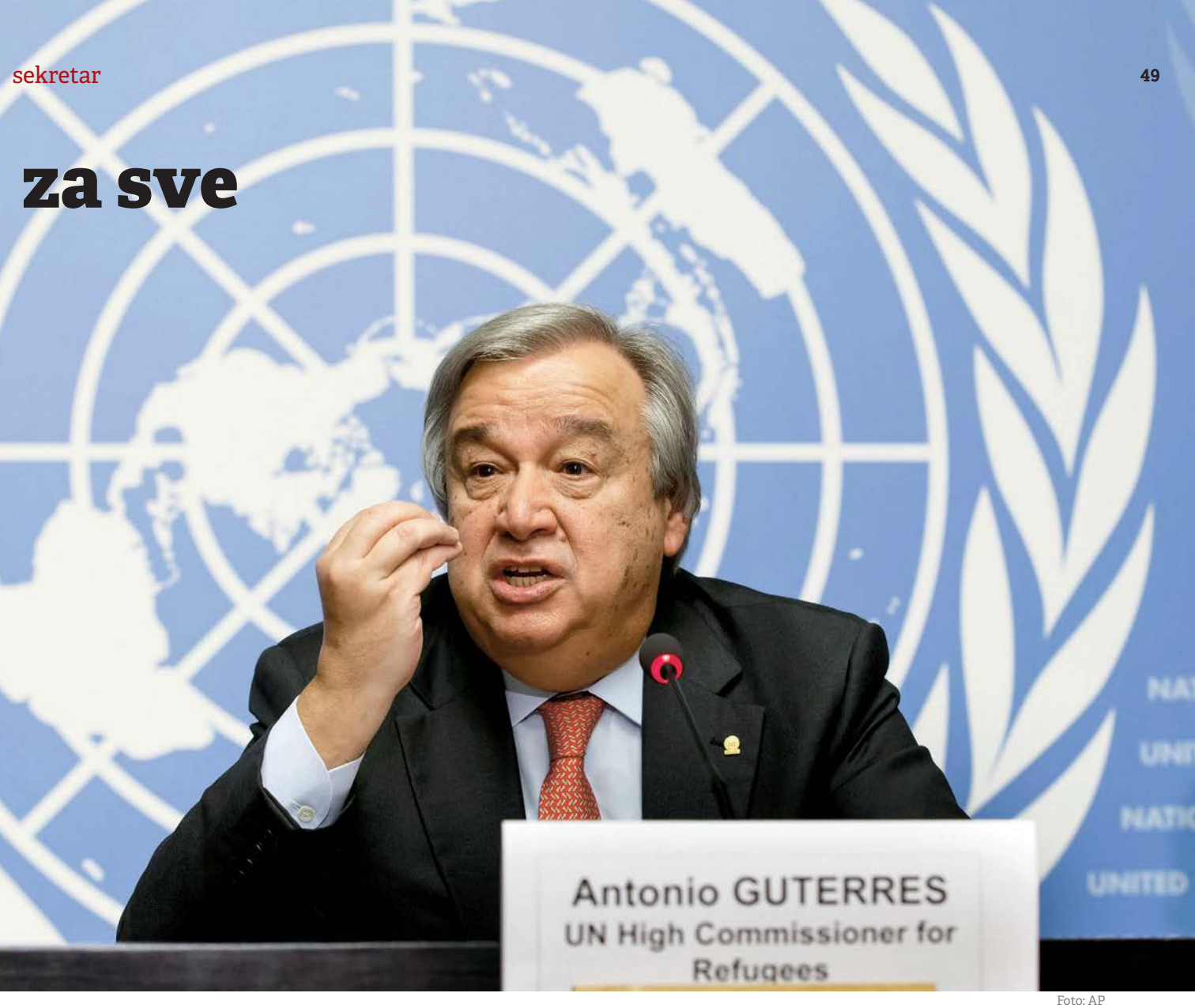

Foto: AP

generalni sekretar. Antonio Gutereš je u poslednjem, šestom krugu glasanja dobio 13 "ohrabrujućih" glasova i samo dva "neodlučna", od kojih jedan od stalne članice Saveta bezbednosti. Spekuliše se da je to bila Rusija, koja je najviše insistirala da naslednik Ban Ki Muna treba da bude žena iz istočne Evrope. Guterešovo imenovanje još treba da potvrdi Generalna skupština Ujedinjenih nacija, koja ima 193 članice, što se očekuje da će biti učinjeno već ove sedmice. Na novu dužnost generalni sekretar zvanično će stupiti u januaru 2017. godine. Kandidat Srbije, bivši ministar spoljnih poslova Vuk Jeremić, završio je na drugom mestu po broju glasova.

U svojoj prvoj izjavi nakon što je saznao da će biti novi šef UN-a, Portugalac je rekao da će "dokazati svoju spremnost da se stavi u službu onih kojima je pomoć najpotrebnija". On je takođe dodao da veruje da će njegov izbor biti "simbol sposobnosti Saveta bezbednosti da deluje jedinstveno kako bi što brže odgovorio na strašne izazove našeg vremena".

Funkcija generalnog sekretara UN-a već decenijama je predmet ozbiljnih dogovora i trgovine velikih sila, koje imaju pravo veta u Savetu bezbednosti – Rusije, Kine, SAD, Velike Britanije i Francuske. Uvreženo je mišljenje da kandidat na ovu funkciju ne treba da bude jaka politička figura (Antonio Gutereš je prvi lider jedne zemlje i premijer koji je postao generalni sekretar UN), koja bi eventualno mogla da se suprotstavlja najuticajnijim zemljama sveta. Kandidat je, po pravilu, bivao biran među onima koji najmanje "štrče", a generalni sekretar bi uglavnom postajao neko ko, zapravo, "nikome ne smeta". Tipičan primer takvog "mekanog" generalnog sekretara je i odlazeći prvi diplomata UN Ban Ki Mun, kome se najviše zamerao manjak autoriteta i nemogućnost da autonomno i nezavisno obavlja svoje poslove, ne obazirući se na pritiske velikih sila.

ISKUSTVO I AUTORITET

Gutereš, kao bivši premijer i šef Socijalističke internacionale, frakcije partija levičarskih i socijaldemokratskih partija, imaće drugačiju vrstu autoriteta. Pored toga, Portugalac je i dokazani čovek sistema, "insajder" iz središta Ujedinjenih nacija, pošto je duže od decenije predvodio Visoki komesarijat za izbeglice. Na Guterešov izbor svakako je uticalo i to što je pitanje izbeglica danas jedna od gorućih svetskih tema. Portugalac se pokazao kao dobar menadžer, jer je u periodu dok je bio na čelu UNHCR uspeo da prepolovi operativne troškove centrale i osoblja te organizacije, a da istovremeno značajno unapredi kapacitet agencije da bolje izađe u susret potrebama izbeglica na terenu. Nije beznačajno ni to što je novi prvi čovek Ujedinjenih nacija po opredeljenju »

Ko je Antonio Guterеš

Novi "prvi diplomata sveta" Antonio Guterеš veteran je međunarodne politike. Donedavno je bio visoki komesar UN za izbeglice i tu funkciju obavljao je od juna 2005. do decembra 2015, predvodeći tako možda i najznačajniju humanitarnu organizaciju u svetu sa oko 10.000 zaposlenih u 125 zemalja. Pre toga Guterеš je tri decenije proveo služeći u državnoj službi. Još 1974. godine politički se angažovao postavši član Socijalističke partije, u vreme sloma Kaetanove desničarske diktature u toj zemlji. Za poslanika portugalskog parlamenta izabran je 1976. godine i tu je proveo gotovo pune dve decenije, predsedavajući brojnim skupštinskim odborima i kao šef poslaničkog kluba svoje stranke. Generalni sekretar partije, a samim tim i lider opozicije, postao je 1992. godine, da bi 1995, nakon pobede na izborima, postao premijer Portugala. Na toj dužnosti ostao je do 2002. godine, kada je podneo ostavku nakon loših rezultata njegove Socijalističke partije na lokalnim izborima. Guterеš je godinama bio aktivan u Socijalističkoj internacionali, a njen predsednik bio je u periodu između 2002. i 2005. godine. Član je Madridskog kluba, asocijacije bivših demokratskih predsednika i premijera iz celog sveta. Antonio Guterеš rođen je u Lisabonu 1949. godine i inženjer je po struci. Dva puta se ženio (prva supruga umrla je od raka) i ima dvoje dece.

levičar, socijalista, što odgovara aktuelnoj francuskoj vladi, a svakako ga ne čini ni odbojnim za Peking i Moskvu.

Nikada, međutim, samo iskustvo kandidata, baš kao ni lične kvalifikacije, ne određuju ko će biti generalni sekretar UN. Moraju da se sklope mnoge kockice, a Antonio Guterеš imao je zvezde na svojoj strani. Odranije najavljenih principa kako je konačno došao red da kandidat iz istočne Evrope bude na čelu UN, i da bi to mogla biti žena, odustalo se, sva je prilika, prilično brzo, i samo je Rusija do poslednjeg momenta insistirala na tome. Vidljiva je bila uzdržanost Kine, koja je, poređenja radi, pre deset godina, kada se birao Južnokorejac Ban Ki Mun, čvrsto insistirala na tome da predstavnik Azije treba da bude izabran na dužnost generalnog sekretara. Znajući to, veliko je pitanje na kakve se ustupke Antonio Guterеš obavezao da bi obezbedio podršku velikih sila.

KOMPROMISI I OBEĆANJA

Mediji spekulišu da se trgovalo važnim foteljama i funkcijama u samom srcu zgrade na Ist Riveru, uključujući i "vruća" mesta zamenika generalnog sekretara, zatim šefa odeljenja za političke poslove Ujedinjenih nacija, kao i šefa mirovnih operacija UN. Vuk Jeremić, koji je od svih kandidata jedini predstavio detaljnu strategiju platformu modernizacije UN za 21. vek (dokument sa 53 konkretna predloga kako "restrukturirati" UN koji se nalazi na zvaničnom sajtu te organizacije) bio je "viđen" za poziciju zamenika genseka, ali je, prema kuloarskim pričama, odbio tu ponudu.

Proklamovana regionalna zastupljenost mogla bi biti ispunjena izborom Irine Bokove, neuspešne bugarske kandidatkinje za mesto prvog čoveka UN, koja navodno ima izrazitu rusku podršku da postane Guterešova zamenica. Spekuliše se i da bi ambasador Rusije u UN Vitalij Čurkin, mogao biti pomoćnik genseka za politička pitanja. Priča se, takođe, i da su Kinezi već bacili oko na poziciju šefa mirovnih misija UN, mesto koje po pravilu pripada Francuskoj. Sve će se to već videti u narednih nekoliko nedelja i meseci.

Pomalo iznenađujuća je i brzina kojom je na kraju postignut kompromis velikih sila oko Guterešovog izbora. Iako su ovo bili prvi izbori u trci za genseka UN u kojima su svi kandidati morali javno – pred Savetom bezbednosti i Generalnom skupštinom Ujedinjenih nacija – da saopšte svoje programe, kao i da su pojedini kandidati bili izuzetno uticajni čak i u međunarodnim krugovima, Guterеš je od početka vodio u ovoj višemesečnoj trci, da bi na kraju i pobedio. Pojedini kritičari u izboru Portugalca vide pre svega želju najuticajnijih država sveta da se ništa značajno ne menja u funkcionisanju ove svetske organizacije, za šta očito još nema dovoljno volje, niti prevelike želje velikih sila.

Ipak, novom generalnom sekretaru Guterešu ne mogu se osporiti važne lične i diplomatske karakteristike. On slovi za čoveka sklonog dijalogu i kompromisima, što su neophodna svojstva da bi se postao prvi diplomata sveta. Takođe, bez obzira na tajnost glasanja i na zakulisne dogovore moćnih država, Guterеš je bio relativno nezavisan kandidat i nije bio izraziti favorit niti jedne stalne članice Saveta bezbednosti. Treba imati u vidu i da je Portugal članica NATO-a – što je svakako važan faktor za zapadne zemlje – ali ne spada u agresivne "jastreb-države" Severnoatlantske alijanse, što je, u konačnici, bilo "podnošljivo" Rusiji i Kini. Guterešu se poklopila i činjenica da su dve nestalne članice Saveta bezbednosti – Angola i Španija – upravo u njemu videle svog izrazitog favorita. Angola, jer je luzofonska zemlja portugalskog govornog područja, i Španija, koja je tradicionalno podržala svog suseda. Poređenja radi, zemlje tzv. Zapadnog Balkana, susedi Srbije, nisu podržale kandidaturu Vuka Jeremića u finišu izborne trke.

JEDINSTVO POSVAĐANIH

Antonio Guterеš svoju veštinu u komunikaciji dodatno učvršćuje poznavanjem stranih jezika, što u međunarodnoj areni nije zanemarljiva činjenica. Tečno govori engleski, francuski, španski i portugalski jezik i pokazao se kao vešt govornik, koji se ne ustručava da glasno izražava svoje stavove, pa i kritike, bez obzira na to da li su one adresirane na Vašington ili Moskvu. U trenutku ozbiljno poremećenih odnosa između SAD i Rusije zbog rata u Siriji, globalnih pretnji terorizma, dok izbeglice sa Bliskog istoka i Afrike hrle ka Evropi, na čelu Ujedinjenih nacija potrebna je osoba koja je u stanju da posreduje između suprotstavljenih tabora. Bilo je iznenađujuće videti kako su se velike sile jednoglasno složile u izboru Guterеša za novog generalnog sekretara UN, a posebno je neuobičajena bila usaglašenost tonova "posvađanih" sila, SAD i Rusije. ¶

UROŠ MITROVIĆ

Moja materica, moj problem

Pre nešto više od deset godina u poljskom Lođu je osvanulo četrnaest velikih bilborda sa slikama abortiranih fetusa pored fotografija krvlju poprskanih leševa iz ratova, kao i male dece ubijene u bombaškom napadu u Oklahoma Sitiju. Poruka je bila jasna. Novinar "Njujork tajmsa" je tom prilikom napisao: "Izložba personifikuje jedan agresivni, dobro finansiran, rastući konzervativni pokret širom Evrope"

ZA ABORTUS: Demonstracije u Poljskoj
Foto: AP Photo

Početkom oktobra ove godine organizovani su masovni protesti širom Poljske. Hiljade i hiljade žena bile su obučene u crno, a na fotografijama snimljenim iz vazduha vide se gomile stešnjenih kišobrana na ulicama poljskih gradova. Organizatori protesta tvrde da se broj učesnika tog ključnog Crnog ponedeljka (3.10) merio milionima, da je sve bilo nabijeno emocijama i da se bes mogao skoro pa opipati. Nemalo je onih koji se tada nisu pojavili na svom radnom mestu. Na parolama koje su učesnici nosili videlo se: "Mi želimo doktore, a ne policajce", "Moje telo, moj izbor", "Moja materica – moj problem".

Razlog ovih protesta je predlog grupe Ordo Luris, konzervativnog tink tenka, nazvan "Stop abortusu". 450.000 Poljaka potpisalo je njihovu inicijativu kojom bi se zakonski skoro potpuno zabranio abortus, prekid trudnoće bio bi dozvoljen samo onda kada je život trudnice direktno ugrožen. Predlog je uspešno stigao do Parlamenta koji je, u prvom momentu, usvojio nacrt ovog zakona. (Suprotan predlog pod nazivom "Spasimo žene", kojim se tražila legalizacija abortusa do dvanaeste nedelje trudnoće, potpisalo je upola manje građana Poljske i isti je odbačen.) Organizatori protesta protiv predloga Ordo Lurisa su tvrdili da nisu pobornici abortusa, ali da je pomenuto rešenje potpuno neprihvatljivo. Govorili su da žele da bude što je moguće manje prekida trudnoće u njihovoj zemlji, ali da bi se taj cilj postigao, potrebno je poboljšati seksualno vaspitanje u školama i olakšati pristup sredstvima kontracepcije.

Posle masovnih protesta – teško da je neko očekivao baš takav odziv – nakon glasne i oštre rasprave u Parlamentu, zakon je velikom većinom sedam dana kasnije ipak odbačen. Atmosfera u Parlamentu je bila takva da se jedna od poslanica obratila svojim kolegama rečenicom: "Ponašate se kao poludeli majmuni."

KONZERVATIVNA REVOLUCIJA

U ovoj zemlji, u kojoj je Rimokatolička crkva veoma jaka i konzervativna (neki Poljaci će ljutito reći da je njihova država jedna od retkih u kojoj papa Franja nije baš rado viđen – zamera mu se što je odviše liberalan u odnosu na tamošnje crkvene stavove), već postojeći zakon o abortusu jedan je od najoštrijih u Evropi. Njime »

Istorijat abortusa u Srbiji

Ovdašnji Kriminalni zakonik iz 1860. godine predviđao je kaznu zatvora do pet godina za trudnu ženu koja preduzme voljni pobačaj kao i za lice koje je, na njen zahtev, upotrebilo ili joj dalo sredstva koja su izazvala prekid trudnoće. Ako je to bio čovek od zanata ili neko ko je to uradio više puta, pretilo mu je do dvanaest godina iza rešetaka. Kako navodi Gordana Drakić u tekstu koji se bavi istorijatom prekida trudnoće u Srbiji, u Motivima projekta Kaznenog zakonika Kraljevine Srbije (1910), koji objašnjavaju zašto se određena rešenja predlažu, kaže se: "Što se tiče kazne ove krivice, mi smo predložili robiju s obzirom na mnogobrojnost ovog zločina."

U Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, prema tadašnjem predlogu Krivičnog zakonika (1922), kazne su bile za nijansu blaže. Zanimljivo je, kako navodi Drakić, da su se tada u javnosti čula oprečna mišljenja pa je ljubljanski profesor Metod Dolence, kao pobornik zakonske zabrane abortusa, kazao da "naš vrlo konzervativan, u pretežnoj većini agrarni narod, kojemu su deca blagoslov božiji (...) načelno dopuštenje pobacivanja ploda utrobe nikada neće razumeti, kamoli odobriti, ovo treba, da nam je jasno kao beli dan."

Međutim, profesor Čedomir Marković mu je na predavanju na Beogradskom narodnom univerzitetu, zalažući se za zakonsko dopuštenje voljnog pobačaja, odgovorio da bi narod trebalo da se izjasni na referendumu da bi se znala njegova volja. Drakić navodi pisanje tadašnje štampe gde se kaže da je predavanje bilo "vrlo dobro posećeno i saslušano do kraja...Slušaoci su predavača toplo i burno pozdravili. Pored veselih i živahnih studentkinja, na predavanju je zapažen i veliki broj ozbiljnih i otmenih gospođa. Ljudi je bilo manje od polovine slušalaca."

Naredna rešenja bila su još blaža da bi Krivični zakon iz 1929, uveo i dva izuzetka: neudata žena koja je sama izvršila pobačaj mogla je biti oslobođena od kazne, a takođe, nije se zakonom kažnjavala ni situacija u kojoj lekar, izvršavajući pobačaj, ženi spašava život.

Ivan Ivanji, čiji je otac Franja krajem dvadesetih godina prošlog veka radio kao ginekolog u današnjem Zrenjaninu, za "Vreme" govori o tadašnjoj situaciji i seća se kako je njegov otac, kao jedan od ukupno dva ginekologa u celom Banatu, promenio svoj stav. Naime, došavši sa specijalizacije u Nemačkoj, Franja Ivanji se oštro protivio pobačaju. Kako nam Ivan Ivanji objašnjava, babice su se ljutile na njega zbog toga, kao što su se potom ljutile i kada je, videvši da se bogatim devojkama koje su za to mogle da plate bezbedno vrše prekidi trudnoće – suvišno je reći da je tada to bilo pitanje koje je tražilo mnogo više veštine nego danas – a da sirotinja umire prilikom abortusa, počeo da vrši prekide trudnoće siromašnima za džabe.

Zabrana voljnog pobačaja važila je do 1952. godine kada su Ivan Ivanji i drugi istaknuti novinari redakcije lista "Omladina" pokrenuli kampanju za legalizaciju abortusa. Nakon nedelja i nedelja pisanja, uspeli su u tome. Žena koja je htela da abortira odlazila bi na savetovanje, a nakon toga je imala mogućnost da besplatno prekine trudnoću. Ustav SFRJ (1974) potvrdio je "pravo čoveka da slobodno odlučuje o rađanju dece".

Komentarišući ponovnu raspravu o pravu na voljni prekid trudnoće koja se javlja u nekim evropskim zemljama, Ivan Ivanji kaže: "To je loše i retrogradno. Lekar kojem religijska uverenja to nalažu može da odbije da izvrši abortus. Ali Crkva, umesto da se bori za zabranu, neka kaže da je to za nju greh; ljude treba edukovati, a ne zabranjivati im."

Prema podacima koje je iznela Slavica Đukić Dejanović, danas se u Srbiji izvrši neuporedivo više abortusa nego što se rodi dece, dok je, prema izjavama pojedinih specijalista, Srbija u evropskom vrhu kada je reč o prekidu trudnoća.

se nalaže da se prekid trudnoće može izvršiti samo ukoliko su život, odnosno zdravlje trudnice u opasnosti, ukoliko postoji saznanje o neizlečivoj bolesti fetusa kao i ukoliko je trudnoća rezultat silovanja ili incesta. Kazna zatvora je već predviđena za doktora koji bi u bilo kojem drugom slučaju, osim navedenih, vršio abortus, dok bi se novim predlogom kažnjavala i žena, i to zatvorskom kaznom do pet godina. Predlog je otišao tako daleko da su čak i poljski biskupi kazali da je previše – naime, usprotivili su se ovom delu po kojem bi i žena bila kažnjena.

Postojeće strogo zakonodavstvo u Poljskoj rezultat je i "efekta pape Jovana Pavla Drugog", koji je bio izraziti protivnik abortusa, tražeći da se to delo kriminalizuje. Početkom devedesetih (1993), tadašnja poljska premijerka Hana Sukočka je potpisala i danas važeći zakon. Hana Sukočka je kasnije bila ambasadorka u Vatikanu, a danas je članica papske Komisije za zaštitu maloletnika.

Prema istraživanjima javnog mnjenja u Poljskoj, najveći protivnici abortusa su mladi Poljaci, koji imaju od 18 do 24 godine. Jedan konzervativni katolički portal je ushićeno ovaj podatak nazvao "konzervativnom revolucijom". Najveći procenat onih koji se zalažu za nekažnjivost abortusa je u grupi Poljaka iznad 65 godina.

TRUSNI OKTOBAR

Zakoni o abortusu jedino su oštriji još na Malti, gde postoji potpuna zabrana prekida trudnoće i Andori i Irskoj gde je on zabranjen – osim u slučaju da je život majke ugrožen. Slični zakoni postoje u nekoliko zemalja Latinske Amerike. Uglavnom, ove zemlje povezuje jak uticaj Katoličke crkve. Hrišćansko učenje abortus smatra ubistvom, jer se fetus već vidi kao dete kojem je samim začećem podaren Božji dar – život. Još je Tertulijan u drugom veku nove ere pisao: "Već je čovek ono što će postati čovek, kao što je u semenu već sadržan ceo plod."

Samo nekoliko dana pre poljskih protesta, hiljade ljudi marširalo je u Irskoj tražeći referendum o tamošnjem zakonu o abortusu. Dablinskim ulicama šetali su protestanti nadajući se da će izvršiti pritisak na svoju vladu da dođe do promena i da raspiše referendum.

A onda se, pre koji dan, oglasio i ruski patrijarh. Naime, više od 300.000 Rusa, uključujući i prvog čoveka Ruske crkve kao i ombudsmanku za dečja prava, potpisalo je peticiju kojom se zahteva "kraj legalnog ubistva dece pre rođenja" te potpuna zabrana abortusa koji je patrijarh nazvao "nacionalnom katastrofom". Broj abortusa u Rusiji spada u najveće na svetu i iznosi 930.000 za 2015. godinu, a pretpostavlja se da dosta prekida trudnoće nije ni prijavljeno. U peticiji se traži zakonska zabrana za sve bebe u materici i veća podrška trudnicama i maloj deci.

PROTIV ABORTUSA: Demonstracije u Španiji
Foto: Reuters

Konačno, početkom 2016, čuli su se pojedini glasovi da će se i u Hrvatskoj zabraniti abortus. Po već postojećem zakonu, abortus jeste legalan, ali lekar može da odbije da ga izvrši usled prigovora savesti. U tom slučaju bolnica mora da obezbedi doktora koji će abortus obaviti. Međutim, tamošnji dnevni listovi tvrde da taj stav kod dela ginekologa, koji se na prigovor savesti pozivaju, nema veze sa savešću, naprotiv – pojedini lekari koji to čine u državnoj bolnici zaboravljaju na savest u privatnim klinikama gde rade i gde za abortus paprено naplaćuju.

Službeni podaci o broju pobačaja u Hrvatskoj su, mnogi tvrde, netačni i daleko ispod stvarnog broja.

Burnom početku oktobra u Evropi, kada je ova tematika u pitanju, doprineli su i članovi pojedinih hrvatskih udruženja koji su protiv abortusa i koji su, kako izveštava hrvatski portal Indeks, primenili jezivu taktiku – prvo su se molili ispred vukovarske bolnice, da bi potom javno počeli da objavljuju podatke žena koje su zakazale abortus ne bi li ih presreli i onda im, kako kažu, "pomogli" i naveli ih da se predomisle (veliko je pitanje koje zahteva posebnu pažnju – odakle im ti podaci).

Dok Hrvatice često odlaze u privatne klinike da bi izvršile abortus, Irkinje putuju u Englesku, Poljakinje u Nemačku, Holandiju i Slovačku, Malteženke idu na brodove ili to rade ilegalno ili naručuju tablete preko interneta... Pitanje je šta čine one žene koje nemaju novca za putovanja, koje su neobrazovane, pitanje je kome se prepuštaju i kakve posledice to može da ostavi. Abortus neće nestati zabranom i to je valjda svima jasno.

Potrebna je edukacija, jer on ne treba da se posmatra kao jedno od sredstava kontracepcije, potrebna je podrška ženama, ali ideja da se zabranom može popraviti stvar, da se sme uticati na ženu tretirajući je kao inkubator koji ništa ne odlučuje, pogrešna je i može samo da pogorša situaciju.

Drugim rečima, da li je Marina Abramović abortirala je odluka sa kojom Marina Abramović treba da se nosi. Možda se neko ne bi složio sa njom, možda nekome vera nalaže da to nikada ne učini, ali to jeste stvar Marine Abramović. ¶

JELENA JORGAČEVIĆ

32. BEOGRADSKI JAZZ FESTIVAL
26-30.10. 2016.

www.bjf.rs
www.domomladine.org

26.10.
Dom omladine Beograda / Velika sala
19:30 Vlada Maričić Quartet featuring Brian Lynch (Serbia/USA)
21:00 Alfredo Rodriguez Trio (Cuba/SAD/Brazil)
Dom omladine Beograda / Sala Amerikana
23:00 Tineke Postma Quartet (Holland)
Sunna Gunnlaugs Trio (Iceland)

27.10.
Sava Centar
19:30 Avishai Cohen Trio (Israel)
21.00 Antonio Serrano Quintet Flame&Co (Spain)
Dom omladine Beograda / Sala Amerikana
23:00 Vesna Pisarović: „The Great Yugoslav Songbook" (Croatia/USA/Germany/Italy)
David Helbock Trio (Austria)

28.10.
Sava Centar
19:30 Jack DeJohnette Trio featuring Ravi Coltrane and Matt Garrison (USA)
21:00 Aziza: Dave Holland/Chris Potter/Lionel Loueke/Eric Harland (USA)
Dom omladine Beograda / Sala Amerikana
23:00 Tord Gustavsen Quartet (Norway)
All Included (Sweden/Norway)

29.10.
Dom omladine Beograda / Velika sala
19:30 Vincent Peirani: "Living Being" (France)
21.00 Gianluca Petrella Cosmic Renaissance (Italy)
Dom omladine Beograda / Sala Amerikana
23:00 Rob Mazurek & Sao Paulo Underground (USA/Brazil)
Horse Orchestra (Denmark/Sweden/Norway/Iceland)

30.10.
Dom omladine Beograda / Velika sala
19:30 Orchestra Jazz de Matosinhos and João Paulo Esteves Da Silva: „Bela Senao Sem" (Portugal)
21:00 Dieter Ilg: „Mein Beethoven" (Germany)
Dom omladine Beograda / Sala Amerikana
23:00 Szilárd Mezei Septet (Serbia/Hungary)
Schime Trio + One (Serbia)
Konzilijum (Serbia)

PLANET Jazz

Beograd www.beograd.rs
Dom omladine Beograda

Ulaznice: eventim CARD SERVICE

Feljton: Beše jednom Nolit... (3)

VRHUNAC I PAD

USPOMENE: Crnjanski u Nolitu

Kako je Nolit otkrivao "kontinente nove literature"?

Tokom prvih godina pod novim/starim imenom, posredstvom Nolita u našu su književnost ušli značajni pisci kao što su Bora Ćosić, Miodrag Bulatović, Svetlana Velmar-Janković, Pavle Ugrinov i drugi, a i dalje su objavljivana vredna dela već afirmisanih autora kao što su, na primer, *Radni naslov beskraja* Oskara Daviča, ili *Lelejska gora* i *Hajka* Mihaila Lalića.

Tokom sedamdesetih, u Nolitovoj uredničkoj ekipi našli smo se Borislav Radović i ja, a nešto kasnije pridružili su nam se Ivan V. Lalić i Milica Nikolić. Krajem osamdesetih članovi Uredničkog kolegijuma biće Radivoje Mikić i Simon Simonović. Svoje odluke o objavljivanju dela domaćih pisaca Uredнички kolegijum Nolita donosio je uvek jednoglasno – svi su urednici potpisivali sve izabrane knjige. Ipak, ova jednoglasnost dvaput je izostala. *Čas anatomije* Danila Kiša nije dobio potpise Vaska Pope i Borislava Radovića, a *Narcisu bez lica* Dragana M. Jeremića uskratili smo potpise Borislav Radović i ja. Vasko Popa je načelno bio protiv objavljivanja Kišove knjige, a ja sam bio protiv objavljivanja Jeremićeve knjige, jer sam smatrao da je objavljivanjem *Časa anatomije* na "aferu Kiš-Jeremić" stavljena tačka. Borislav Radović je želeo ostati izvan ovog sukoba.

POVRATAK CRNJANSKOG

Dug je spisak značajnih dela koja je Nolit uneo u riznicu naše književnosti. Među ostalima, to su, u prozi, Antonije Isaković: *Paprat i vatra,* Danilo Kiš: *Rani jadi*, Aleksandar Tišma: *Upotreba čoveka,* Bora Ćosić: *Tutori*, Pavle Ugrinov: *Zadat život*... A u poeziji, pored živih klasika kao što su Vasko Popa, Oskar Davičo, Marko Ristić, Nolitovi autori su danas istaknuti pesnici koji svoju afirmaciju duguju i ovom izdavaču (Milovan Danojlić, Stevan Raičković, Jovan Hristić, Borislav Radović, Velimir Lukić, Božidar Šujica i mnogi drugi.) Od pisaca iz književnosti drugih jugoslovenskih naroda – i "narodnosti" – u Nolitovoj Bibliografiji nalazimo imena Miroslav Krleža, Ivan Kušan, Dane Zajc, Vesna Krmpotić, Izet Sarajlić, Blaže Koneski, Oto Tolnai, Vlado Gotovac, Vesna Parun, Oliver Dragojević, Ciril Zlobec – i još mnoga druga.

Međutim, pojava jednog imena na spisku Nolitovih autora izazvala je nevericu kod ljudi upućenih u predratne književno-političke sporove. God. 1970. Nolit je objavio roman *Kap španske krvi* Miloša Crnjanskog. Još pre piščevog povratka iz emigracije, Prosveta je objavila njegova *Sabrana dela*, i činilo se da će Crnjanski ostati njen autor. Ali već 1971. on je kod Nolita objavio svoje novo delo, *Roman o Londonu,* za koje je dobio NIN-ovu nagradu, a uskoro, kod preduzeća s kojim je pre četrdesetak godina na stranicama novina vodio najžešći verbalni rat, pojavila su se i druga njegova najvažnija dela. Crnjanski je do kraja ostao Nolitov autor. Posthumno (1981) objavljena je njegova toliko željena *Knjiga o Mikelanđelu,* čiji je krajnje nesređen rukopis malo pre smrti predao urednicima Nolita, a mene je zapala dužnost da od tih rasutih fragmenata sastavim knjigu, poštujući, kako se izrazio recenzent B. Mihajlović Mihiz, pokojnikova "pia mandata". God. 1983. pojavila su se i njegova *Izabrana dela*, sa prvi put objavljenim *Embahadama* čiji je rukopis, takođe sasvim nesređen, priredio za štampu Borislav Radović.

Kako je došlo do ovog neočekivanog obrta? Presudna uloga, izgleda, pripala je obostranoj želji za pomirenjem. Uspostavljenom saradnjom lečene su stare rane. Zaboravljene su davnašnje optužbe:

Namera ove priče nije da na primeru nekad velikog i važnog izdavača ukaže kako novo vreme uništava stare vrednosti. Nikola Bertolino, prevodilac i pisac, i jedan od urednika Nolita, napisao ju je isključivo sećanja radi na zlatno doba ovdašnjeg izdavaštva.

Na proslavi pedesetogodišnjice Nolita

o Crnjanskom kao "denuncijantu", o Nolitu kao "koloniji strane knjige". Uostalom, ovaj posleratni Nolit je, sasvim po ukusu Crnjanskog, brinuo o domaćoj knjizi, otkrivao nove talente, objavljivao nova dela naših afirmisanih pisaca. Međutim, "strana knjiga" je u ovoj izdavačkoj kući ipak bila na svom terenu više nego ikad. Pored Biblioteke Orfej Zorana Mišića, Vasko Popa je već od 1955. uređivao Biblioteku "Nolit: strani pisci", koja je 1962. dobila ime "Metamorfoze". Svoj istančani ukus, temeljito i svestrano poznavanje stranih književnosti, Vasko Popa je pokazivao izborom dela za ovu biblioteku, tako da je uzaludno navoditi kao primer bilo koje od njih. Sve su to kapitalna dela savremene svetske književnosti.

MAŠINA ZA ČITANJE

U godinama 1964. i 1965. Nolit je pokrenuo dve edicije koje će od tada do danas, pa i ubuduće, biti i ostati njegov najuočljiviji znak raspoznavanja. To su Biblioteka "Sazvežđa", koju je zamislio, osnovao i uređivao Miloš Stambolić, i Biblioteka "Književnost i civilizacija", čiji je urednik bio Jovan Hristić. Na području bivše države gde se govori srpskohrvatski teško da ima intelektualca, pogotovo među onim profesionalno ili samo čitalački zainteresovanim za neku od humanističkih disciplina, koji u svojoj ličnoj biblioteci nema neku knjigu iz ovih dveju edicija. Te su biblioteke popunjavale praznine u znanju potrebnom za razumevanje ne samo savremenog života, već i ključnih problema u razvoju civilizacije; one su pratile i nova dostignuća teorijske misli u mnogim oblastima. Upiti u sebe sumu saznanja koja su pružale značilo je obogatiti svoj um sposobnošću nalaženja odgovora na mnoga krucijalna pitanja današnjice, biti obrazovan u najpotpunijem i najplemenitijem smislu te reči.

Miloš Stambolić mi je dva-tri puta rekao da je njegov najvažniji posao *čitanje*, da je on "mašina za čitanje" – i zaista, pratio je ono što se u oblasti humanistike piše i objavljuje u svetu (ali i kod nas), gutao je sve to, procenjivao, birao – i rezultat toga bila su "Sazvežđa". U toj Biblioteci objavljeno je 107 dela; mnoge od tih knjiga imale su dva, tri, pa i više izdanja. "Prva knjiga u 'Sazvežđima'" – pisao mi je nedavno Stambolić – "bila je *Bekstvo od slobode* Eriha Froma, a komedijant slučaj je udesio da se biblioteka ugasi sa *Četiri ogleda o slobodi* Isaija Berlina." U dugom spisku autora u Sazvežđima nalaze se i imena Rože Kajoa, Klod Levi-Stros, Roman Jakobson, Teodor Adorno, Noam Čomski, Valter Benjamin, Ž.-P. Sartr, Roman Ingarden, Martin Hajdeger, M. Merlo-Ponti, Nils Bor... Objavljeno je 15 dela domaćih pisaca, među kojima su Nikola Milošević, Jovan Hristić, Sreten Marić, Ranko Bugarski, Radomir Konstantinović, Milan Kangrga, Ivan Čolović, Danko Grlić... Biblioteku "Sazvežđa" činila su broširana izdanja sa skromnom, ali prepoznatljivom likovnom opremom, dok se Biblioteka "Književnost i civilizacija" nudila u luksuznijoj opremi, s tvrdim povezom, ponekad i s ilustracijama. Koncepcijski se Biblioteka "Književnost i civilizacija" nije bitno razlikovala od Sazvežđa. U njoj su objavljivane knjige većeg obima, kao što je prva u nizu (već iz 1965), veoma poznata i čitana *Teorija književnosti* Renea Veleka i Vorena Ostina, ili kao što su dve knjige E. H. Gombriha, raskošno opremljene ilustracijama, *Umetnost i njena istorija* (1980) i *Umetnost i iluzija* (1984). Povremeno su objavljivani i zbornici posvećeni raznim oblastima umetnosti ili humanističkih nauka (na primer, *Umetnost tumačenja poezije* iz 1978).

»

ZABRANE I SPOROVI

God. 1966. Nolit je doživeo svoj prvi (i jedini) posleratni slučaj sudske zabrane jednog svog izdanja. Predmet zabrane bio je *Rečnik srpskohrvatskog književnog jezika s jezičkim savetnikom*, koji je sastavio poznati lingvista Miloš Moskovljević, knjiga koja je tada bila i te kako potrebna (prvi tom *Rečnika srpskohrvatskoga književnog jezika,* u izdanju Matice srpske i Matice hrvatske, pojaviće se tek sledeće, 1967. godine). Međutim, nekoliko dana nakon što je Rečnik izašao iz štampe i imao promociju, u "Politici" se pojavio članak glavnog urednika tog lista, Mirka Tepavca – članak koji je pojavu tog Rečnika pretvorio u politički "slučaj". "Čitalac, koji je makar i površno, prelistao rečnik našao je, blago rečeno, čudna značenja za inače dobro poznate reči i pojmove", pisao je Tepavac, ilustrujući svoje tvrđenje primerima reči "maj", "Ilinden", "obznana", a naročito "četnik" i "partizan", u čijim je objašnjenjima, kako je zaključio, "jasno izražen politički stav autora". Jedna od Tepavčevih zamerki bila je i da Moskovljević veliki broj "reči hrvatskog govornog i književnog jezika proglašava za provincijalizme". O tom rečniku je, takođe u "Politici", pisao i književnik Aleksandar Vučo, koji je u njemu našao "crnu nit šovinističkog mentaliteta". Bio je to dovoljan razlog da Okružni sud u Beogradu zabrani Moskovljevićev Rečnik i naredi da celokupni tiraž knjige bude zaplenjen i uništen. Odgovorni ljudi u Nolitu snosili su posledice zbog svoje "nebudnosti". Mirko Tepavac je kasnije isticao da ostaje pri svojim ocenama, ali da "ni u kakvoj hajci nije učestvovao, i da je za zabranu Rečnika saznao iz novina".

Drugi sličan "slučaj" dogodio se kad je neko u jednoj od knjiga iz Poljoprivredne literature, sa temom iz pčelarstva, zapazio reči "pčele iz Južne Srbije", budući da je ta "Južna Srbija" bila – Makedonija.

Pored ovakvih potresa, postojao je i unutarnji život kolektiva, kao, uostalom, i u celokupnom društvu, u svakoj privrednoj organizaciji ili ustanovi. Svuda su delovale partijske organizacije, samoupravna tela, i sve to je svakom pojedincu oduzimalo vreme i ogromne količine energije, više šteteći nego koristeći vršenju osnovne funkcije preduzeća, pre svega zato što je to unutarnje vrenje najčešće dobijalo oblik sukoba i sporova. U Nolitu su ti sporovi, kao i u drugim izdavačkim kućama, uglavnom izbijali između Redakcije, kao nosioca "kulturne funkcije", i komercijalnih službi, kao onih koje pretenduju da su one te koje brinu o materijalnoj egzistenciji preduzeća. Navešću jedan slučaj iz svoje prakse. U biblioteci koju sam uređivao objavio sam roman Kloda Simona *Vetar.* Nešto kasnije, u jednoj Nolitovoj knjižari, jedan knjižar mi je saopštio da je pročitao roman. To me je obradovalo. Takvi su knjižari bili retkost. Ali taj se na mene obrušio ocenom da objavljujem delo "koje niko neće kupovati", jer je "teško čitljivo i dosadno". Pripisivao je potencijalnim kupcima vlastiti književni ukus. I drugi su mi knjižari upućivali istu kritiku. Međutim – na njihovo i moje iznenađenje – knjiga je rasprodata i objavili smo drugo izdanje! Ali i taj je potez naišao na neodobravanje. A kad je Simon objavio roman *Georgike*, još "nečitljiviji" od *Vetra,* i ja požurio da ga objavim u svojoj biblioteci, to je izazvalo maltene buru. O "slučaju" se na Radničkom savetu vodila, van dnevnog reda, skoro jednosatna rasprava: tražila se odgovornost urednika koji "ugrožava materijalnu sigurnost preduzeća"! Nešto kasnije, Klod Simon je za *Georgike* dobio Nobelovu nagradu, i galama je utihnula. Ali načuo sam glasinu kako sam "imao veze i bio obavešten o nagradi"!

Ono što je uglavnom zadovoljavalo ljude iz komercijalnih službi bili su kompleti izabranih ili sabranih dela istaknutih domaćih ili stranih pisaca, koje je Nolit takođe objavljivao (Rastko Petrović, Krleža, Desanka Maksimović, Šekspir, Čehov, Prust, Kafka, Sartr i drugi).

Nolit je bolovao od istih bolesti kao i sva socijalistička preduzeća u svim oblastima privrede, a to su: glomaznost, neefikasnost i neracionalnost u poslovanju. Koliko je to malo ličilo na onaj predratni Nolit u kojemu je Pavle Bihali bio i um i motor! Iz tako nepovoljne strukture preduzeća proizlazila je i složenost unutarnjih odnosa koja je, u kasnijoj fazi, dovodila i do pravih malih "samoupravnih ratova". Videćemo kakve će posledice to imati po Nolit.

DOBRO VREME

No uprkos tome, produkcija Nolita bila je iz godine u godinu obimnija i bogatija, da bi otprilike između 1975. i 1985. dostigla svoj vrhunac. Doduše, biblioteke "Orfej" i "Metamorfoze" su ugašene, zbog smrti Zorana Mišića i penzionisanja Vaska Pope, ali pokrenuta je Biblioteka "Nolit", čijim je imenom naglašen kontinuitet u odnosu na predratni Nolit. Ta je biblioteka imala tri ogranka: proza, poezija, drama. Dramu je uređivao

Jovan Hristić, objavljujući dela najistaknutijih savremenih dramskih pisaca (V. Havel, S. Beket, S. Mrožek, H. Ibsen, B. Breht, H. Pinter itd.). Urednik Biblioteke Nolit – poezija bio je Borislav Radović, a po njegovom odlasku iz Nolita na tom poslu ga je zamenio Ivan V. Lalić. U tom ogranku našla su se, pored ostalih, dela Malarmea, Rilkea, Valerija, ali i manje poznatih Gotfrida Bena i Umberta Sabe, kao i izbori iz dela domaćih pesnika – E. Kocbeka, M. Dedinca, V. Pope, O. Daviča. Najviše je knjiga objavljeno u Biblioteci "Nolit" – proza, čije je uređivanje palo meni u deo, i u kojoj su se, pored dela modernih klasika koja su kod nas već bila objavljivana (T. Man, V. Fokner, A. Kami, M. Friš i drugi), našla i mnoga kod nas dotad neobjavljena dela pisaca kao

što su Vitolt Gombrovič, Andre Žid, Mario Vargas Ljosa, Vladimir Nabokov, Patrik Modiano, Jukio Mišima, Andrej Platonov, Vladimir Vojnovič, već spomenuti Klod Simon i drugi... Nolit je prvi kod nas objavio dela Tolkina: najpre se u biblioteci "Raspust", koju je uređivala Mirjana Stefanović, pojavio njegov *Hobit*, a zatim je u Biblioteci "Nolit" – proza izašla i trilogija *Gospodar prstenova.*

Sećam se kako sam se odlučio za objavljivanje satiričnog dela V. Vojnoviča *Život i priključenija vojnika Ivana Čonkina.* Knjigu sam počeo čitati uveče, pre spavanja – ali nisam spavao, čitao sam je cele te noći, smejući se do suza. Ujutro sam bio rešen da je objavim. Nakon nje, objavio sam i drugi deo priče o Čonkinu, roman *Pretendent na presto.* Nešto kasnije, generalnog direktora Gavarića posetio je S. Ostapišev, ataše za štampu Ambasade SSSR, kako bi ga upozorio da knjige Vladimira Vojnoviča koje je objavio Nolit predstavljaju "vrhunac antisovjetizma"!

Od 1962. dodeljivana je Nolitova nagrada za najbolje delo objavljeno kod te izdavačke kuće u protekloj godini. Ta je nagrada stekla znatan ugled, što je takođe potvrda vrednosti i značaja Nolitove produkcije.

Redakcija Nolita, 1988.

Od svog osnivanja do 1988. Nolit je objavio više od 6500 izdanja, u ukupnom tiražu od blizu 40.000.000 primeraka. (O periodu posle 1988. ne postoje podaci, ali oni ne mogu bitnije uvećati ove brojeve.) U predratnom periodu Nolit je u proseku objavljivao 94 izdanja godišnje; slična je bila i produkcija Nopoka (prosečno 95 naslova godišnje), dok se u periodu od 1954. do 1978. taj prosek digao do 154 izdanja godišnje, da bi u sledećim godinama prosečna produkcija rasla do rekordnog broja od oko 350 izdanja u godini! Bilo je to vreme kad je Nolit materijalno stajao dobro i imao solidnu podlogu za takvu, pa i veću produkciju.

MAKAZICE

A onda je došlo do potresa kojim je Nolit dospeo u krizu. Velika korupcijska afera, nazvana "aferom limenih makazica", skoro je uništila preduzeće. Tvorac te afere bio je jedan od šefova iz komercijalnih službi Nolita. On je od nekog privatnika, negde u Sremu, otkupio ogromne količine neverovatne, bezvredne i neupotrebljive robe – makazice koje su bile napravljene od dva parčeta lima spojenog u sredini nitnom, i koje nisu mogle prerezati ni papir, i "olovke-narukvice" koje nisu mogle pisati, niti su bile nekakav ukras. Tom "robom" napunjeni su Nolitovi magacini, a mogućnost da ona bude prodata, preko Nolitovih knjižara ili na bilo koji drugi način, bila je ništavna. Iznos utrošen za to smeće bio je veći od iznosa potrebnog za Nolitovu godišnju produkciju knjiga! Bilo je jasno da je po sredi najbezočnija korupcija s teškim posledicama po preduzeće. Tako nešto bilo je, dakle, moguće i u samoupravnom sistemu koji je, štaviše, takvoj vrsti "biznisa" često i pogodovao. Ispostavilo se da počinitelju, ili počiniteljima, posle bure koja je trajala mesecima, niko ne može ništa. Imali su "jaka leđa". Jedine posledice snosio je Nolit – koji više nije bio isti.

Političke promene do kojih je došlo krajem osamdesetih bile su još jedan udarac za već uzdrmano preduzeće. Prema rečima jednog od njegovih tadašnjih urednika, Radivoja Mikića, Nolit se nalazio "u središtu negativne pažnje". Uzrok tome, u novim uslovima takozvanog "događanja naroda" i "antibirokratske revolucije", bio je dvostruk: pre svega, levičarska tradicija preduzeća, ali i prezime glavnog urednika, koje je konačno dobilo, samo sad s negativnim predznakom, onu političku težinu koja mu je tako dugo bez osnova pridavana. Duša i motor Nolita, njegov posleratni Pavle Bihali, Miloš Stambolić više nije mogao delovati, jer je u svemu nailazio na otpor. Između ostaloga, morao je biti prekinut rad na izvanredno ambiciozno zamišljenoj ediciji Srpska književnost, koja je trebalo da bude antologijski pregled svih rodova naše književnosti. Država više nije htela finansijski podržavati taj poduhvat. Rat joj je bio preči. Izašli su samo "Roman" (57 knjiga), "Drama" (25 knjiga) i, delimično, "Memoari, dnevnici, autobiografije".

U jednom članku u "Politici" iz februara 1995. novinar izveštava o stanju u Nolitu i o susretu s Milošem Stambolićem: "Najviše bi voleo, kaže, da ga ne pominjemo. Pokušao je prethodnih godina sve što je mogao i ništa se nije posrećilo. I sam se, kaže onako uzgred, sprema da uskoro ode iz Nolita."

I otišao je. A ubrzo je usledila "pljačkaška privatizacija". Za nju ne treba toliko kriviti njenog izvršitelja, novog vlasnika, koji je samo delovao u duhu novog vremena, a to je vreme prvobitne, divlje faze kapitalizma, u kojoj reč "kultura" vrlo malo znači, pogotovo u zaostalom društvu kakvo je naše. U tom novom vremenu Nolit više nije mogao ostati na Terazijama 27, već je preseljen negde u Zemun, a njegove knjižare su nestajale jedna za drugom. U onoj koja se zvala "Pavle Bihali", nekadašnjem hramu kulture, danas se ne mogu kupiti knjige, već samo tekstil.

Preduzeće koje je još neko vreme postojalo pod imenom Nolit bilo je samo ružna karikatura nekadašnje velike izdavačke kuće. ¶

(Kraj)

NIKOLA BERTOLINO

Srpski bejzbol u Japanu

Juniorska reprezentacija Srbije u bejzbolu okončala je svoju desetodnevnu turneju po Japanu. Naša delegacija je imala fenomenalan tretman u zemlji u kojoj je bejzbol ubedljivo najpopularniji sport, a Japan svetska sila broj jedan na zvaničnoj WBSF bejzbol rang-listi

Momci iz klubova "Beograda 96", "Novi Sad" i "Zrenjanin" boravili su u Japanu na poziv glavnog sponzora puta, kompanije Miki House iz Osake, a u finansiranju programa učestvovali su i roditelji igrača, Ministarstvo omladine i sporta RS i Sekretarijat za sport i omladinu Grada Beograda. Među onima koji su pružili finansijsku podršku našao se i nedeljnik "Vreme".

U doniranju sredstava znatno su doprineli i građani Japana koji su svoju pomoć upućivali preko japanskog sajta specijalno otvorenog za ovu priliku.

Pored odigranih šest utakmica i zajedničkih treninga protiv srednjoškolskih ekipa iz gradova Osaka, Nara, Kjoto i Macuzaka, naši momci su imali prilike da uživaju neverovatno gostoprimstvo japanskih domaćina, koji su im pokazali mnoge kulturne i istorijske znamenitosti.

Delegacija Srbije je imala čast da prvog dana boravka prisustvuje i profesionalnom bejzbol meču, i to najvećem derbiju Japana, utakmici između najvećih rivala Hanshin Tajgersa (Osaka) i Jomiuri Džajantsa (Tokio) pred 45.000 gledalaca.

Srbija je sve mečeve ubedljivo izgubila, a jedinu šansu za pobedu imala je protiv ekipe Macuzaka, kada su naši momci vodili 4:2 do samog kraja meča ali su na kraju ipak poklekli (4:10).

Ipak, poseta najvećoj svetskoj sili i igranje mečeva sa japanskim vršnjacima je neprocenjivo iskustvo – način treninga, disciplina i pristup igri su potpuno impresionirali naše igrače, koji su videli kako se igra bejzbol najvišeg nivoa: snažno udaranje, brzo trčanje i skoro nepogrešiva odbrana, dovedeni su do perfekcije i to već na nivou japanskih igrača od 15-18 godina starosti.

Posle sjajnih i napornih deset dana, naša ekipa je ostavila lep utisak i kod svog domaćina, kompanije Miki House, koja u svom kompleksu ima smeštaj i restoran za igrače i stadion za bejzbol. Domaćini, oduševljeni kulturom i disciplinom naše delegacije, pozvali su i neki budući mladi tim Srbije u novu posetu, čime su odali veliko priznanje našoj zemlji i sportu u Srbiji.

Bejzbol je u Srbiji sve popularniji sport, a naša seniorska reprezentacija je osvojila prvo mesto na EP grupe C u Sloveniji ovog leta, čime je ušla među 20 najboljih timova Evrope, dok je na svetskoj rang-listi posle tog uspeha sada na 51. mestu. Kako će bejzbol od 2020. godine ponovo biti olimpijski sport, i to baš na letnjim igrama u Tokiju, na budućnost ovog sporta u Srbiji može se gledati sa optimizmom. ¶

R.V.

ZORAN STANOJEVIĆ

Igračka pljačka

Jedno srpsko, neveliko preduzeće našlo se u ogromnim problemima zbog i-mejl servera. Neko im je upao unutra i umesto da ga ugasi, blokira, ucenjuje ih, šalje opskurne poruke ili primeni već neki drugi oblik vandalizma, taj se pritajio i nadgledao njihovu prepisku. Uočio je da sprema neki izvozni posao i kada je došlo vreme za plaćanje, sa njihovog servera, sa njihovog zvaničnog i-mejla, sa naloga čoveka zaduženog za finansije poslao je ino partneru poruku da uplatu izvrše na taj i taj račun. Komunikacija klijenta i preduzeća sve vreme je bila tečna i intenzivna čiji je taj jedan mejl bio sastavni deo, barem je tako delovao. Nijedan data analitičar u njemu ne bi pronašao ništa neobično, svi serveri od i do bili su ispravni. Kao da je neko seo za vaš kompjuter dok ste otišli do toaleta, a niste se izlogovali. I poslao poruku.

Samo što taj nije bio u zgradi, a mogao je biti i na drugom kraju sveta. Ali, da ne odlažem. Partner je u najboljoj nameri uplatio novac, za firmu poveliki. U roku od odmah novac je odlutao, što su saznali kada su krenuli da sravnjuju gde je to zapelo sa uplatom za koju druga strana tvrdi da je izvršena.

Na svakom sudu situacija je čista. Sa vašeg je naloga drugoj strani poslato uputstvo gde da uplati sredstva, jednako ste mogli i telefonom da izdiktirate drugačiji račun. S tim što je mejl fizički dokaz, na neki način. Naknadnom istragom je utvrđeno da je server hakovan, ali od toga više nema nikakve koristi. Firma se, pritom, smatrala previše sitnom da bi značajno ulagala u elektronsku bezbednost. Bolje rečeno, više su brinuli o bravama i sigurnosnim kamerama, strahujući od klasičnih provalnika. To da bi neko mogao da ih opelješi na internetu smatrali su filmskom maštom. Dok se nije dogodilo.

Nažalost, ovo nije usamljeni primer, prevare ove vrste omasovile su se u Srbiji poslednjih meseci, a svest o zaštiti opasno kaska. Prvi lek je promena procedura, uspostavljanje takvih u kojima se značajni poslovi neće obavljati bez najmanje dvostruke kontrole, kao kada plaćate račun elektronski.

Drugo rešenje je personalizacija, recimo onakva kakvu nudi jedan poljski startap (Vintom), mada iz sasvim drugih razloga. Oni su utvrdili da većina ljudi ne pročita mejl od početka do kraja i smislili su da klasičnu pisanu poruku pretvore u video-klip. Ciljaju na banke kao glavne klijente, verujući da će njihova poruka u kojoj vas "živ čovek" ubeđuje u kvalitet nekog servisa proći bolje od pisane, pa ne znam kako da je dizajnirana i osmišljena. Njihove poruke su personalizovane, bankar vam govori o vašem računu, laboratorija o vašim rezultatima pregleda, ističući samo ono što je bitno. Tvrde da testiranja obećavaju, ovako poslate poruke u celini se pregledaju u čak 90 odsto slučajeva, odnosno tri do deset puta više nego i-mejlovi. Naravno, jedan od razloga može biti i to što ih dobijamo malo.

Ali, za firmu sa početka priče ovo bi bio spas. Umesto teksta koji je lako podmetnuti, značajne poruke saopštavao bi pravi čovek, u kameru. Hakovanje takve poruke već je u domenu Diznija ili ISIS-a, zavisno od toga da li biste da hiperrealistično animirate nečiji lik ili da živog čoveka otmete i naterate ga da pošalje video-mejl. Nije nemoguće, ali je malo verovatno. I zahteva viši nivo stručnosti, talenta ili kriminala od trenutnog. A sadašnje stanje govori da digitalno podzemlje regrutuje programere i dobro ih plaća. Imaju i kvalitetniju kadrovsku službu, ne traže diplome, pa ni suvo znanje, već isključivo sposobnost da se pomenuto znanje uspešno primeni. Neozbiljnost srpskih firmi po pitanju bezbednosti njihovog elektronskog poslovanja čini Srbiju dobrim tržištem za kriminalce. Spremnost da nešto promene pokazuju samo oni sa teškim opekotinama, opasnim po život preduzeća. ¶

PRODAJA&PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	kurirom [Beograd]	poštom [Srbija]	običnom poštom [Evropa]	avionom [ceo svet]
6 meseci / 26 brojeva	4650 RSD	4400 RSD	90 EUR	135 EUR
12 meseci / 52 broja	9300 RSD	8800 RSD	170 EUR	260 EUR

INTERNET IZDANJE

	iz Srbije uplatnicom	iz Srbije **u redakciji**	iz sveta karticom
1 broj sa PDF-om	—		1,49 EUR
1 mesec / 4 broja sa PDF-om	—		5,49 EUR
6 meseci / 26 brojeva bez PDF-a	2600 RSD	**1500 RSD**	23,00 EUR
6 meseci / 26 brojeva sa PDF-om	3600 RSD	**2000 RSD**	30,00 EUR
12 meseci / 52 broja bez PDF-a	4300 RSD	**2900 RSD**	37,00 EUR
12 meseci / 52 broja sa PDF-om	5800 RSD	**3800 RSD**	50,00 EUR

Opcija **PDF** podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. **ZABRANJENO JE DA VIŠE LICA UPOTREBLJAVA ISTI NALOG.** PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i **ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA** bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Uplatu možete izvršiti lično u prostorijama redakcije, radnim danima od 9.30 do 14.30h. Tokom promotivnog perioda za ovu vrstu uplate važi poseban popust (vidi tabelu levo).

Ako ne možete doći u redakciju, potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite e-mailom na adresu **prodaja@vreme.com,** faksom na broj 011/3238-662 ili poštom na Vreme, Trg Republike 5, Beograd, sa naznakom za šta je uplata izvršena. Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Dinarske uplate izvršite u korist NP VREME na račun broj 160-302538-91.

Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se vrši uplatom odgovarajućeg iznosa na naš dinarski račun, u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS na dan uplate. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja pomoću kreditne kartice na internet adresi **http://www.vreme.com/pretplata** ili direktno na naš devizni račun (za detalje obratiti se službi prodaje). Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski do isteka poslednjeg dana pred izlazak broja za koji pretplata više ne važi.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU www.novinarnica.net

Usluge internet pretplate na Vreme vrši i *www.novinarnica.net* prema svom cenovniku.

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na *prodaja@vreme.com*

FOTOGRAFIJE IZ ZBIRKI ČITALACA

ALEKSANDAR ZOGRAF.

VAŠ AUTOR IMA TU SREĆU DA GA ČITAOCI POVREMENO SNABDEVAJU MATERIJALIMA, KAO ŠTO JE PRIZOR SA PROSLAVE **DANA POBEDE** U LESKOVCU, 1946. GODINE – ČITAOČEV TEČA, TREĆI S LEVA, ZATEKAO SE USRED OZBILJNE POVORKE KOJA VIŠE NIJE IZGLEDALA TAKO RAZDRAGANO, KAO GODINU DANA RANIJE, KADA JE PROPAST NACISTIČKOG REŽIMA BILA ODUŠEVLJENO SLAVLJENA ČAK I U MALIM GRADOVIMA U SRBIJI ...

ZATIM, JOŠ JEDNA FOTOGRAFIJA IZ SRPSKE PROVINCIJE, OVOG PUTA, DVA ENTUZIJASTA POD DEJSTVOM ALKOHOLA, KOJE JE KAMERA ULOVILA BAŠ U MOMENTU DOK SU NASTOJALI DA SE ODUPRU SILAMA ZEMLJINE TEŽE...

ZATIM, STRIC JEDNOG DRUGOG ČITAOCA NAŠAO SE TRIDESETIH GODINA NA LOKRUMU, NA HRVATSKOM PRIMORJU, GDE JE SREO DRVO KAKTUSA. OVAJ SUSRET IMAO JE ZANIMLJIV VIZUELNI NABOJ.

OSIJEK, TRIDESETIH GODINA – JOŠ JEDNA ROĐAKA, KOJA JE UMRLA SVEGA PAR MESECI PRE NEGO ŠTO JE ČITALAC POSLAO NJENU FOTOGRAFIJU. BEZVREMENI PRIZOR DETETA KOJE SE RADOSNO USPENTRALO NA HRPU USKLADIŠTENIH METLI. ŽIVOT, TO JE SAMO KOSMIČKI TRENUTAK, ALI OSMEH DEVOJČICE ODJEKUJE KROZ VEČNOST...

Brada

Raznih brada ima – staklenih, hipsterskih, šećernih kao tata brada, ženskih, podjednako vašarski atraktivnih, pa sveštеničkih, četničkih itd. Znamenite su i filozofske facijalne nošnje. Da brada, ipak, ne čini filozofa, kako latinska sentencija mudro veli, podsetila me je još kao taze studenta filozofije moja baba Novka. Uostalom, s tako mršavim studentskim stažom od sve filozofije smo i mogli usvojiti jedino bradu. Naime, kao brucoša me je, punog sebe, ironično zapitala da li je moja brada – brada znanja ili brada sranja. Iako ova pitalica obično podrazumeva trilemu – brada, osim znalačke i seratorske, može biti i brada zvanja – baba je shvatala da se brada zvanja vrlo često opet svodi na bradu sranja, pa joj je ova redukcija bila sasvim umesna. To je kod nas možda najuočljivije kod popova gde se, ne baš retko, mistifikacijom – vanjštinom mudraca, persone koja nije od ovoga sveta, koja zanemaruje spoljašnji izgled na račun duhovnosti, te joj i brada liči kao da se u njoj svašta može zateći – sranje prikriva zvanjem.

Foto: wikimedia

Facijalna kosmatost, naravno, može biti i naprosto stvar zapuštenosti usled lenjosti njenog nosioca. I sam se prihvatam brijača tek nakon pomnog veštačenja pred ogledalom u kupatilu zapitan da li je nonšalantni izgled lika u odrazu prerastao već u zapuštenost, u nepristojnost i težu povredu kućnog reda. Nikada nisam imao jaku, gustu bradu. Ali imam, valjda kao kompenzaciju, poprilično jake i neobično uporne kablove iz nosa. To sam izgleda nasledio od dede iz čijih su nozdrva u snopovima neumorno džikljale dlake, sede i debele, poput žilica praziluka.

Sećam se kako sam brižljivo negovao, kao kakvu nacionalnu dragocenost, prve mestimične dlačice, svoje retko pubertetsko paperje na goluždravom licu, kao prve svima vidljive znake muževnosti. Otprilike iz perioda gordosti nad prvim čekinjicama na licu seže i sledeće sećanje – jednom prilikom smo posle škole svi dečaci iz odeljenja, kolektivno, gotovo komisijski, pošli iza jednog zida da proverimo da li drugar zaista govori istinu da mu je i donja brada počela da pupi. Bili smo fascinirani s jednom-dve bruce izrasle na ćosavom mu brežuljku iznad piše – bio je uistinu prvi brucoš među nama.

Vremenom se, međutim, brižljivo negovana filozofska bradica počela drsko odmetati u pravu zapuštenost, te me je Novka odlučila opomenuti – šta puštaš tu bradu, ko neki četnik. Naravno, odmah sam u svoju odbranu potegnuo Marksa, preteču babi omiljenih partizana, čija je brada bila daleko impozantnija od svih četničkih. Brada, dakle, podrazumeva različita značenja. Maljavost na licu može sugerisati seksualnu zrelost i karakternu dominantnost. Puštanje brade isto tako može predstavljati čin slobode, neukrotivost. Brada može biti i obeležje ozbiljnosti i stasale pameti. Pa ipak, iako brada nipošto nije jednoznačna, upravo su ove ustaljene konotacije odgovorne što sve brojniji hipsterski picopevci mogu izgledati tako iritantno. Ta iritacija proizlazi iz otpora relativizaciji značenja bradatosti i, sledstveno, demokratizaciji prava da se nosi brada. Usled pseudoozbiljnog i kvaziintelektualnog izgleda, uostalom i usled hiperurednih im brada što samo po sebi kao da predstavlja protivrečje u pojmu (poput drvenog gvožđa), ovim pozerčićima izgled bradonje stoji – i estetski i moralno – kao piletu sise.

Brada, biće, ipak mora da se zasluži. ¶

IVAN KOVAČ

KNJIGE *u izdanju nedeljnika*

VREME

S popustom ih prodajemo u redakciji (radnim danom od 9.30 do 14.30), a uz knjigu Milana Miloševića dobićete i odgovarajuću majicu! Šaljemo i pozećem.

a možete ih naći i u ovim knjižarama

BEOGRAD
Brankova 16, **Službeni glasnik**
Bul. despota Stefana 1a, **Službeni glasnik**
Bul. kralja Aleksandra 146, **Delfi knjižare 24**
Bul. kralja Aleksandra 85, **Službeni glasnik**
Bul. kralja Aleksandra 92, Kod Vuka, **Delfi knjižare 10**
Cara Dušana 7, **Službeni glasnik**
Cara Lazara 10, **Apropo**
Cetinjska 6, **Bestseler 1**
Generala Štefanika 21, **Spirit**
Gospodar Jovanova 27, **Via media**
Jove Ilića 165, **Službeni glasnik**
Knez Mihailova 35, **Tačka art**
Knez Mihailova 40, **Delfi knjižare**
Knez Mihailova 42, **Cepter**
Knez Mihailova 46, **Dereta Knez**
Kneza Miloša 16, **Službeni glasnik**
Kosovska 37, knjižara 1, **Bigz školstvo**
Kosovska 6, **Službeni glasnik**
Kralja Milana 48, SKC, **Delfi knjižare 7**
Kralja Milana 56, **Bestseler 2**
Majke Jevrosime 2, **Plavi krug**
Makedonska 12, **Delfi knjižare 01**
Makedonska 25, **Službeni glasnik**
Makenzijeva 26, **Službeni glasnik**
Požeška 118a, **Delfi knjižare 05**
Požeška 128-a, **Libri**
Požeška 136, knjižara 2, **Bigz školstvo**
Požeška 138 a, **Službeni glasnik**
Ruzveltova 33, Zira, **Delfi knjižare 20**
Sremska 2, Sremska, **Vulkan**
Stanoja Glavaša 1, **Delfi knjižare 02**
Studentski trg 5, Kolarac, **Aleksandar Belić**
Svetogorska 24, **Zlatno runo**
Terazije 38, **Delfi knjižare 06**
Trg Republike 5, KCB, **Vulkan**
Vareška 4, Miljakovac, **Delfi knjižare 03**
Vase Čarapića 2-4, Meriot, **Delfi knjižare 34**
Vojvode Stepe 68, **Službeni glasnik**
Zaplanjska 32, Stadion, **Vulkan**
Živka Davidovića 86, AVIV, **Delfi knjižare 31**

NOVI BEOGRAD
Bulevar Mihajla Pupina 121, **Delfi knjižare 14**
Bulevar Mihajla Pupina 4, Ušće, **Vulkan**
Bulevar Mihajla Pupina bb, **Službeni glasnik**
Bulevar Umetnosti 4, Merkator, **Vulkan**
Gandijeva 21, Imo centar , **Delfi knjižare 21**
Jurija Gagarina 16, Delta siti, **Vulkan**

BEOGRAD ZEMUN
Autoput za Novi Sad, Zemun park , **Delfi knjižare 29**
Glavna 18, **Službeni glasnik**
Glavna 20, **Delfi knjižare 16**
Glavna 25, **Vulkan**

BEOGRAD MLADENOVAC
Kralja Petra I br.177, **Prima**

ČAČAK
Gradsko šetalište bb, **Delfi knjižare 12**
Župana Stracimira 33, **Službeni glasnik**

GORNJI MILANOVAC
Vojvode Milana 4, **Delfi knjižare 30**

JAGODINA
Stevana Ivanovića bb, Vivi šoping park, **Delfi knjižare 28**

KRAGUJEVAC
Bulevar Kraljice Marije 56, Merkator, **Vulkan**
Kralja Petra 1, **Delfi knjižare 13**
Nikole Pašića 9, **Službeni glasnik**

KRALJEVO
Omladinska 9, **Službeni glasnik**
Omladinska 37, **Delfi knjižare 17**

KIKINDA
Generala Drapšina 2, **Službeni glasnik**

KOSOVSKA MITROVICA
Knjaza Miloša d 4/6, **Službeni glasnik**

KRUŠEVAC
Mirka Tomića 37-39, **Službeni glasnik**
Mirka Tomića 89, **Delfi knjižare 23**

LOZNICA
Trg Jovana Cvijića 3, **Svet knjiga**

NIŠ
Obrenovićeva 42, Forum, **Vulkan**
TC Kalča, Kalča, **Delfi knjižare 9**
Vizantijski bulevar 1, Merkator, **Vulkan**
Vožda Karađorđa 14, **Službeni glasnik**
Voždova 4, **Delfi knjižare 15**

NOVI PAZAR
28.Novembra 21, **Službeni glasnik**

NOVI SAD
Bulevar oslobođenja 102, Merkator, **Vulkan**
Bulevar oslobođenja 60, **Bulevar buks**
Jevrejska 13, **Službeni glasnik**
Sentandrejski put 11, Big C, **Delfi knjižare 25**
TC Spens, Sutjeska 2, **Solaris**
Zmaj Jovina 12, **Delfi knjižare 4**
Zmaj Jovina 22, **Most Prometej**
Zmaj Jovina 24, **Vulkan**

PANČEVO
Miloša Obrenovića 12, AVIV, **Delfi knjižare 18**
Radomira Putnika 6, **Riznica**
Vojvode Živojina Mišića 4, **Kulturni centar**

POŽAREVAC
Stari korzo 2, **Delfi knjižare 26**

RUMA
Veljka Dugoševića 157, **Konan Đuro Šušnjar**

SREMSKA MITROVICA
Trg Svetog Stefana 32, **Delfi knjižare 08**

SUBOTICA
Branislava Nušića 5, lokal br.7, **Službeni glasnik**
Korzo 9, **Delfi knjižare 22**
Segedinski put 88, **Delfi knjižare 35**

ŠABAC
Trg đačkog bataljona 15, **Sova**

UŽICE
Dimitrija Tucovića 167, **Službeni glasnik**
Trg Svetog Save 46, **Delfi knjižare 27**

VALJEVO
Kneza Miloša 33, **Delfi knjižare 11**

VRŠAC
Trg Save Kovačevića 12, **Službeni glasnik**
Trg Svetog Teodora Vršačkog 5, **Delfi knjižare 33**

ZAJEČAR
Svetozara Markovića 26, **Kaligraf**

ZRENJANIN
Bagljaš Zapad 5, AVIV, **Delfi knjižare 32**

5 GODINA
BMW GARANCIJE
200.000 km
BMW xDrive
www.bmw.rs
Zadovoljstvo u vožnji
M PN 3750
DRUGI SE NADMEĆU.
MI VLADAMO.
ROĐENDANSKA PONUDA
BMW X MODELA SA M PAKETOM OPREME.
THE NEXT 100 YEARS

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec